

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.99-92

G-93

W P

1

~~1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.~~
Q. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

1	5	9
8	3	4
6	7	2

НОР

Ковне
тесни

ЕРГАРАН

[Faint, illegible handwritten signature or mark]

891.99-192

G-93

ՀՈՐ

ԵՐԳԱՐԱՆ

ԿԱՄ

ՔՆԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳՈՑ

ԵՒ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԵԱԿԱՆ ՔԵՐԹՈՒՄԾՈՅ

ՍԿՍԵԱԼ ՅԱՌԱՋՆՈՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԷ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆՉ ՑԱՅԺՄՍ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՂԱԼԱԹԻԱ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԻԼԷՆՏԻՍԵԱՆ

— 1870 —

УДѢЛЕНА

4787-св

и лойс онцайеац

891-42

Ի ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԵԱՑ

ԳՐԱԿԱԶԱՌ

ԵՌԱՍԷՓ ԳԱՅԱՅԵԱՆ

25324-61

20 0 1

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ամեն Ազգ ամեն ժամանակ իւր բանաստեղծութիւնն և իւր երգիչները ունեցեր է , որք իրենց ապրած ժամանակին հանդամանաց համեմատ հատարակութեան զգացման թարգման կանգնելով՝ երգեր են կամ ողբացեր ժողովրդեան մը , ազգի մը բաղդը կամ թշուառութիւնը : Ուստի իմաստունք միծկարեւորութիւն կրնծայեն երգերու , և ազգի մը պատմական ճշգրիտ և կենդանի նկարագիրը կը համարին զանոնք :

Ի հարկէ մեր ազգն ալ ունեցեր է իւր ազգային կեանքը քնարներու վրայ երգող բանաստեղծներ , որոնց ամենէն ընտրելագոյն և հնագոյններէն հազիւ մէկ քանի պատառիկ աղատեր են ժամանակին պմենածախ ժանեաց ձեռքէն մեր Խորենացի քերթողահօր շնորհիւ . իսկ վերջին դարերու համար երգերու նշանաւոր հաւաքածոյ մը չէ հնար ընծայել ազգին , բայց ի անոնցմէ որ ասդիս անդին զանազան դրոց անկիւնները ցրիւ կը գտնուին :

Հաստ տարի չկայ , որ Բեդրսպուրկի Տփիսիսու մէջ ազգային երգոց հաւաքածոյներ հրատարակուեցան , որոնք բոլորն ալ վերջին ժամանակի գործեր են , բայց և այնպէս գովելի եւ բազմօգուտ աշխատութիւն :

Երանի՛ թէ ուրիշներն ալ , աւելի հայաստան աշխարհին զանազան դաւառները երգում երգերն հաւաքէին և տպագրութեամբ ի լոյս ընծաւէին ի վայելա բանասիրաց :

Այսու մտօք ի լոյս ընծայուեցաւ այս Երգարանը որ գլխաւորապէս մօտ տարիներու Տաճկաստանի և Ռուսաստանի մէջ յօրինուած բանաստեղծական երգոց հաւաքածոյ մ'է , ուրկից աղագայ բանասիրութիւնը մեծապէս լոյս պիտի առնէ մեր ժամանակները հատարակաց վրայ տիրող զգացմանց և դադախարաց վրայ :

Յ'ն Հայաստան, Հայաստան	4
Յրի՛ք Հայկազունք, յառաջ ընթանանք	5
Յղատ Աստուածն այն օրից	5
Յհա յերկնից ժպտի Աստուած քաղցր առ մեզ	8
Յկուսին մեծ կարասին բոլորալքն են բազմեր	40
Յհա բաժակ ուրախութեան	41
Յհա հրեշտակ ոսկեփետուր թռուցեալ փարձուտ էրդնա	45
Յնի քաղաք նստէր կ'ուլայ	45
Յռ ընկալ 'ի գիրկդ մայրք Հայաստան	47
Յրի՛ք Հայկայ քաջ սերունդք	48
Յրկածք Հայոց ժամանակին ընդ անիւ	21
Յրթնցիր ո՛ւ Հայ, նոր արշալուստի	22
Յհա աղանին, նոյեան տապալին	25
Բամբա . . . որոտան բարձուտ բոմբիւնք յայրարատեան	28
Գարուն Հայաստան գայ ծաղկապսակ	30
Գարունն էր կենացս դեռ	52
Գարանամուտ կամ վաղուց ես լըռիկ	54
Դու նոր Հայրենիք, դեռ նոր արդութիւն	55
Դուք մեջէն ես քովէն, անցնիմք գիմաց փոխենք	57
Ես դաւար ծառ մը տնկեալ 'ի Հայկայ	42
Երբոր բացուին դռներն յուսոյ	43
Եկաւ ժամանակ բարեկամ բազդին	44
Եղբայր մինչեւ երբ այսպէս լուռ տխուր	46
Է՛յ սերվէրի կերտուն մեզամ	51
Երգ սիրոյ երգ Հայրենի քեզ կազդուի Հայաստան	52
Զերկնաբերձ գլխով սառնապատ լերին	55
Էր դու այսպէս ո՛ սեաւ գիշեր	57
Ընկերք յաղթութեան քամն արգ հաս է	61
Թէ իմն ալեօր հերքս սկնային	62
Թէ իմն Հայրենեաց քնար սգաւոր	64

Թէպէտ ես մեծ տանն նշան եմ	68
Թէ Հայկողանց ոսկի դարուն ոսկի քնարք լուցին	69
Ժամէ Հայեր, արիք ձեր բազդն ողջունել	71
Ի բիւր ձայնից բնութեան շքեղ	72
Ի դուր ամպերն որոտացին	74
✕ Իմ Հայրենիքս զիս կը կանչէ	76
Իմ սիրելի զաւակունքս	78
Ի խումբ 'ի պար Հայրենասէր մանկունք Հայ	80
Ի ջէջ զուարթունք և 'ի ձեր թեւս ապաստան	84
Ի քեզ անկայ Հայաստան	85
Լուս և տխուր դաշտեր գեղեցիկ	86
✕ Սրբունկ ուստի կուգաս ծառայ եմ ձայնիդ	88
✕ Հայաստան երկիր դրախտավար	90
Հայաստանի բարձր ու շքեղ սարերէն	92
✕ Հայրենեաց սիրով վառուած մէհ սրտեր	93
Հայաստանեաց սեւ տխրագին օրերը	93
Հրեշտակ մասեաց մրտենիներ 'ի ձեռին	97
Հայուն աչքէն ալ Հնոսէ դառն արտուրք	100
✕ Հայկազունք պար բռնենք	101
Հուր բարկութեան համայն Հայոց	102
✕ Հայաստան քաղցր իմ Հայաստան	103
Հովիտ ծածկեալ 'ի ծոց լեւանց	110
✕ Մայր արաքսի աբերով	111
✕ Մանկութեան օրեր երազի նման	116
Մեր Հայրենեաց փափուկ հոգեր	119
✕ Մեր սիրուն հայրենեաց բեկեռ շողջաղով	121
Մինչ գեռ գիշերոյ խաղաղ թագուհին	123
Մինչ Հայրենի զուարթ յափանց տաքագիր	124
✕ Մնացեալ բարեաւ սէր իմ	125
Մուսայք մասեաց ելէք 'ի դաշտ	126
Մինչ ծովամած կան 'ի խշտիս աբխազի ոլաք քոյն զէն	129

յ' Թագաւոն 'ի վեր 'ի մասին	453
Յաւուր միում մէկ քարահատ	456
Նուաղեալ կենաց իբրեւ յոյս	440
Նատիր շիրին տանմ' քեզ մէկ օր մեր տան թարքումը	442
Նուրու Ֆէրրի մինչու մահըն	448
Ողջոյն քեզ ո՛ր դաշտք և տիրուն ախունք	450
Ոչ զուարթ դարուն ոչ օր մի իրուն	451
Ո՛հ ի՛նչ անոյշ ինչ դեղեցիկ	455
Ո՛հ ինչ անուշ և ինչպէս զով	454
Ողջոյն ընդ քեզ Հայաստան	455
Ո՞վ քաջաղունք ձեզ հրատէր	457
Ո՛ սգատեւեւ յեցեալ նոճւոյս 'ի ստորստ	459
Ով մեծասքանջ դու լեզու	461
Որդիք Հայկայ որդիք փառաց	463
Ձեն օրերս մեզ օր խնդութեան	466
Պիր թագըմ սատե եիւրեք մահտուն փաքի սիւսեան	467
Սա տխուր վիճակ տարաբաղդ ազգիս	468
Տէր կեցո դու դ՛այս	470
Տուք ինձ ճերմակ ճախրապաց երիւար	474
Տարի մ'ալ անցաւ զնաց սահեցաւ	475
Տանն Օսմանեան տրեւ պայծառ	474
Բարձրացս տէր 'ի յերկրի զփառս օսմանեան	476
Բու սուրբ շիրմիդ վրայ ուր վո՛հ կայ թողւած	478
Գտար երկիր թափառած	479
Դ՛ն մեր նախնի դարուց կարգումք հըրուէր	480
Ողջոյն քեզ, ո՞վ ելջանիկ օր	485
Ընցաւ տարին, Հայոցս էլ փառք ընցաւ հիւտ	489
Գտար ախունք ցրուած 'ի տիւեւ	491
Լացէք պատանիր և կուսանք Հայոց	492
Երկիր քաջազանց, քանի՛ սուգ աչեր	498
Ոչ այնպէս հրճուի յորբանի մանկիկ	499

UNSMILING JENNY

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր հայաստան ,
 Հնդէր կորուսեր տէրը ,
 Եղեր այլոց ապաստան ,
 Թառամեց վարդ պատկերը :

Ո՛չ քեզ պէս բարեպաշտ կար ,
 Ո՛չ վանքերիդ պէս վանքեր ,
 Ո՛չ դաշտերիդ պէս դաշտ կար ,
 Ո՛չ հանքերիդ պէս հանքեր :

Հողըդ պտղաբեր՝ աղնիւ ,
 Քարերըդ ողջ ահուհեք են ,
 Գետերըդ լիքն անթիւ ,
 Կարմրախայտ ձկուհեք են :

Լերինքըդ ծաղիկ հագած՝
 Իբր հարսնացեալ օրիորդ ,
 Եղջերուքըդ վաստակած ,
 Ի՞նչ շահ , որ չունիս որսորդ :

Այդեացդ ամէն մէկն ,
Էր դրախտ Եդեմական .
Բայց անբաղդու թեան տէգն ,
Խղեաց լարըդ կենսական :

Թող՝ թշնամիք բերկրին ,
Մեր աչաց արտասուքով .
Յուսամ՝ երկար չի՛ մնան ,
Նրանք էլ ուրախ հոգւով :

Ետուած ամենագէտ է ,
Անսահման արդարադատ .
Անաչառութեամբ դիտէ ,
Լաւին լաւ տալ , վատին վատ :

Ես եմ Սէյաթի կինն ,
Մադաթեան տոհմի Ոսկին .
Հայրենեաց կաթոգինն ,
Հաւատացէ՛ք իմ խօսքին :
1858 , մայիս 28 'ի Վայոց ձորն :

ՏԻԿԻՆ ՄԱԴԱԹԵԱՆԵ(*)

(*) Ոսկի Յովսէփեան անունն : Է տա բարեպաշտուհի աւուսին աղգային քաջահամբաւ երգչի Տ. Պետրոսի տէր Յովսէփեան Մադաթեանց. Սէյեադ մականուննեւոյ : Երանի թէ Հայաստան շատ ունենար այսպիսի կաթոգինք հայրենեաց և ուսումնատենչ տիկնայք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1861 ՄԱՅԻՍ 24

Արի՛ք Հայկազունք , յառաջ ընթանանք ,
Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք ,
Որ Ազգն երբ զԱնի փրկարար գոչեց ,
Նոր հողի , նոր կեանք Անոր պարգեւեց :
Եկայք բարեկամք , առ բարձրեալն Աստուած
Ուղղենք մեր մաղթանք սուրբ սրտէ բղխած ,
Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Օրկանք , բռնութիւն վատթար վարչութեան
Բերին մահն 'ի դուռն Հայոց ազգութեան ,
Սահմանադրութիւնն եկաւ զայն վանեց ,
Եւ կենաց ուղին մեր առջեւ հարթեց :
Յառաջդիմութեան բացաւ ասպարէզ
Ուր ամեն վայրկեան գոչել պարտ է մեզ ,
Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Տնջեց ամենայն կարծիք անձնական ,
Խեղդեց ամենայն ձայն անհատական .
Հրաւեր կարդաց Աստուծոյ ձայնին ,
Աւաջնորդ լինել գործոց ազգային :

Այն որ Աստուծու ձայն տուաւ մեզի ,
Մենէ թող առնու ձայնով մ'այնպիսի .
Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Հայերս անարգված գրկեց բարձրացուց ,
Մարդկային կոչման մեզ արժանացուց ,
Հնորհեց մեզի զոր ազատն Աստուած ,
Մարդկութեան երկրորդ նշանն է դրած :
Որուն շնորհիւ յարգ ստացանք մենք ,
Անոր յարգ տալով ապրինք ու երգենք ,
Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Դուն ալ Հայաստան , սիրուն Հայրենիք ,
Ալ այսուհետեւ մի օրգար լռիկ .
Զի ալ քու որդիք նոր ոգւով բերկրեալ ,
Զքեզ հարս կուղեն տեսնել զարդարեալ :
Ալ մի՛ լար մայրիկ , լացդ 'ի պար փոխէ ,
Եւ ձայնիւ քաղցրիկ որդւոցդ հետ երգէ ,

Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Հայեր , միանանք մեր մօրն հետ օրհնենք ,
Զանոնք որ մեզի տուին սուրբ օրէնք .

Սահմանադրութեան բարեաց փոխանակ ,
Թող վարեն ուրախ կեանք մի փառունակ :
Թող և մեր որդիք հետ անոնց անուան ,
Բիւրաւոր տարիք օրհնեն ու կարգան .

Կեցցէ , Կեցցէ , Կեցցէ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն :

Յ. Գ. ՍԸՎԱՃԵԱՆ

Ե Ր Գ

Ա. Զ. Ա. Տ. ՈՒԹ. Ե. Ա. Ն.

Ազատ Աստուածն այն օրից ,
Երբ հաճեցաւ շունչ փչել ,
Իմ հողանիւթ շինուածքին ,
Կենդանութիւն պարգեւել :

Ես անբարբառ մի մանուկ ,
Երկու ձեռքս պարզեցի ,

Եւ իմ անդօր թեւերով ,
Ազատութիւն գրկեցի :

Մինչ գիշերը անհանգիստ ,
Օրօրոցում կապկապած .
Լալիս էի անդադար ,
Մօրս քունը խանգարած :

Խնդրում էի նորանից ,
Բազուկներս արձակել .
Ես այն օրից ուխտեցի ,
Ազատութիւնը սիրել :

Թոթով լեզուիս մինչ կապերը ,
Արձակուեցան , բացուեցան .
Մինչ ծնողքս իմ ձայնից ,
Խնդացին ու բերկրեցան :

Նախկին խօսքն որ ասացի ,
Զեր հայր կամ մայր , կամ այլ ինչ .
Ազատութիւն , դուրս թռաւ ,
Իմ մանկական բերանից :

“ Ազատութիւն , ինձ կրկնեց ,
Ճակատագիրը վերեւից .

“ Աղատու թեանն դու ղինուոր,
Կամիս գրվիլ այս օրից ։

Ո՛հ , փշոտ է ճանապարհդ ,
Քեզ շատ փորձանք կ'սպասէ .
Աղատու թիւն սիրողին ,
Այս աշխարհս խիստ նեղ է ” ։

— Աղատու թիւն , — գոչեցի , —
Թող որստայ իմ գլխին .
Փայլակ , կայծակ , հուր , երկաթ ,
Թող դաւ դնէ թշնամին ։

Ես մինչ 'ի մահ , կախաղան ,
Մինչեւ անարգ մահու սիւն .
Պիտի գոռամ սիտ' կրկնեմ ,
Անդադար , ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ (*) ։

(*) Տես Հիւսիսայն , 1859 . թիւ 9 ։

ՆՈՒԱԳ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ա.

Ահա յերկնից ժպտի Աստուած՝ քաղցր առ մեզ,
Մինչ ձիթենեաց ոստ 'ի ձեռին դանք հանդէս
Ուխտ 'ի բազին սիրոյ՝ դնենք ս'հ սիրտք մեր,
Իշէք մեր թռչին թող 'ի լուսոյ կամարներ :

Ամպերուն մէջէն ,
Կիտանուազ աստղեր .
Պըսակ մեզ սփռեն ,
Ու զուարթ նայուածքներ :

Սանճենք Արամեան օն առէք 'ի նուազ ,
ԶՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ՝ Հայուն յոյս ու փառք :

Բ.

Օրւարճացիք օրդիք սիրոյ Հայութեան ,
Ահա՛ ձեր ձայնք հասին երկնից 'ի խորան .

Փոխան փշոց՝ վարդէք փթթեցան քո դաշտեր ,
Եւ իրաւանցդ արդար՝ ՍԱՀՄԱՆ քեզ ետ Տէր :

Թո՛ղ աչքերդ դադրին ,
Արցունք ցողելէն .
Զի Հայկայ ճակտին ,
Աստեղք շողշողեն :

Որդիք Արամեան , ծագի՛ Արշալոյս ,
Դրօշմըն ՚ի ճակատ երկնաճաճանջ ՅՈ՛ՅՍ :

Գ.

Երբ յաւ երակս լուռ հսկես մայրդ Հայաստան ,
Աչքերդ ուղղէ , արդ՝ ՚ի կամար Աստուածեան ,
Տէ՛ս աստղն Հայուն ինչպէս խայտայ լուսավառ ,
Լիաբերան օրհնէ՛ զորդիսդ փրկարար :

Օ՛ն Մուսայք Մասեաց ,
Ի մէջ դարերուն ,
Հնչէ՛ք Հայկազանց ,
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ :

Որդիք դիւցազանց , օ՛ն գրկենք զիրար ,
Օրհնենք մեր Սուլթանն՝ ԱԶԻԶ փեհաւառ :

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶՅԱՆ

ԵՐԳ

Բ Ա Գ Ո Ս Ի

Ըջողին մեծ կարասին բոլորտիքն են բազմեր,
Աւագ իշխանք, ծեր պարսնայք ժողովք են
Հոն կազմեր,

Այս այս ժողովք են Հոն կազմեր :

Սաստիկ է վէճն մեծ է խնդիրն զոր Հոն տեղ
կ'սորհին,
Թէ ի՞նչ կերպով դարման լինէր հիւանդ մեր
աշխարհին :

Այս այս հիւանդ մեր աշխարհին :

Մէկն այս կ'ըսէ մէկն այն կ'ըսէ կծագի լոյսն
առտուն,
Ինձ լսեցէք տեսքը կը դռէ աւանին պէտն
արթուն,

Այս այս աւանին պէտն արթուն :

Թող թագն առնու կ'ըսէ Բազոս և փառօր
ապրի շատ,
Իսկ ցնծութիւնն լլըլայ դշտայ և գահն ալ
յԱրտաշատ :

Այս այս և գահն ալ յԱրտաշատ :

Այսպէս մեզի նոր ցնծութեան արեւներ կը
ծագին ,

Առողջ կըլլայ մեր ժամանակ և նոր մեր աշ-
խարհին :

Այս այս և նոր մեր աշխարհին :

Ե Ր Գ

ՈՒՐԱՅԻՆՈՒԹԵԱՆ

Ահա բաժակ ու բախու թեան ,
Ի սէր յաւերժ միութեան ,

Զի՞ վայելու՛ճ՝ որդիք Հայկեան
Մէկտեղ հրճուին և ցնծան :

Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն :

Վերցուր աչքըդ յերկնից կամար,
Փայլի հեռուն տատղ մի սլայծառ,
Եւ դու ո՞ Հայ զարթիր սիրտ առ,
Հայոց բաղդըն ալ չէ խաւար :

Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն :

Բաւ է այսչափ բաժանում ,
Ըլլամք ուրախ և խնդում .
Նախանձ , վրէժ , ձեզ թողում .
Անդունդք և վիհք անհատնում :
 Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն :

Փորձ մը ըրինք բաժանման ,
Փորձ մ'ալ ընենք միութեան .
Լեցուի փափաքդ Հայաստան ,
Տես սրդիք քո միանան :
 Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն :

Ինչ և ընեմք ինչ կերպ տունեմք ,
Ո՞չք գիտեց թէ մեք Հայ եմք .
Ո՞չք գիտեր թէ եղբայր եմք ,
Արիք ծիծաղ դիմօք երգեմք :
 Կեցցէ՛ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն :

Ո՞ր բռնաւոր ո՞ր օրէնքներ ,
Ար պատուիրեն թէ մի՛ սիրեր .

Աղգիդ օգուան ու բարիքներ,
Սիրոյ դահն է յերկինս 'ի վեր:
Կեցցէ սէր և միութիւն
Կրեմք մի սիրտ մի արիւն:

Ի ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՅ

Ահա հրեշտակ ոսկեփետուր թռուցեալ բար-
ձուստ երկնաճեմ
Հայոց բաղդին հեծեալ 'ի կառս բարձր գո-
չէ զուարթադէմ

Հղօր պատգամ,
Ի վերսուստ դամ.
Միութիւն հայք,
Եւ նոր ձեզ կեանք:

Տրտիւնն ուժգին և լանջք և սիրտ,
Խաղայ արիւն 'ի թինթ 'ի թինթ,
Մեղր կաթէ Սուրբ սէրն 'ի խինդ,
ՄԱռաքինոյն 'ի Հայու սիրտ:

Սիրաբորբոք համբոյր բղխեն,
Արտասուաթոր աչկունք ցօղեն:

Արիք Հայկազունք ,
Ի սէր փութասցունք .
Եռանդուն մատիք ,
Ի համբոյր հեղիկ :
Տուք համբոյր մի եւս ,
Բացէք զձեր թեւս .
Տուք համբոյր մի եւս ,
Սիրոյ է պարգեւս :

Կեցցեն յաւերժ վեհ Հայկազունք
Անմահութեան սիրուն սերունդք
Կեցցէ յաւերժ Հայկայ ոգին
Մեզ են վկայ երկիր երկին :

Լինաւ պարիսպ ժանտ նախանձուն ոչ 'ի չան-
թից ահարկու ,
Այլ յակնարկի և եթ սիրոյ վերաստացեալ
կենսատու .

Երկին երկիր .
Կան 'ի յակճիւ .
Ընդ Հայ ազգիս ,
Բիւր հրաշալիս :

Բացցին անդունդք սեաւ անյատակ ,
Ճաճկել զբաղդին հին յիշատակ .

Ուխտենք սփռ չայեր ,
Միտման եւ Սէր :

Եկէք եղբարք միաբան ,
Մի սիրտ ըլլանք անբաժան .
Առաջնորդէ մեզ Օրէնք ,
Քաջակիրթ ազգաց նման :
Այս միութեան մեր վկայ ,
Թող աշխարհի որոտայ .
Դարուց 'ի դարս յիշատակ ,
Տրե՛րար յիս ներկայ :
Ուխտենք սփռ չայեր ,
Միտման եւ Սէր :

Չար նախանձու վատ կիրքեր ,
Աւ չը պղծեն մեր սիրտեր ,
Ի բաց 'ի բաց թշնամանք ,
Առնունք սիրոյ համբոյրներ :
Ընկեր զընկեր թող գրկէ ,
Եւ իւր սրտին կցորդէ ,
Զերմ արտասուաց կաթիլներ ,
Ուխտիցը վկայ գոչէ :
Ուխտենք սփռ չայեր ,
Միտման եւ Սէր :

Մօր մեր թշուառ կաթողին ,
 Հայրենեաց տխուր ոգին ,
 Տեսնէ զմեզ սուրբ սիրով ,
 Ու չ'հեծէ լալագին :
 Զուարթ գէմքով մեր վրայ ,
 Հաշտ ականարկէ ու խնդայ .
 Մատուհքն 'ի լար քաղցրալուր ,
 Ընդ մեզ երգէ ու ցնծայ :
 Ուխտենք ո՛վ Հայեր ,
 Միո-թիւն եւ Սէր :

Եւէ , ողջոյն դիւցազանց ,
 Նուիրական դամբանաց .
 Աւետելով թող սփռէ ,
 Ճաղկանց փունջեր հետն առած :
 Ողջոյն ընդ ձեզ Դիւցազունք ,
 Պաշտելի քաղցր աճիւնք .
 Աւետեմ Սէր Միո-թիւն ,
 Զոր ուխտեն արդ Հայկազունք :
 Ուխտենք ո՛վ Հայեր ,
 Միո-թիւն եւ Սէր :

Կ. ԿԻՒՐՃԵԱՆ

ԽՄԲԵԱԿՆ

(Ի ՆԵՐՔՈՒՍՏ ՍԿՍԵԱԼ)

Արկածք Հայոց ժամանակին ընդ անիւ ,
Փշին տակաւ մինչդեռ սիրոյ համբուրիւ :
Ուխտեմք 'ի Սէր եղբօր՝ զկեանս դնել գրաւ ,
Օ'ն անգիր 'ի մէնջ այր ընկերին լարել դաւ :

Սրացաւ 'ի մէնջ բաղդն անհամբոյր ,
Արդ նոր բաղդիս քաղցր է համբոյր .
Եղբայր զեղբայր գգուէ Սիրով ,
Ճոխն աղքատին մատչի Գթով :
Էանց գիշեր՝ արդ առաւօտ ,
Ի ցող ժպտին Մասեաց արօտ .
Եւ վառ 'ի վառ շողշողելով ,
Լոյսն արեգին ծըփայ 'ի ծով :

Հնազա մանկունք ,
Վեհ քաջազունք ,
Ի գլուխ պրսակ ,
Ի յաղթանակ :
Առեալ նուագս ,
յԱրտքս արագս ,
Օ'ն փութացուք ,
Օ'ն երգեսցուք :

Սէր և դուժ ,
Մեր սլըսակ .
Առ մեր բաղդ ,
Հրաւիրակ :
Ցնծասցեն ,
Որք լըսեն .
Թէ՛ « ուր Հայ ,
Զիք՝ անդ լայ » :

ԵՂԻՍԱՐ ՄԵԼԻՐԵԱՆ

Ի ՀԱՆԴԵՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ըրթնցիր ո՛ր Հայ , Նոր արշալուսով ,
Տե՛ս ծագումն արվւոյն սլայծառ երեսով .
Դարձած տարեւոր զուարթ շրջանէն ,
Գայ պանծալ Հայոց վեհ բաղդին վրան .
Պճնել զճակատ Սահմանադրութեան ,
Ի փառս սիրատենջ Հայ ոգւոյն վսեմ ,
Կեցցէ՛ Միութեան Սիրոյ կենսատուն ,
Կեցցէ՛ Ազգային Սահմանադրութիւն :

Ե՛կ Արեւելեան խրախճանաց Քնար ,
 Բաղխէ կնանտոցդ 'ի թել սիրահար ,
 Ճշմարիտ Հայուն շրթանց հետ երգել ,
 Օրս մեծ տարեդարձ օրէնդ բութեան :
 Հասնի՛ արձագանքդ Հարցըդ դերեղման ,
 Աղգային աղատ Սահմանադրութեան .
 Կեցցէ՛ Միութեան Սիրոյ կենսատուն ,
 Կեցցէ՛ Աղգային Սահմանադրութիւն :

Ո՛ր Հայ մօռնալով յիշատակդ արդար ,
 Կրնայ ուրանալ պարգեւներդ հազար ,
 Դո՛ւ լոկ մխլթար Հայ սրտից տխուր ,
 Դո՛ւ Աղատութեան սկիզբն և պաշտպան .
 Իրաւանց ծորան , Սիրոյ կերպարան ,
 Օրէնք Աղգութեան Սահման երկնատուր .
 Կեցցէ՛ Միութեան Սիրոյ կենսատուն ,
 Կեցցէ՛ Աղգային Սահմանադրութիւն :

Բնութեան ամենէն գեղեցիկ ամիս ,
 Ճնաւ քեզ անձկով ծաղկապսակ Մայիս .
 Օրօրոցի մէջ ամբողջ մէկ տարի ,
 Լացի՛ր կզկզալով դառն հողմոց բերան ,
 Բայց գգուելով ձեռք Աղգասիրական ,
 Հասուցին փառանց առուրս տօնելի .

Կեցցէ՛ Միութեան Սիրոյ կենսատուն ,
Կեցցէ՛ Ազգային Սահմանադրութիւն :

Արդ 'ի բաց մեզմէ սեւ թշնամութիւն ,
Մերձեւամբ 'ի պերճ Սահմանադրութիւն .
Տալ սիրոյ համբոյր ճակտին Հայկազնեան ,
Եւ 'ի փառս Ազգիս , Հայրենեաց միակ .
Ուխտել միշտ մնալ ազատ թելին տակ ,
Մաղթել կալ հաստատ մինչ աւուրց վախճան .
Կեցցէ՛ Միութեան Սիրոյ կենսատուն ,
Կեցցէ՛ Ազգային Սահմանադրութիւն :

(Մ)ն հապա եղբարք Սահմանադրական ,
Պարենք թեւ 'ի թեւ մէկ սիրտ մէկ բերան .
Եւ դու զա՛րկ սիրոյ թելերդ ո՛քնար ,
Որ երբեմն տխուր հեծէիր ցաւօք .
Օ՛ն ազատութիւն . ցնծութեան փառօք ,
Երգէ՛ քաղցրանուագ մեզ հետ ծափահար .
Կեցցէ՛ Ազգային Սահմանադրութիւն ,
Ի շնորհս ՕՍՄԱՆԵԱՆ պետութեան արթուն :

Ն. Ս. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

ԱԻԵՏԱՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԱՌ

ՀԱՅ ՏՂԱՅ

Ըհա աղաւնին ,

Հայեան տապանին :

Թուած Մասեաց մառախլապատ երկինքէն ,
Հրաւէր կարգաց աղատութեան Հայրենեաց .
Ասդիս անդին թափառական Հայերուն ,
Չայն աւետեաց Հայաստանի բերանէն .
Ողջնյն կուտայ Հայոց , ողջնյն նոր փառաց ,
Հերիք կըսէ այսչափ հարիւր տարուան քուն :

Օն աչք ,

Մեր Հայրենեաց հրաւիրակին .

Ականջ ,

Զի սլատգամ է այս երկնային :

Ըթնութիւն արդ պանդուխտ Հայեր ,
Հասաւ կանցնի Հայոց օրեր .

Առէք ողջնյն աղատութեան ,

Ողջնյն սիրոյ եղբայրութեան .

Վերջ վիճակի գերութեան ձեր ,

Յերկնից Հայոց այս է սլատուեր :

Դարերէ ՚ի վեր արիւն արցունքով ,
Թաւ հայրենեաց քաղցր աւերակներ ,
Թռչող հրեշտակն ալ ահա՝ ինձ ընկեր ,
Վկայ է խօսքիս խնդում՝ երեսով :

(ՀՐԵՇՏԱԿՆ)

Ըյո՛ւ այո՛ւ հայ ազաք ,
Վկայ ես ձեր հրեշտակ .
Հայաստանի նոր գարնան ,
Ծաղկունքն ահա՛ ձեզ կուտամ :

Օ՛ն արդ քորք և եղբարք որդիք դիւցազանց ,
Զեա թռչներ գարնան գեղ դայլայլիկով .
Սուրանք փայծ՝ դիրի հայրենի փառաց :

Հոս թողունք հոս ,
Վատթար սրտեր .
Հեա առնունք սէր ,
Հոս թողունք հոս .
Ատելութիւն .
Ոտխն Հայուն ,
Հոս թողունք հոս :

Ազգերնիս մէկ , լեզուինիս մէկ , հաւատքնիս
մէկ ,

Հայրենիք մէկ , հայրերնիս մէկ , փառքերնիս
մէկ .

Ինչո՞ւ չըլլայ սրտերնիս մէկ :

17 Եւ ա՛րդ հոս ՚ի սեւ կրից զինաթափ ,
18 Ամենքս ալ հաւասար Հայ եղբայր .
19 Մեր զէնքը խաչն ՚ի կուրծս վառ ՚ի վառ ,
Օն զհետ հրեշտակիս ծափ ՚ի ծափ :

20 } Օտրնենք տաւիղ ոսկի քնար ,
Սրբենք դառն ցաւի աչեր .

21 Աշխոյժ ՚ի սիրտ , ձայն վար ու վեր ,
22 Աղբի Հայոցս Աւետաբեր :
23 Ուրախութիւն այս Հայոց դար .

24 } Օն պար խաղ ,
Մէն մ'ի ձախ .
Մէն մ'ի յաջ ,
Եւ յառաջ ,

25 Ուրախութիւն այս Հայոց դար :

ՆԵՐՍԷՍ ՄԵԶԳՈՒՐԵԱՆ

ՎՐԷԺՔ

Բանք . . . որոտան բարձուստ բոմբիւնք ,
 յԱյրարատեան դաշտն 'ի վայր .
 Արի արանց արիւնք յեռանդն առատանան
 'ի հրազայր :
 Հրաւերք հայրենեաց հռչակին 'նդհանուր ,
 Հողիք Հայկազանց բորբոքին 'ի հուր .
 Որք երկնաւորին սրտակին էք կարօտ ,
 Որք երկնաւորին փառաց երկնայորդ :

Հայտ' օն արի արանց մանկուներ ,
 Հայրենավրէժքդ Հայկազունք ,
 Հայտ' օն 'ի զէն գունդադունդ .
 Յեռեալ 'ի պար թունդ 'ի թունդ
 Ի զէն 'ի վրէժ , օն անդր յառաջ .
 Ի զէն 'ի վրէժ , մի' ձախ մի' յաջ :

()՛ն անդր յառաջ ,
 Մի' ձախ մի' յաջ ,
 Օն անդր յառաջ .
 Յառանջ , յառանջ .
 Հայտ' օն , յառաջ :

Հայկեան փանդռանց որոտընդոտ դռնչին
բարբառք մարտագոռ ,
Դառնագոռոչ անդրաճայնէ Պարսիկ կերկերն
’ի շէփոր :

Շարժեն հրեշտակք թեւս լուսադողդոջս ,
Ճիւղաղք ’ի ճիւք սուր կայտռեն ’ի դըժոխս ,
Շուինդն շանթառաք զթեքօք փարի ,
Սարսափեն սանդարք ’ի խօլ խաւարի :
Հայ’ ճն արի արանց մանկունք կայլն :

Սամիկոնեան սաւառնեցաւ դրօշուն յայերս
գոգ ծալ ծալ ,
Ի ճակատուց ’ի թշնամեաց՝ սա ոչ գիտաց
յուրատա կալ ,
Հեծեալ հրանըժոյգ վեհին Վահանայ ,
Վըրէժ կանչէ արեան Կարմիր Վարդանայ ,
Փռնչեալ բոցաշունչ գտիր ’ի դարչապար ,
Ռազմամուտ վարդի յանժոյժ երիվար :
Հայ’ ճն արի արանց մանկունք կայլն :

Ի դուպարել մօրտայարդար գարչապարաց
Արամայ ,
Գոռան Կորդրիք , Մասիք սարսեն , հռնչեն
սահանք Երասխայ :

Ի գռռն ՚ի գռռն տալ բիւրուցն ստնատրոփ ,
Տատանին դաշտակք , յառնէ շունդն ապշոպ .
Կռուփ առ կռուփ կոփեն կմբբեայք , տէգ
առ տէգ ,
Դղորդ առնուն տարերք կորովեացն ՚ի վէգ ,
Հանդ' ճն արի տրանց մանկունք Լայլն :

Ի ՀԱՆԴԻՍԻ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆՍԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գարուն Հայաստան գայ ծաղկապսակ ,
Զայն ողջունելու ելէք Հայ զաւակք .
Անցան սեւ օրեր , օրեր մահահոտ ,
Հայոց նոր բաղդի ծագի առաւօտ .
Սահմանադրութիւնն ուղեցոյց կենաց ,
Սիրոյ դրօշակով եկաւ զարդարուած :

Որ փայլի Արեւ սուրբ Հայաստանի ,
Որ Հայ Ազգութիւնն փառօք վերածնի .
Կեցցեն անձնուէր որդիք Հայկազունք ,
Կեցցէ Ազգային Սահմանադրութիւն :

Կաթիլ մ'արտատուք հեղունք աննախանձ ,
 Ի սուրբ յիշատակ մեր քաջ նախահարց ,
 Կաթիլ մի քրտինք հեղունք անխնայ ,
 Ի նպատակ Ազգիս յուսոյն ապագայ ,
 Եւ ոչ իսկ խնայենք բոլոր մեր ճգունք ,
 Կրօնի Հայրենեաց և Ազգի սիրոյն :

Որ փայլի Արեւ . . . եւն :

Հայեր , միանանք , կ'ընենք առաթուր ,
 Ամէն ուժ և նենգ , պարիսպներ ամուր .
 Երկինք զայս մեր սուրբ կ'օրհնէ Միութիւն ,
 Ի Աստուած Գրիգորի զօրավիգ արթուն .
 Հաղա իրախուսինք , կուրծք տանք անվէհեր ,
 Ընկճենք կործանենք , ամէն արգելքներ :

Որ փայլի Արեւ . . . եւն :

Ունիմք սիրտ արի , ոգի եռանդուն ,
 Ժառանգ մնացած բազուկ աննըկուն .
 Դարերու յաղթող Ազգի զաւակ եւք ,
 Ամէն նախատինք Օն փութով ջնջենք .
 Անմահ Հայութեան կանգնենք յաղթանակ ,
 Հայոց Մօր ճակտին հիւսենք պերճ պտակ :

Որ փայլի Արեւ . . . եւն :

ԱՐՏԱՒԱԶԴ

Ի Վ Ի Հ Ն Մ Ա Ս Ե Ա Յ

Գարունն էր կենացս դեռ ,
Երկինք ինձ նայէր հաշտ .
Ինձի համար ձորն լեռ ,
Կ'ծաղկէր և դալար դաշտ :

Թաղն էր զարդն իմ վարսիս ,
Քաջաց մէջ էի պերճ .
Հուտ զիս դրկեց Մասիս ,
Փառքիս վաղ հասաւ վերջ . . . :

Հեծայ 'ի սեաւ իմ վեհ ,
Անցայ լուրջ մարդերէ .
Արսալ 'ի գինայ դեհ ,
Ցիւ եւ պարարտ երէ :

Աղջուն լերինք ու ձոր ,
Աղջոյն տուին ծառեր .
Անշունչ նիւթերն բոլոր .
Լեզու էին տաւեր :

Բաբէ , յանկարծ կասեաց ,
Ողբ իմ աշխոյժ սեւոյս .
Կալան զիս քաջք Մասեաց ,
Տարան 'ի վեհն անկոյս :

Փախաւ , թռաւ արեւս ,
Ողբայ զիս , Սաթինիկ ,
Առ իմ վերջին բարեւս .
Ազնիւ իմ Հայրենի :

Ի՞նչու բոլոր մարդիկ ,
Ինծի դէմ են ելեր .
Ինչո՞ւ այնպէս սաստիկ ,
Կ'գողան մրձեր , տալեր :

Ընդերձ եմ իմ կապէս ,
Ի զուր Ազգս կ'սորհի .
Կրնայ հեգ մ'ինծի պէս ,
Վախճան տալ աշխարհի :

Անէծք կը կապեն զիս ,
Շքնիկս , զուր կը մաշես .
Ահապ , զանուր վզիս ,
Կապեց հայր Արտաշէս :

Խիտտ , խիտտ են հօր մ'անկէծք ,
Դառն են և ահագին .
Անով կըլլան ո՛ մեծք ,
Ոչ ինչ փառք ձեր թագին :

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

ԵՒ

ԱՐՏՈՒՑԻԿ

1. Դարանամուտ կամ վաղուց ես լռիկ ,
Եւ ոչ գիւրով քեզ բերի ձեռք հիմիկ ,
Պէտք է երգես իմ սիրուն Արաուտիկ ,
Որ դու տաս սրբախ զուարթ քու դայլայիկ :
Մի՛ գողար 'ի տես վանդակիս անել ,
Ճաղկօք եմ պատած ես անօր թեւեր .
Դու քեզ մարգերու կրնաս մէջ կարծել ,
Երգէ ինծի հետ թըռչնիկ սիրաւեր :

2. Երբ դայ նոր դարուն բընու թեան նոր յոժ ,
Եւ մեզի պայծառ օրերու տայ յոյս .
Գողտրիկ մարմանդին մէջէն ձայնդ անոյշ ,
Զամբիժ քու սիրոյդ կը տօնէ զիմ ճոյս :

Այլ իմ քովս այժմիկ ընդէր կաս լըռած ,
 Կամ Մինչ ես ձայնովս եմ քեզ աղերսարկու ,
 Ա՛հ , գուցէ ես քու ձայնիկ չեմ լըսած ,
 Թող ես փորձ փորձեմ , ճ՛ն երգէ՛ և դու .
 Կամ Ո՛հ , գուցէ ես քու անուն չեմ ուսած ,
 Թող ես փորձ փորձեմ , ճ՛ն երգէ՛ և դու :

3. Վախ , այսքան տղերս չը գըտին շնորհ ,
 Եւ դու կաս մնաս միշտ խուլ ու պապանձ ,
 Արդ Թըռիւր դնա՛ հաւիկդ ապաշնորհ ,
 Չ'ուզեմ քեզ ընել գերի իմ կամոց :
 Բայց խիտ հովանեաց տակ մէյմ'որ նետուիս ,
 Ա՛ռ երգերդ իսկոյն ու հեշտ զուարթիքդ ,
 Զ՛ի անտառներո՛ւ տեսնեմ պէտք ունիս ,
 Որ զազատութիւն երգես անդորրիկ :

Ն. ՌՌՄԻՆԵՅՆ

Խ Ր Ա Խ Ո Յ Ս

Ի ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Դու նոր հայրենիք , դեռ նոր աղգութիւն ,
 Դարուս շնորհիւ պարտք և իրաւունք ,
 Սահման և կշիռ թոթովել որ գիտցանք ,

Ո՞վ Հայաստանի պանդուխտ զաւակունիքս :
 Կրնանք արդ զօհել կրնանք ամէն բան ,
 Անձնական կըրից մատնել անխնայ ,
 Եւ Օտարին շահն Ազգին փնասող ,
 Ո՞վ կրնայ խնդրել , որ այն եղեուն Հայ :
 Զգոյշ , ո՞վ Հայեր , զգոյշ կենանք միշտ ,
 Քանզի ազգագաւ սլանան նետեր ,
 Մեր խոցուած սրտերն կրկին խոցելու ,
 Պահենք զայն ամուր սիրոյ վահանաւ :
 Միութիւնն ըլլայ զբրահ անվտանգ ,
 Եւ անհամաձայն թէ գտնուինք մեր մէջ ,
 Այլոց միջամուտ ներենք ոչ երբէք ,
 Ազատ ու հաւասար , ամենքս ալ եղբայր :
 Հեռատեո , զգոյշ և գործն անդուլ ,
 Ազգային կամեց հըստատակ անխօս ,
 Այսպէս կըթուի Հայ մանկութիւնը ,
 Այսպէս պատրաստուի պառանկութիւնն :
 Ու երիտասարդութիւնն ըլլայ աննըկուն ,
 Անտէր ախոյեան Ազգին իրաւանց ,
 Ու թող ծերութիւնն հսկէ լրջամիտ ,
 Հայոց բաղդն ու Արե յուսով ողջունել :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Ք Ա Տ Ր Ի Լ

Ա. 2ԵԻ

ՁԵՌՔ ՁԵՌՔԻ

Դուք մէջէն ես քովէն ,
Անցնինք գիմաց փոխենք տեղ ,
Նոյն ձեռք տեղերնիս ,
Դառնանք միատեղ :

Լ՛ընծածան մէկ մ'առաջ ,
Մէկ մ'ալ ետեւ քայլ փոխենք ,
Ասլա տանք աջ 'ի յաջ ,
Կլոր մը ճեմենք :

Օ՛ն ձեռք ձեռքի բարեկամք ,
Ընկեր թե տուր շուրջ դառնանք ,
Արդ կրկին մեր նախնի ,
Ընկերին երթանք :

Հասցա ոտոտտենք գիրկ գրկի ,
Երթանք անդին պարելով ,
Ետ դառնանք նոյն ոտքով ,
Կայնինք քովէ քով :

Բ. ԶԵԻ

Մէկ մը առաջ երկուքնիս ,
Մէկ մ'ալ դառնանք տեղերնիս ,
Իսկ այս անգամ դուն ասդին ,
Ես դիմաց անցնիմ :

Մէկ մը աջ երթանք հիմակ ,
Մէկ մ'ալ ետքը դէպ 'ի ճախ .
Ասկէ մեր տեղն ընթանանք ,
Զուարթ կայթեմք և ուրախ :

Ալեծածան մէկ մ'առաջ ,
Մէկ մ'ալ ետե քայլ փոխենք .
Հիմաց 'ալ տանք աջ 'ի յաջ ,
Կտր մը ճեմենք :

Չորսս ալ արդ առաջ խաղտնք ,
Կրկին տեղերնիս դառնանք .
Յետոյ փոխն 'ի փոխ անցնինք ,
Դիմացը կայնինք :

Գ. ԶԵԻ

Քալենք հիմաց դէմ դէմի ,
Հասրա բռնենք թև թևի .

Յետոյ մէկ մ'ասդին դառնանք ,
Մէկ մըն ալ անդին :

Մէկ մը յառաջ դէմ դէմի ,
Պարենք երկուքս ու դառնանք .
Մէկ մ'ալ պարենք նոյն ձևով ,
Երթանք ընկերնուս քով :

Կամենք շղթայ չորսերնիս ,
Մէկ հոս մէկ հոն ծածանինք .
Ազա ամենայն ընկեր ,
Դիմացի կողմն անցնինք :

Չորսս ալ արդ առաջ խաղանք ,
Կրկին տեղերնիս դառնանք .
Յետոյ փոխն 'ի փոխ անցնինք ,
Դիմացը կայնինք :

Դ. ՁԵԻ

Ղէպ 'ի առաջ քով քովի ,
Հիմակ երթանք դառնանք մերովի .
Յետոյ մէկ մ'ալ հոն անցնինք ,
Դուն հոն ես հոս զատուինք :

Արդ ես մինակ վաղեմ ճեմեմ,
Մէկ ոտք մը հոս մէկ հոն նետեմ:
Կայթեմ ոտանու մ'ղերթ մ'ուրախ,
Ըլլայ հանդէս ուրախ:

Արդ նոյն քայլով յիս եկէք,
Երեքդ մէյ մ'ետե գտցէք.
Կրկին ամէնդ դէպ ինծի,
Յետոյ նոյնպէս դէպ ետի:

Չորսս կէս կլոր արդ դառնանք,
Յետոյ քիչ մը հեռանանք.
Ետքն ալ ասկէ հոն անցնինք,
Մեր բուն տեղիկը կայնինք:

Ե. ԶԵԻ

Հիմակ ալ առաջ քով քովի,
Երթանք դառնանք մերովի.
Յետոյ մէկ մ'ալ հոն անցնինք,
Հոն հոս բաժնուինք:

Մեծածան մէկ մ'առաջ,
Մէկ մ'ալ ետե քայլ փոխենք.
Հիմայ ալ տանք աջ 'ի յաջ,
Այսր մը ճեմենք:

Ընկերք իրար քալեցէք ,
Հոս եկէք մէկ մը դարձէք ,
Մենք ալ ընկեր ընդ ընկեր ,
Յետոյ օտարն երթայ ետ :

Չորսս ալ արդ առաջ խաղանք ,
Կրկին տեղերնիս դառնանք ,
Յետոյ փոխն 'ի փոխ անցնինք ,
Դիմացը կայնինք :

Զ. ԶԵԻ

Ընցնինք երթանք շիտակ առաջ ամենքնիս ,
Դառնանք դիմենք այր և ընկեր տեղերնիս .
Թե թե դէմ դէմ երկանաքար դարձնենք ,
Փոխենք ձեռքեր այս կողմ ալ շրջենք :

Չեռք ձեռք տանք ընկեր թե տուր շուրջ
դառնանք ,
Հապա ոտոտտենք գիրկ գրկի հոն անցնինք .
Անկէ դարձեալ մեր ընկերին քովն երթանք ,
Յետոյ նոյն ոտքով պարելով ետ քաշուինք :

Դ. ՉԱՓՐԱՍՏՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Եւ դաւար ծառ մի տնկեալ 'ի Հայկայ ,
 Պտղաբերութեամբ ինձ նրման չկայ .
 Չեմ ես սնափառ՝ իբրեւ սարդենի ,
 Հսզմն ատելութեան փչեաց՝ ես անկայ :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Ո՞ր է սէր ո՛ւր է սէր զի նորոգեցայց :

Քաղցրահամ պտուղ իմ էր անքանակ ,
 Զաշխարհ լիացոյց երկար ժամանակ .
 Ոստք իմ և արմատք 'ի բնէ խղեցան ,
 Դառն ատելութեամբ՝ անսուր՝ անդանակ :

Տերեւք իմ կանաչք վաղ թառամեցան ,
 Երակք անդամոյս 'ի ջրոյ քամեցան .
 Կեղ'էն իմ քնքուշ որդեակեր եղև ,
 Գուցէ այգեպանք այսպէս կամեցան :

Ի գալ ամարան ազգ իւրաքանչիւր ,
 Յնծալով՝ փութա քաղէլ զայգին իւր .
 Իսկ ազգն Հայկայ ձեռն ի ծնօտի ,
 Աւաղէ , հոսէ արտասուեաց աղբ :

Սէնեադն ազգասէր յազգէն բամբասէր ,
Գիշեր ցորեկ ողբալով ասէր ,
Հայք զիմորդ կարեն ճաշակել զսոսուղ ,
Զի չունին հաստատ հաւատ , յոյս և սէր :
ՍԷՅԵԱՅ

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ա

Երբոր բացուին դռներն յուսոյ ,
Եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ ,
Զքնաղ երկինս մերս Արմենիոյ ,
Երբ փայլէ իւր քաղցրիկ օդեր :
Երբոր ծիծառն 'ի բոյն դառնայ ,
Երբոր ծառերն հագնին տերեւ .
Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա ,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արեւ :

Տեսի դաշտերն Ռնուրիոյ ,
Լեռն լիբանան և իւր մայրեր ,
Տեսի զերկինս Իդալիոյ ,
Վենետիկ և իւր Կոնստանդներ :
Կղզի նման չիք մեր Կիպրեայ ,
Եւ ոչ մէկ վայր է արդարեւ .

Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա ,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արև :

Հասակ մը կայ մեր կենաց մեջ ,
Ուր ամենայն իղձ կ'աւարտի .
Հասակ մը ուր հեգին 'ի տենչ ,
Յիշատակաց իւր կարօտի :
Յորժամ քնարս իմ ցրտանայ ,
Սիրոյն տալով լերջին բարևս ,
Երթամ ննջել յիմ Կիլիկիա ,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արև :

Ե Ր Գ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Եկաւ ժամանակ բարեկամ բաղդին ,
Նոր դարուն բերաւ Հայաստան երկրին .
Իջաւ յԱրարատ՝ հասաւ 'ի Տիգրիս ,
Դարձաւ դադրեցաւ կեցաւ 'ի Մասիս :

Ե

Եւ ձայն տուաւ անկէ Հայոց ,
Չայն մի Թորգոմայ որդւոց :
Որ մերկանան զցուրտ ցմռան վարադոյր :

Ժամ է արդ Հայեր , Վով
Ընկեր առ ընկեր .

Ժամ է արդ

Դ

Տամբ Սիրոյ Համբոյր :
Համբոյր մեր ըլլայ վկայ միութեան ,
Սահմանադրութեան :

Եւ շիջեւափառ Հայրենեաց խորան ,
Բացաւ տխրագին զիւր քող ճգնութեան .
Հասին հոն Մուսայք , և Յուսոյ հրեշտակք :
Ախորթ երգեցին խնդութեան նուազ :

Եւ սիրտ տուին անկէ Հայոց ,
Սիրտ մի Թորգոմայ որդւոց :
Որ մերկանան հեռ նախանձու վարադոյր :

Ժամ է արդ Հայեր ,
Ընկեր առ ընկեր .

Տամբ Սիրոյ Համբոյր :
Համբոյր մեր ըլլայ մեր ուխտ միութեան ,
Սահմանադրութեան :

Եւաւ Հայաստան նոր դարնան ՚ի տես ,
Դարձա ՚ի շքեղ իւր փառաց հանդէս ,
Դարձիր բաղդակոճ քնարդ իմ հոգւոյն ,
Դարձէք աւուրք կենաց , դարձէք յայդ
յուսոյն :

Եւ լոյս տուէք անկէ Հայոց ,
Լոյս մի Թորգոմայ որդւոյ :
Որ մերկանան մաւթ գիշերին վարադոյր ,

Ժամ է արդ Հայեր ,
Ընկեր առ ընկեր ,
Տամբ Սիրոյ համբոյր :
Համբոյր մեր ըլլայ կնիք միութեան ,
Սահմանադրութեան :

Ս. Լ. ՅԵԼԵԿԻՄՅԱՆ

ԵՐԳ

Մ Ի Ո Ւ Թ Ե Մ Ն

Եղբայր , մինչև երբ այսպէս լուռ տրխուր ,
Զերթ թշուառ պանդուխտ հեծեծեա վիշտ ,
վիշտ ,

Մէրն ու դո՛ւ թ Ազգիդ խանձէ սիրտըդ միշտ .
Գիտեմ . . . արդ ցրուէ ցաւդ . դու արթ ծն
ձեռքդ ինձ տուր ,

Ա՛ռ քեզ նոր ողջոյն Սահմանադրութիւն ,
Զոր շնորհեց Հայուն թուական վաթսուն .
Սիրենք Ազգու թեան կեանքն ու միութիւն ,
Սիրենք , որ ապրի Սահմանադրութիւն :
Այն անմահ օրն երբ , մեր սրտերուն մէջ ,
Սահմանադրութեան ոգին արծարծեց .
Եւ մինչեւ դաշտերն անոր փառքն երգեց ,
Ծեր , երիտասարդ , մանկաին յեւ ե չ :
Այլ ո՞ր չազդի ձեռք դիմէ զայն ջնջել ,
Հայուն աւերմանն անգութ , անտարբեր :
Սիրենք Ազգու թեան . . .

Հերիք չէ՞ լուսոյ դէմ ապրիլ զերթ կոյր ,
Անտես Վարչութեան Ազգի մը թշուառ .
Համազդի անուամբ պառակտել իրար ,
Իրաւանց ձայնին դէմ մընալ միշտ խուլ :
Տեսնել սա դարուն փոյթն , ընթացքն
յառաջ ,
Դեռ բիրտ կամաց հետ յամել անամառ :
Սիրենք Ազգութեան . . .

Մոռնանք երեկուան ոխն ատելութիւն ,

Մերժելով վերէն պաշտօնք Ազգի Մէր ,
Մարին Հայ սրտէն սև կրրից բոցեր ,
Գիրկընդխառն , համբոյր , և ուխտ
հաշտութեան

Ի փառս մեր յուսոյն Սահմանադրութեան ,
Որ պաշտպանէ մեր հաւատքն , Ազգութիւն :
Սիրենք Ազգութեան . . .

Հերիք չէ՞ , որ ծաղր ըլլանք օտարին ,
Ուշ չէ , որ կ'զգանք Ազգութեան պարտքեր ,
Երկինք ձայն կուտայ , մենք դեռ չենք լսեր ,
Այլ վերէժ ձայնենք եղբօր ականջին :
Մէկ արեան կաթիլ , ծնունդ մէկ հայրենի
կայ ,

Չ'ուզենք հնազանդիլ Ազգիս Օրինաց :
Սիրենք ազգութեան . . .

Ղկայեն մեզի մօտ օրերն անցեալ ,
Թէ քանի անգամ ազգի բաժանում ,
Հայ երակներու մէջ լեցուց գնաւն արիւն ,
Փորձուածը կրկին փորձողն է յիմար :
Օ՛ն , սրբենք այն խորթ աւուրց արատներ ,
Որ մեր ազգութեան տունն ու տեղըն աւ
րեր :

Սիրենք ազգութեան . . .

Աստուած Հայութիւն աշխարհին վերան ,
 Որոշ ժողովուրդ մ'ազգի անունով ,
 Ընտրեց , որ կ'ապրէր ազատ օրէնքով ,
 Իրեն ազգութեանն յարմար և պատկան :
 Եւ զոր բազմ գողցուց գրգռեմ ձեռքերուն ,
 Պէտք չէ՞ արդ անոր տալ կենդանութիւն :
 Սիրենք ազգութեան . . .

Միլիոնաւոր Հայ ձեռքն 'ի ծնօտ մինչ ցարդ ,
 Կապասուէր միակ Սահմանադրութեան .
 Ողջոյն տալ գարձեալ և երրորդ անգամ ,
 Սիրելով անոր սկզբունքն հաստատ .
 Արդ ուրախութիւն , անցաւ փոթորիկ ,
 Որ սպառնացաւ անձրեւել սաստիկ :
 Սիրենք ազգութեան . . .

Մինչև երկնից տակ ապրի ազգութիւն ,
 Ճշմարիտ Հայերն օրհնեն յաւիտեան ,
 Հազար ութն հարիւր վաթսուն թուական ,
 Ուր սովրեցաւ մեր ազգին Վարչութիւն ,
 Օրինօք գործել և հաստատ հիման
 Վերայ ղետեղել Հայ պարտուց պայման :
 Սիրենք ազգութեան . . .

Օ՛ն արդ , 'ն՛վ Հայ Աշէր , աւուրն ականջ
տուր ,
Հաւատոյ դրօշակ ձեռքդ և սուրբ Խաչն յոյս ,
Սիրոյ խոստովներ քանդակածի կուրծքո ,
Քարողէ ժողովուրդդ որ գընայ յառաջ ,
Ձեռք տուր աղգային բարեկարգութեան ,
Գիտցիր , որ պաշտօնդ է պարտք սրբազան :
Սիրէ՛ աղգութեան . . .

Ազնուական Հայ լսէ՛ ժողովուրդին ,
Որ պատրաստ յարգել քեզ միշտ իբրև Հայր .
Եկուր աղգութեան մէջ ըլլանք եղբայր ,
Չայնակցէ՛ , 'ն՛վ մեծդ , փոքրերուն ձայնին ,
Հոն է քու պատիւդ , հոն քոյդ ճոխութիւն ,
Որ պատմութեանց մէջ տան անհաճութիւն ,
Սիրէ՛ աղգութիւն . . .

Հայ երիտասարդք ցրուենք այն խորհուրդ ,
Ջոր մեր դաշտին մէջ սերմանեցին շուտ .
Ազադան այնպէս բարօրենք 'ի փոյթ ,
Ուր չար դրացիներ չըգտնեն յագուրդ .
Ասկից ալ յարմար օր կըլլայ Հայուն ,
Ճանչնալ Իրաւունք , Օրէնք , Աղգութիւն :
Սիրենք աղգութեան . . .

Մարդկութեան պարտքը հոս կուզէ օրհնել :
ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻԻԼ ԱԶԻԶ ԽԱՆ
Արքայն Օսմանեան հըզօր Տէրութեան ,
Որ է փառք Ազգին և ինքնազօր Տէր .
Գովենք , որ շնորհեց Սահմանադրութիւն ,
Իր հաւատարիմ հպատակ Հայուն :

Սիրենք աղջութեան . . .

ՆԵՐՍԷՍ. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

Իյ սէրվերի կէրտուն մեգամ ,
Վէյ տավերի տարա գիւլամ .
Սայէի ատլինտէ ճիւմլէ ,
Միւլք ու միլլէթ պուլտի նիզամ :

Ապտ Իւլ-Ազիզ Շահի ճիհան ,
Օլտուն ճիհանտէ լեամիրան ,
Շէվքէթիլէ հէմ պէր տէվլամ ,
Եյլէ եարապալը միւսթեան :

Շան ու շէվքէթիլէ հէր ան ,
Թապ'ը Շահի օլա ֆէրհան ,
Պէջլէ ըխրաս իլէ հէր կիւն ,
Օլուր էվլատը պէնտէկեան :

Ապտ-Իւլ-Ազիզ . . .

Մէքտէմինլէ սէնին Շահա ,
Ճիհանի խլէտին իհեա .
Իշթէ միլլէթճէ եէկզէպան ,
Իթմէքտէյիզ շիւքրին խֆա :
Ապտ-Իւլ-Աղիզ . . .

Գըլուպ ոլ տափէրի սէյյիտ ,
Նիզամը միլլէթի թէճափտ .
Հէման ոլ Շահը զիշանըն ,
Օլա հէր բուզի եէվմի խտ :
Ապտ-Իւլ-Աղիզ . . .

Օ. Թ. ՇԱՀԱՆՍԱՆ

Ե Ր Գ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Երգ սիրոյ , երգ Հայրենի , քեզ կու ղուի
Հայաստան ,
Հոն , ո՞ւր Հայք ամ էն դիէ մի հագուէր կը
խայտան

Այն երկնից դատաւըճիւ դառնն անէծք
հընգդարեան ,
Դադրեցաւ ըսէնք արդեօք՝ թէ մեր մեղաց
չափ լըցան :

Չայն տուր ըսէ Հայաստան ,
Նախնեաց մեր սուրբ օթեան .
Մարդկութեան կրկին օրրան ,
Վկայդ երկնից հաշտութեան :

Օեր , տղայ , երիտասարդ , հարուստ , աղ-
քատ , անխտիր ,
Օրիորդ մատաղերամ , ամենքն անկեղծ անպա-
տիր ,
Ամենուն մի է արիւն ամենքն ունին մէկ եր-
կիր ,
Երասխայ ձորն հաւդուած կարծես թէ չեն
տարագիր :

Չայն տուր ըսէ . . .

Իայց՝ սիրո՞ ըսենք արդեօք . թէ աշնանն
հողմոց պէս ,
Մէկ մ'ասկէ մէկ մ'ալ անկէ փշոզ կոյտ մ'է
աս հանդէս :

Ո՛հ . . . չէ՛ , չէ՛ , Հայրենի սէրն է շարժառիթ
պարզասկէս ,
Որ եղբայր եղբօր դիմած սուրբ սրբոտով կու
դան 'ի տես :

Ս' խիթարուէ Հայաստան ,
Նախնեաց մեր սուրբ օթեւան .
Մարդկութեան կրկին օրրան ,
Վկայդ երկնից հաշտութեան :

Նախնի վեհը , գլըուխ բարձէք ձեր փռելից
տապանէն ,
Ու տեսէք Հայերն ինչպէս դիրար եղբայր
կ'ողջունեն .
Դիւցազուն իրենց նախնեաց յիշատակաւ
սիրտ ամէն ,
Լըցեալ , 'ի Սէր անբաժին և միութիւն սերտ
կ'ուխտեն :

Հապա հըրճուէ Հայաստան ,
Նախնեաց մեր սուրբ օթեւան .
Մարդկութեան կրկին օրրան ,
Վկայդ երկնից հաշտութեան :

Բարձրացան յերկինս 'ի վեր ձայն կռկռանայ
 Հայորդւոյն ,
 Բարձունքէն դիտեց տեսաւ աննիրհ աչաց
 Տէրն արթուն ,
 Ժպտեցան դէպ 'ի երկիրն որ նախ օրրանն էր
 մարդուն ,
 Այցելուն անմիջապէս խըրկեց Սէրն իր զու-
 արթուն :

Խայտա խնտա Հայաստան ,
 Նախնեաց մեր սուրբ օթեւան ,
 Մարդկու թեան կրկին օրրան ,
 Վկայդ երկնից հաշտութեան :

Ա. ՏԷՎԱԼԻՐՏԵԱՆ

Օ երկնաբերձ գլխով սառնասրատ լերին ,
 Ուր դադար առնու նախնակերտ տապան ,
 Էր զի՞ սաւառներ հայադրոշ արծուին ,
 Չգեւ շուք ստուար ցճորայ Կապան :

Այլ ուր արիին լուսատու , ուր պողպատին
 փայլատու ,
 Յոր թագ կապեր Այրարատ , 'ի թագադիր
 Բագարատ :

Ո՛վ թորդոմաճեա աղարծի մանկունք
 Հարկ 'ի վերայ կայ փոխելոյ ընդ փոյթ
 Զգօն լուրջ յոգի սուր յակն յուչ և յունկն
 Առ 'ի ժամանեւ 'ի կատար անքոյթ

Օ՛ի լեառն ահա արժածին
 Որոյ բարձունք փայլ հատին
 Յորդեալ դիւրն բիւր վտակ
 Նոր աւետէ եղանակ :

Ի գողտրիկ ծայր մատին
 Թմբկահար սլանծասցին
 Ընդ նմին անդադար
 Քերելով ղկիթառ :

Բաղկացի 'ի շաղկապ
 Բերկրեսցուք ծափ 'ի ծափ
 Զբաժակ թաթաղուն
 Քամելով մեք հողոյն :

Համարիւն կեցցեն Հայք
 Միշտ Մասեաց գոռող կայք ,
 Եւ 'ի նոր բազարատ
 Ցնծասցէ այրարատ :

ՆԱԽ ԵՐԳ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹՄՏՐՈՆԻ

ԺԱՄԱՆԱԿՆ

Լէր դու այսպէս . ո՛ սեաւ Գիշեր ,
Զուարթ բնութեանն ազնիւ պատկեր ,
Տըխրանքկար գունով ներկես ,
Սըգատեսիլդ ի՞նչ այս հանդէս :

Ո՛վ անարեւ տըխուր Ողի ,
Դու էիր ինձ միակ համատի .
Երբ բեղմնաւոր բնութեան արգանդ ,
Շըքեղ ծննդովք չէր արգաւանդ :

Թէ իմ շրջանս մերթ տեղի տայ՝
Որ քու խաւարդ երկար մնայ ,
Ունիմ անկէ և ես բաժին՝
Իմ անցելոյս՝ յիշատակին :

Երբ ժամն հասաւ՝ եկան ՚ի տես ,
Հին անցքերուս ինչ ինչ հանդէս .

Էր սևորակ քոյին ըստուեր ,
Արդ վառվումն քողէ աչեր :

ԽՄԲԵԱԿՆ

Ի՛նչ այս դողդոջուն վրսեմական ձայն ,
Ինչ քաղցրիկ մրմունջ . . . և օտար չէ այն .
Վեհ ալեորն է , սլատկառելին ծեր ,
Որ հոն միայնակ կ'երգէ իւր գիշեր :

— Յոյսդ եղաժըպիտ , դիմենք անոր արդ ,
Դու որ սլճնեցիր մեզ երբեմն 'ի վարդ .
Չայն տուր այժմ աղէ . խրախոյս կարդա
նոր ,
Զի հասաւ ահա այն երջանիկն օր :

ՅՈՅՍՆ

()ն՝ յառաջ , մանկունք , նոյն ինքն է՝
տեսէք ,
Անհամբեր ոգւով որուն կըսպասէք :

— Տէ՛ս և դու , հինաւուրց ծերունի ,
Մանկրտին՝ որ դիմօք սիրանիչ ,
Կարօտով քու՞ տեսոյդ Հայրենի ,
Գալստեանդ կը մնային ակնապիշ :

Սոյն խմբիս պարտաւոր կանգնած աստ՝
Գեղազուարճ դամ՝ ահա խոստովնալիր .
Մինչ ակումբս հանդիսիդ քու պատրաստ,
Անցելոյդ են եկած 'ի խնդիր :

ԺԱՄԱՆԱԿՆ

Քաջ խի արժան , մինչ իմ անցեալս յոր
դառաւ ,
Է փորձառու ծեր իմաստնոյ բիւր խըրատ .
Մէն մի թերթ են ճակտիս կնճիւք բարդ 'ի
բարդ
Ուր խառըն զուարթ տըխուր անցքեր տես
նէ մարդ :

Օ՛ր խիստ օտար են մանկութեան ինձ օ
րեր ,
Յաւիտենից եմ ծնունդ , և ծեր անծեր .
Այլ ապագայս անվերջ՝ թ'է իբր անփուշ
վարդ ,
Այն քու շնորհիւդ է , Օրիորդ գեղազու
արթ :

— Ապա և դուք , Յարկիս մանկունք սիրական ,
Որ հընացեալ անցից տաք նոր կերպարան .

Լըսուին դարձեալ հաճոյական ձեր ձայներ ,
Սոլերին լըսողք փորձառութեան միշտ դա-
սեր :

ՅՈՅՍՆ ԵՒՍ ԶՈՒԳԱՆՈՒԱԳ

Ի ուսապանձ նոր հանդէս ,
Աւ գիշերըն անտես .
Կիսալոյս արշալոյս ,
Ամպոց մէջ ապ իւր խոյս :

Ողջունիւ Արեւուն ,
Մինչ ժպտի բնութիւն ,
Ժամ է ձեզ , մի՛ դըլաք ,
Առէք զայն ձեր նուազ :

ԽՄԲԵԱԿՆ

Ոքաղցր Արփի , մինչ կը բերես առաւօտ ,
Ո՛հ նախարձակ շառաւիղօքդ անաղօտ .
Ոսկենկար ցօլան լերինք նախալոյս ,
Միմեանց համբոյր տան ցողալիր բոյսն ու
լոյս :

Այլ քաղցրագոյն ես դու այսօր Աչք անբուն ,
Որ ջերմ լուսովդ ակնարկելով Անցելոյն՝

Կը վերածնես յիշատակաց ածիւններ ,
Հանդիսադիր ըլլալ՝ կուտաս մեզ հրաւեր :

— Ապաքէն մեր աշխոյժ սրտով ,
Քեզ ընդ առաջ արշաւելով՝
Զուարթ դիմօք 'ի գլուխ նարօտ ,
Շըքեզ տեսոյդ անձկակարօտ :

Փութամք աստէն միահողոյն ,
Անհրաժեշտ մեր նախողջոյն .
Վեհ ծերունւոյդ տալ 'ի նուէր ,
Զի դու տուիր մեզ քաջալեր :

ԵՐԳ

ՄՈՆԹՈՆԻ

Ընկերք յաղթութեան ժամն արդ հաս է ,
Մեզ կ'սպասեն փառք առնունք քաջալեր ,
Արեան ծարաւի մեր հատու սուսեր ,
Կենաց թշնամւոյն թող կտրին թելեր :

Ո՛հ մեր ախոյեան թողին 'ի տաքնաս ,
Զըլանք ահափեկ մենք 'ի զէն , շտապ :

Փութամք արշաւել այր մի՛ վեհերօտ ,
Մին օն անդր ՚ի բաց սիրտք վատ և երկչոտ :

Ի ղէն ՚ի ղէն , օ՛ն անդր ի բաց ,
Սիրտք վատ և երկչոտ :

Թէ իմ ալիւոր հերքս սենային ,
Ոյժս ինձ յետ դար , կտրիճ դառնայի .
Նժոյգ ձի նստած , բեխըս ոլորած ,
Ձեռըս թուր առած ես դաշտ կերթայի :

Ես դաշտ կերթայի դաշտ Աւարայրի ,
Ողողած ցօղած Հայոց արիւնով .
Ա՛զգ իմ սիրական , դու աղբ թորդոմեան ,
Քու կորցրած թագը քեզ յետ կուտայի :

Կ'ասէի Հայոց օրիորդներին ,
“Ճախեցէ՛ք հազի ձեր թանգ շորերը .
Թողէ՛ք սլաճուճանք , զարդ , մարգարիտներ ,
Ժանգոտած ու դուլ են մեր թըրերը :

Տուէ՛ք բեհեզեայ մեզ ձեր շապիկը ,
Որ մենք փաթաթենք մեր մարմնու վերքը .

Վիրակապ հիւօէք դուք ձեր մաղերից ,
Այսպէս յայտնեցէք դուք մեզ ձեր սէրը :

Թէ ես լինէի հարուստ մեծատուն՝
Սընտուկներս լի ոսկւով արծաթով ,
Շատերու նման ես չէի լինիլ ,
Երբէք ազգասէր ունայն խօսքերով :

Շամպանեա գինու Աննա Խաչի տեղ ,
Կառնուի առատ գնտակ ու վառօդ .
Արձակ համարձակ կերթայի հանդէպ ,
Հայատեաց ազգին անթիւ զօրքերով :

Թէ ես լինէի միւրերկրի իշխան ,
Կուտայի զօրքիս սաստիկ հրաման .
Շուտաքայլ երթալ դէպ 'ի Հայաստան ,
Խղձուկ Հայ ազգին լինել օգնական :

Եւրոպ' Ասիա արեան գետերը ,
Կը վազցնէի հեղեղի նման .
Մինչև որ թագ , դահ ու ազատ կրօն ,
Ինձնից չստանար թշուառ Հայաստան :

Իայց՝ եթէ մի օր , մի ժամ , մի րոպէ ,
Աստուած լինէի մեր հողագնդին ,

Ի՞նչ սուր սլաքներ պիտի շաղ տայի ,
Մեր արենարբու թշնամեաց գնդին :

Նենգ մոլի , Պարսիկ ռխերիմ ,
Դարեւոր ոսոխ դու Յոյն կրօնամոլ ,
Գիտցի՞ք որ՝ իմ սուր երկսայրի սրից ,
Անձնաս չէր մնալ ոչ մի ձեր որդին :

ԲԱՄԱՐ ԲԱԹԻՊԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Թէ իմն Հայրենեաց քնար ոգաւոր ,
Հեծէ տիրադին՝ իմ հոգիս է այն .
Թէ նորա բեկբեկ թեւեր վշտաւոր ,
Խօսի ողբաձայն՝ իմ սրտիկս է այն :

— Թէ Հայ մուսային սրտառու չ'նուագ ,
Դեռ կ'եղերերդէ՝ հառաչանքս է այն .
Թէ Հայաստանիս սեւ բախդին հագագ ,
Լայ աղեկաւոր՝ հեծեծանքս է այն :

— Թէ իմն Հայրենեաց կիսամեռիկ շունչ ,
Դեռ ըսի տխուր՝ իմ ողբերս է այն .
Թէ լռիկ մնջիկ հեծէ անշրջունջ ,
Ո՛հ անկարեկիր իմ լալիքս է այն :

—Եւ Հայկայ փառաց յօժար ողբերգուն ,
Հարազատ լացողն իմ ձայնիկս է այն ,
Չորս հազար տարուան պարծանաց դարուն ,
Արձագանգ տուողն աղաղակս է այն :

—Իմ Հայաստանիս ցաւերուն հատոր ,
Ահա այս մաշած իմ կուրծքըս է այն .
Սեւ սեւ թերթերուն էջ սրտակոտոր ,
Արտասուօք դրաւած՝ իմ աղիքս է այն :

—Թէ բանաս կարգաս արիւնոտ դաշտեր ,
Վարդագոյն ներկուած՝ իմ կողերս է այն .
Թ'աչքէ անցրնես շամիրած նիզակներ ,
Մահահոտ ցցուած՝ իմ թիկունքս է այն :

—Թէ Հայկ եւ Արամ, Վարդան Վահաններ ,
Ինկած տեսանես՝ իմ ուժըս է այն ,
Թէ ղէնք թէ զրահ թէ սուր թէ սուսեր ,
Փշրած կոտորած՝ ոսկորներս է այն :

—Թէ արեամբ ներկեն ակունք Եդեմին ,
Նշխար քաջերուն՝ իմ բիբերս է այն .
Թէ քաղցր ու անբիծ ալիք Եփրատին ,
Լեղի են դարձեր՝ արտասուքս է այն :

—Թէ վճիտ գետերն աղբերքն արծաթի ,
Լալիք առուակեն՝ երակներս է այն .
Թէ Տիգրիս Գեհովն Փիսոն մունչեն ,
Թէ սղտոր գնան՝ իմ արիւնս է այն :

—Թէ սառնամանիք ձմռան բքաբեր ,
Լեռներն է սլափեր , իմ գազաթս է այն .
Եւ քաղցրիկ զեփեւոն անուշակ հովեր ,
Ցրտագին փչեն , իմ շնչիկս է այն :

—Թէ վտակ վտակ ցողէ զյիշատակ ,
Զայս տրամալաստակ , աչքերըս է այն .
Թէ սրտաձայնիկ երգէ զՀայաստան ,
Կանչէ զՀայաստան՝ անկեղծ սէրս է այն :

—Թէ մթին խորշերն ու ձորեր լռին ,
Սեւերով ծածկին , մենաստանս է այն .
Թէ ողբ կը կարդան վայրերն Եդեմին ,
Ճնշած լերդերուս արձագանգն է այն :

—Եւ հայաստանիս հողերը ուխտիւ ,
Պինդ սիրով գրկողն՝ իմ ձեռքերս է այն .
Թէ կը համբուրեն կաթողին խմբիւ ,
Ո՛հ մայրակարօտ շրթունքներս է այն :

—Ի՛նչ Հայոց լերանց ցուրտ շուքերուն տակ ,
Ընկած ապաքաղդ՝ իմ ճակատս է այն .
Մասեաց սուրբ քարերն իւր բարձն ու պսակ ,
Դրած սգաւոր գլուխիկս է այն :

—Ի՛նչ կիսակործան տաճարն Հայրենի ,
Սկ սուգ է պատեր՝ տաղաւարս է այն .
Ուր շիջեւալառ կանթեղ դեռ հիւծէ ,
Նուաղ առ նուաղ՝ իմ յոյսըս է այն :

—Ուր տխուր նստեր մազերն են ծածկեր ,
Իւր սեռւկ աչքեր՝ սիրականս է այն ,
Ձեռքերն 'ի ճակատ կռնակն 'ի հողեր ,
Յուսով կռթըներ՝ Հայաստանս է այն :
—Գերեզմանս է այն :

—Ուր երբ տեսանեմ զիմ հեգն Հայաստան ,
Ի գահ իւր փառաց՝ իմ բաղձանքս է այն ,
Յայնժամ թող մեռնիմ յիւր ծոց մայրական ,
Զիմ վերջին շնչոյս միակ ուխտս է այն :

ՍՄՐՈՆ ՀԱՅԻ Մ. ՖԷԼԵՆԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Թէպէտ ես մեծ տան նշան եմ,
Ամենից ազնիւ իշխան եմ.
Ո՛չ մեռած եմ, ոչ կենդան եմ,
Օգնական չունիմ, ի՛նչ անեմ:

Ով անցաւոր, ինձի նայիր,
Անբախտութեանըս խնայիր.
Ի՞նչ կուլէր՝ փոքրը մնայիր,
Իմանայիր, թէ ի՞նչ բան եմ:

Թշնամիք մարդըս մեռուցին,
Մէջքըս ծանրութեամբ կեռուցին:
Որդիքըս ինձնեց հեռուցին,
Այժմ այլոց ապրտտան եմ:

Չեռումս կտորվեց սուրբս,
Չնասուեցաւ առուտուրբս.
Լեզի դարձաւ քաղցր ջուրբս,
Բաս ես ո՞նց չի հոգւոյ հանեմ:

Մը աջ կէի անձամբ անձին ,
Այժըմ կարօտ այլոց գանձին ,
Սէյեադ , քեզ ասեմ առանձին ,
Այրիացեալ Հայաստան եմ :

ՍԵՅԵՆ

Ն ՈՒ Է Ր

ԱՌ ՔՆԱՐ ՀԱՅԿԱՅԱՆ

ՈՂՋ ԼԵՐ ՔՆԱՐ

Թէ Հայկազանց ոսկի դարուն ոսկի քնարք
լռեցին ,
Եւ Թէ Հայուն անմխիթար հեծել պէտք էր ,
դարերով ,
Ալ Թող դադրին արցունք հերիք լսենք այս
նոր քնարին ,
Զոր նոր երկինք կը զարդարեն ուրախութեան
թեւերով :

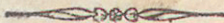
Ողջ լեր քնար ձայն տուր թըշուառ Հայաս-
տանի զաւակաց :

Որոնց քաղցր է և սրբազան մեր հայրենեաց
յիշատակ .
Հնչէ քնար և թող խայտան ոսկերք Հայոց
դիւցազանց ,
Լուր տար մեզմէ թէ հոս հոս ըսէ ողջ են
դեռ Հայք :

Հայկաց սլանդուխտ զաւկըներուս կանչէ եր-
գերդ հայրենի ,
Թող յաւիտեան ձայնդ անուշիկ հնչէ Հայե-
րուն .
Եւ թէ լսեն ամեն ազգեր եթէ աշխարհքն ալ
անցնի ,
Ալ Հայաստան սուրբ հայրենիք երգէ դուն :

Սենք այն երկրին
Զաւկըներն ենք ,
Որուն նմանն ,
Ալ չկայ :

Երկրին որուն ,
Գլխուն եկածն ,
Ուրիշին չէ ,
Պատահած :

Խ Ր Ա Ւ Ո Յ Ս

Ի ԼՈՒՍՍԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ՝

Ճամ է , Հայեր , արիք ձեր բաղդըն ողջու
նել ,

Լուսոյ դարուն վերածնու թեան դրօշու տակ
Հայրենիք ձեր հրաւեր կարդայ գալ խմբել ,
Ուր ասպագան ձեր գրուած կայ փառունակ ,

Իայց են ասպարէզք ազատ քայլերու ,

Եւ երկինք լըցող ըզգաստ ուխտերու .

Մի ապա ճարակ մատնէք կոյր մըրցմանց ,

Քիրտն , արտասուք և տենջ ձեր Հայ դիւ
ցազանց :

Յառաջ , յառաջ ,

Մեծ է ձեր կոչում .

Քաջի ծնունդ քաջեր ,

Մասեաց սարերէն :

Ալլուր դարեր ,

Լուռ ձեզ կը դիտեն ,

Քայլերու շարժում ,

Յառաջ , յառաջ :

Մայր ձեր սիրուն , մայր դարերու Հայաս-
տան ,

Ձեր է կարօտ , ձեր ժիր ու ազատ ջանքերու .
Անոր լուսոյն խամրած դարաստ միաբան ,
Ելէք պըճնել , Հայեր ժամ է քրտնելու :

Ձեր ճակտին ցողով ջինջ պիտի ցոլան ,
Սիւն , կոթող փռչոտ լուսոյ Հայութեան ,
Բաւ է ձեր զօհեր , բաւ ալ միացէք ,
Դար նոր ձեզ բանան Աստուած և օրէնք :

Յառաջ , յառաջ ,
Մեծ է ձեր կոչում .
Քաջի ծնունդ քաջեր ,
Մասեաց սարերէն :

Ալեւոր դարեր ,
Լուռ ձեզ կը դիտեն .
Քայլերու շարժում ,
Յառաջ , յառաջ :

ԵՂԲԱՅՐ ԵՄՔ ՄԵՔ

Ի բիւր ձայնից բնութեան շքեղ ,
Թէ երգք թռչին սիրող բար ,

Մատուներ կուռին ամենագեղ ,
Թէ որ զարներն փափուկ քընար :

Չունին ձայն մի այնքան սիրուն ,
Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Տուր ինձ քու ձեռքդ եղբայր եմք մեք ,
Որ մըրըկաւ էինք զատուած .
Բաղդին ամեն ոխ չարանենդ ,
Ի մի համբոյր ցրուին 'ի բաց :

Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն ,
Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Երբ ալեւոր Մայր Հայաստան ,
Տեսնէ զորդիս իւր քովէ քով .
Սրտին խորունկ վէրքըն դաժան ,
Քաղցր արտասուաց բուժին ցօղով :

Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն ,
Քան զանձկալի եղբայր անուն :

Մէկտեղ լացինք մենք 'ի հընում ,
Եկէք դարձեալ յար անբաժան .
Խառնենք զարտօսը եւ ըլխնտում ,
Որ բազմաճնուող ըլլայ մեր ջան :

Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն ,
Քան զանձկալի Եղբայր անուն :

Մէկտեղ հոգնինք մէկտեղ ցանենք ,
Մէկտեղ թափին մեր քրտինքներ ,
Ըզ հունձք բարեաց յերկինս հանենք ,
Որ կեանք առնուն Հայոց դաշտեր :

Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն ,
Քան զանձկալի Եղբայր անուն

Մ. ՊԵՏԻՔՍԱՇԷԱՆ

Ի ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի զուր ամպերն որոտացին ,
Ու ամենուն սիրտ դող առաւ ,
Ի զուր Հրեշտակ Մասեաց սարին ,
Հայոց բաղդին վրայ լացաւ .
Սեւ փոթորկաց մէջէն սրավար ,
Տեօէք ի՞նչպէս կ'եղէ պայծառ :

Կուգայ ցնծալով ,
Ընծայ բերելով .
Բիւր երջանկութիւն ,
Սահմանադրութիւն ,
Սահմանադրութիւն :

Ողջն աւուրն այն գերապանծ ,
Ուր բարձրացաւ 'ի լոյս յաղթող .
Արդարութեան եւ իրաւանց ,
Եւ ազգութեան յաւերժ կոթող .
Արկղն հիմունս անդնդալիր ,
Եւ մեծ գործոյն հանդիսադիր : 1

Կուգայ ցնծալով ևն :

Նա բարձրացաւ , ու սեւադէմ ,
Ատելութեան խրոխտ ամբարտակ .
Ինկաւ կործան , ու լուսաճեմ ,
Թըռաւ առ մեզ սէր անուշակ .
Որ զամբարտակն այն խորտակեց ,
Ու զսէրն անուշ մեղի խրկեց :

Կուգայ ցնծալով ևն :

Ո՛հ , բնադաւառ մեր Հայաստան ,
Գերեզմանաց դու Հայրենիք .

Նոցա վերայ փրշոց փոխան ,
Բուսնին զըւարթ հոյլ վարդենիք .
Ահա ցաւած ճակտէդ թառամ ,
Կապել սըսակն մի անթառամ :

Կուգայ ցնծալով ևն :

Սիթէ տեսնէք դուք հեռըւանց ,
Հայոց սրաթեւ մեծ ապագայ .
Որոյ վերայ յերկնից բարձանց ,
Փայլէ հրաշէկ աստղըն Հայկայ .
Յայն ասպարէզ մեզ տալ հրաւեր ,
Եւ առաջնորդ ավետաբեր :

Կուգայ ցնծալով ևն :

Մ. ՊԵՏԻՔԹԱՇԼԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Իմ Հայրենիքս զիս կը կանչէ ,
Հեռու եմ Հայաստանէն .
Հայու որդւոյն կը վայլէ ,
Հեռանալ Հայաստանէն :

Միթէ արծաթ ոսկի գոհար ,
Կ'սփոփէ՞ Հայաստանը ,
Այն որ կ'ողբայ որդւոց համար ,
Խղճալի Հայաստանը :

Խոր տխրութեան մէջ է թաղուեր ,
Թագուհի Հայաստանը ,
Բոպիկ ոտքով աղատ մաղով ,
Կ'արտասուէ Հայաստանը :

Ընդուծ երկինք ալ չքիշեր ,
Մոռցեր է Հայաստանը ,
Անսիրտ Հայերն ալ չեն սիրեր ,
Անուշիկ Հայաստանը :

Ո՛հ թողէք զիս խօսիմ աղատ ,
Երգեմ միշտ Հայաստանը ,
Անուշ երկիր կոյս անարատ ,
Անըման Հայաստանը :

Ըրեւ ծածկեր է իւր դէմքը ,
Խաւար է Հայաստանը ,
Հայոց արեւը ալ մարեր է ,
Սէ հագեր Հայաստանը :

Թշուառ սրտիս ձայն կը կտրէ ,
Ողբալով Հայաստանը ,
Ո՛հ չիկայ Հայ , որ ըստփէ ,
Նուաղեալ Հայաստանը :

Թէ և կըտրի իմ վերջին շունչս .
Պիտի տուամ Հայաստան .
Պլլում իմ մէյմ՝ իմ Հայրենեացս ,
Հապա մտնեմ գերեզման :

Լնդորրութիւն ես կը խնդրեմ ,
Սիրելի Հայաստանին .
Կտրել այս ձայնս չէ՛ չէ՛ կարող ,
Սոսկումըն գերեզմանին :

Ա. ՀԱՅԿ.

ԵՐԳ

ՅԱԽԱԳԻՆ

Իմ սիրելի զաւակուհիս ,
Կը թափառին օտար աշխարհ .
Ես ո՛ւր գիմեմ , ո՛ւր փնտրուեմ ,
Կը ծառայեն այլոց խոնարհ :

Եկայք որդեակք իմ,
Ձեր մօրն այցելութեան :

Դարեր անցաւ լուր մը չառի ,
Իմ քաջերըս մեռան կորան .
Կ'ուլնմ արիւնքս կը սառի . . .
Մեկը չ'ունիմ տայ ինձ դարման :

Եկայք որդեակք Լն :

Երիւնս ցամքած , սիրարս մաշած ,
Դէմքս է տխուր մինչ յաւիտեան .
Եւ կարօտոյն իմ որդեկաց ,
Պիտի ինջնեմ սե դերեզման :

Եկայք որդեակք Լն :

Եւ դու հովիւ թափառական ,
Կերգես տխուր 'ի մէջ հովտաց .
Ե'կ արտասուենք թանկ կորուտեան ,
Տխուր մահուան մեր որդեկաց :

Եկայք որդեակք Լն :

Իսկ դու կռունկ իմ Հայրենեաց ,
Գնա՛ հեռո՛ւ աչքէս 'ի բաց . . .

Յետին ողջոյնս տար զաւակացս ,
Զի կեանքիս մէջ յոյսս է մեռած ։

Եկայք որդեակք Էն ։

ՊԱՐԵՐԳ

ՎԱԼՅ

Ի խումբ 'ի պար ,
Հայրենաւոր պանդուխտ Հայք ,
Ի թինդ մեր ոտից թող Մասեաց բարձունքն ։

— Ընդադու
Առ Հայս հանուր տան գանգիւն ,
Հրաւեր կարդալ Հայ գիւցաղներուն ։

Ի խումբ 'ի պար ,
Ո՛վ Հայրենեաց քաջ որդիք ,
Մեր ոտից տրոփիւն բաբէ թնտացուց ։

Ընկալու
Հայ սրտերն բոցակէզ ,
Յաղթական փառաց խմբել զհանդէս ։

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

ԲԱԺԱԿ ՈՂԶՈՒՆԻ :

ԱՌ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Իջէք զուարթունք՝ և ՚ի Ձեր թևս ապաստան ,
Յայց ելլուք այսօր յանձկալին Հայաստան .

Բլծաղկապտակդ ածէք այսր դքնար ,
Որ երգէր երբեմն ՚ի դրախտս Ադենայ .
Հանգուցեալ այժմիկ ՚ի շիրմաց սնար ,
Չայն տուք զարթուցէք զորդիս Արամայ :

Աստի դիւցազունք ,

Դողեալ զդամբան .

Եւ անտի զուարթունք ,

Ողջն քեզ ողջն ,

Սահմանադրութիւն :

Ո՛վ որ յեցեալ ՚ի տխուր սափոր դիւցազանց ,
Գթով յերկինս ածես նամէտ բիբոս աչաց .

Ո՛վ հայաստանեայց ոգի սրբանուէր ,

Ահա հաշտ ակամբ ժպտի քեզ Աստուած ,

Պարզի երգներանդ լար կապոյտ յեթեր ,

Դառնալ Աղաւնեակն ոստով ձիթենեաց :

Լփրատ առ Տիգրիս ,
Որմեայն առ Սևան .
Տալով աւետես ,
Հնչեցեն միաբան .
Ողջն քեզ ողջն ,
Սահմանադրութիւն :

Այլ 'ի յաջ՝ սիրտ 'ի սիրտ՝ ոգի խառն յողի ,
Մատիք օն անդր յաստարէղ՝ սիրտք հայեցի :

Օ, ի չքնաղ տեսիլ պարզի արդ յաչս
իմ . . .

Ահա յոյս և սէր՝ որպէս զոյգ հրեշ-
տակք .

Առաջնորդեն մեզ . . . ով Տէր . . .
խաբիցիմ . . .

Ո՛չ , զայդ վկայեն սիրոյ այդ բաժակք . . .

Հայկեանք առ Հայկեանս ,
Դաբք դարուց՝ որ դան .
Տալով արձագանս ,
Կրկնեցեն միաբան .
Ողջն քեզ ողջն ,
Սահմանադրութիւն :

Ի ՔԵՂ ԱՆԿԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ՝

Ի քեզ անկայ Հայաստան ,
Ի քեզ մընամ Հայաստան ,
Ապրիմ մեռնիմ քեզ համար ,
Անձս ու հոգիս տամ յօժար :

Աչքս բացի չբացի , զքեզ Հայաստան ես
տեսայ ,
Դեռ իմ երես ծաղր չեկած , ես ողբացի քո
վերայ .
Կայ և ցաւեր , վիշտ սաստիկ , զիս սլատեցին
չորս դիէն ,
Եւ Հայաստան դռնեցի , աւերակաց առի ձէն :

Մայրս ծընաւ զիս 'ի ցաւ ,
Աչս յաւերակսդ լացաւ .
Բերկրանք և մի ոչ տեսի ,
Երբ Հայաստան զքեզ տեսի :

Ախ Հայաստան , Հայաստան , անուանդ մեռն
նիմ Հայաստան .
Երբեմն բերկրանք ցնծութիւն . այժմիկ ան
կեալ կաս զընդան :

Սրտիւ սիրով կարօտիմ, մատաղ լինիմ քո
 հոգւոյդ,
 Որ զիս ծնար սնուցեր, և հաներ քաղցրիկ
 ծոցոյդ :

Այլ ես զքեզ միշտ լացի,
 Եւ յաւիտեան պիտի լամ,
 Հոգիս հոգւոյդ փոխարէն,
 Տամ նազելի Հայաստան :

Իմ հայրենի Հայաստան, ինձ ոչ երբէք դու
 զուարթ,
 Երեւեցար միշտ անփառք՝ գետնին եղած
 հաւսար հարթ .
 Ինչ աչք տեսաւ չարտասուեց, քո հին աւուրց
 աւերակ,
 Ինչ սիրտ չղգաց քո շէն անշէն ապարանք :

Աչքբոս թարթեմ, արցունք թափեմ,
 Ազի ջրով հողը թացեմ,
 Մինչեւ մեռնիմ տապան մըտնամ,
 Ոսկերոտեօքս ողբամ ու լամ :

Ի քեզ անկայ ես յարգանդէ մօր իմոյ,
 Մէր քո սաստիկ զիս տաղնապէ ՚ի ցաւ քո :

Օտար երկիր եմ տեսած , 'ի յաւերակս քո
 ծնայ ,
 Նուիրական արիւնոտ հողոյդ վերայ զարդա-
 ցայ :

Տուն Աստուծոյ Հայաստան ,
 Ա՛խ քո անուն հոգիս եհան .
 Հայոց պարծանք քաջաց մայր ,
 Այժմիկ ունայն և զրկեալ :

Երդնում 'ի Հայկ 'ի Մասիս թէ դու փուշ
 թով նորոգիս ,
 Շարժէ ուրեմն և շարժիր , արի վեր կաց դու
 րացիր .
 Սիրեմ ըղբեզ Հայ անուն , ազանց քաջաց
 պանծալի ,
 Դու Աստուծոյ սիրելի , ազգի մարդկան ցան-
 կալի :

Եհաս ահա դար խաղաղ ,
 Աւերակներդ կանգնին վաղ .
 Որդեքդ լինին լուսաւոր ,
 Եւ զքեզ առնեն փառաւոր :

ԳԵՐԵԶՄԱՆՔ

ՀՅՅՈՑ

Սուրբ և տխուր դաշտեր գեղեցիկ ,
Քաջ որերոյն ածիւններով դեռահեղ ,
Ուր սուրբ շիրմաց ծածկէ տեօիլ խաղաղիկ ,
Զարմենազան հազար ծաղիկ գունագեղ :

Աւաղ Հայոց արևուն ,
Աւաղ Հայոց քաջերուն .
Որոց կրբեմք մեք արիւն ,
Օրհնեալ է Հայք , Ձեր անուն :

Ո՛վ վեհ նախնեաց , կտրիճ եղբարց սուրբ շի-
րիմ ,
Չայն մը տուէք , որ մեր արտասուքը ցամքի .
Վանկ մը հերիք ցաւած սրտիցս որ բերկրիմք ,
Մեզ ժրպտեցէք շիջեալ աստ Հայրենի :

Աւաղ Հայոց ևայն :

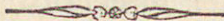
Բացէք , բացէք մամուռ սափորք սրբակիրք ,
Ցուցէք քաջացն ոսկերոտիքն համբուրեմք .
Եւ համբուրէ մեր և սգաւոր Հայրենիք ,
Մեք հարազատ որդիքս ողբամք ու երգենք :

Աւանդ Հայոց և այլն :

Գետք Հայրենիք քանի ՚ի Ձեզ կան ալիք ,
Եւ դուն , լուսին , քանի կանդեղդ վառ մնայ ,
Դուն ալ սոխակ քանի ունիս դայլայլիկ ,
Երգեցէք զՀայն , լըսեն սերունդք ազագայ :

Աւանդ Հայոց և այլն :

ՆՇԱՆ ԶՈՂԱՊԵԱՆ

Կար ժամանակ , որ և Հայերն ,
Աբբայ իշխող ունէին .
Եւ զինավառ անթիւ զօրքեր ,
Իւրեանց երկրում սլահէին :

Կար ժամանակ որ և նոքա ,
Նման ծագկած ազգերի .
Զարդարելով աշխարհ Հայկայ ,
Փայլում էին անուանի :

Իայց այժմ անտէր , անթագաւոր ,
Գերի , ծառայ ցաւագին .
Այս տեղ այն տեղ խիստ չքաւոր ,
Զարչարվում են գլխովին :

Այժմ նորա անմիտութար ,
Հայրենիքից զրկուելով .
Վայ են կանչում թշուառաբար ,
Հալածանքներ կրելով :

ԵՐԳ

ՌԱՄԿԱՍՆ

Կրուունկ ուստի՞ կուգաս ծառայ եմ ձայնիդ ,
Կրուունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիմ ,
Մի վաղեր երամիդ շուտով կու հասնիս ,
Կրուունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիմ :

Թողերեմ ւ'եկեր եմ մըլքերս ու այգիս ,
Քանի որ ախ կանեմ կու քաղվի հոգիս .
Կրուունք պահ մի կացիր՝ ձայնիկդ 'ի հոգիս ,
Կրուունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիմ :

Քեզ խաղար հարցնողին չես տանիր տալապ ,
Չայնիկդ անուշ կուգայ քան ըզջրի տօլապ .
Կրուունկ պաղտատ իջնուս՝ կամ թէ 'ի հալապ ,
Կրուունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիմ :

Սրտերնիս կամեցաւ ելանք գընացանք ,
Այս սուտ աս տընվորիս տէրտերն իմացանք .
Աղու հացկեր մարդկանց կարօտ մընացանք ,
Կըռուենկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Ես տընվորիս բաներն կամաց կամաց է ,
Եթէ Աստուած լըսէ դռնակն բացցէ .
Ղարիպին սիրտն է սուգ՝ աչերն ՚ի լաց է ,
Կըռուենկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Եստուած՝ քեզնէ խնդրեմ մուրվէթ ու քէրէմ,
Ղարիպին սիրտն է խոց , ճիկերն է վէրէմ ,
Կերած հացն է լեղի՝ ու ջուրն է հարամ ,
Կըռուենկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Ո՛չ զուր օրըն գիտեմ ո՛չ ըզկիրակին ,
Զարկած է զիս շամիուրն բռնած կրակին .
Այբիւս չեմ հոգար՝ ձեզնէ կարօտ եմ ,
Կըռուենկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Հաւատով պառկեր եմ , ներքեւ է ֆըշխի ,
Հոտոյն այլ չեմ գարշիր կը թըվի մուշկի .
Շատ հասրէթ մընացանք անկողնու տօշկի ,
Կըռուենկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Պաղտատու կուգաս՝ կերթաս 'ի սէհրատ ,
Թղթիկ մի գրեր եմ տամքեղ ամանաթ ,
Աստուած թող վկայ լինի քո վերադ ,
Տարեալ հասուսցես զայդ իմ սիրելեաց ,
Կըռունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Վըրեր եմ մէջ թղթիս՝ թէ հոս մնացի ,
Օրիկ մի օրերուն զաչերս չի բացի .
Սիրելիք ձեզանէ կարօտ մընացի ,
Կըռունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Լ՛չունն է մօտեցեր գնալու ես թէպտիր ,
Երամ ես ժողովեր հազար և բիւր .
Ինձ պատասխան չի տ'ւիր ելար գընացիր ,
Կըռունկ մեր աշխարհէն գընա՛ հեռացիր :

Լ՛յսօր զարիպուծիւնն միակ միաւոր ,
Հոգւով և մարմնով ես եմ մեղաւոր .
Սուրբ Սարգիս օգնական ճերմակ ձիաւոր ,
Կըռունկ մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

ԱՌ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստան երկիր դրախտավայր ,
Դու մարդկայնոյ ցեղիս որբան .

Դու և բնիկ իմ հայրենիք ,
Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Ի վեհ անունդ սիրտ իմ հիշ յոյժ ,
Ոգեւորի 'ի նոր խրախոյս .
Եւ անձկայրեաց 'ի քեզ յուսամ .
Ի քեզ , 'ի քեզ յոյս իմ միայն ,
Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Հայաստան անուն փարելի ,
Ի քեզ հանգիստ Նոյեան տապան .
Եգիտ և քեւ ապրեցաւ Նոյ ,
Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Ղեւթ քաջառաջ արեւնաբու զիս ,
Զհողդ բարի առնեն յուռթի .
Քեւ ապրիմ ես , քեւ միշտ ցնծամ ,
Քեւ , քեւ պանծամ փառք իմ միայն ,
Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Հայաստան ծնող դիւցազանց ,
Եւ հրաշալեաց հանգիստարան .
Քո զեփիւռին քաղցր է շրնչիւն ,
Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Հայկ , Արմենակ , Արամ , Տիգրան ,
 Տրդատ , Սմբատ , Վարդան , Վահան .
 Զոր շնչեցին և զօրացան ,
 Զքեզ յիշեմ զքեզ սիրեմ .
 Զքեզ , զքեզ , սէր իմ միայն ,
 Հայաստան , Հայաստան , Հայաստան :

Յ. ՄԻՐՋԱՆ, ՎԱՆԱՆԴԵՅԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՏԱՃԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի բարձր ու շքեղ սարերէն ,
 Սաւառնաթեւ կը սրանայ սիրտ 'ի խինդ .
 Սուրբ հրեշտակն աւետաբեր արդ ճեպով ,
 Ողջունել զօրս այս միութեան Հայերուն .
 Ձեզ աւետիս բերէ զուարթ բերկրութեան ,
 Հայեր , ուրախ , ալ չէ՛ տրտում Հայաստան :

Ելէ՛ք Տաճատեան ,
 Որդիք սիրարժարծ .
 Տօնել քաղցր 'ի ձայն ,
 Զօրը ցնծազգեաց :

Ահա պայծառ կը շողշողի սուրբ աստղըն ,
 Ի ջինջ բեւեռ մեր ցանկալի Հայրենեաց .
 Հրճուի Մասիս , ցնծան Եփրատ և Տիգրիս ,
 Ազնիւ Նախնեաց խայտան ոսկերքն 'ի շիրիմս .
 Խրախոյս տալով Հայոց չքնաղ միութեան ,
 Հայեր՝ ուրախ , ալ չէ տրտում Հայաստան :

Ելէք Տաճատ . . . եւն :

Դրօշակն ահա՛ Սուրբ Վարդանայ կը բացուի ,
 Օն 'ի հանդէս ելէք , գոչէ ձեզ Տաճատ .
 Օն 'ի հրճուանս , արդ մերժեցաւ սուգ և
 Եւ Հայրենիք նոր ցնծութեան առաւ ձորձ .
 Ձեզ աւետիս կուտայ յաւէտ բերկրութեան ,
 Հայեր՝ ուրախ . ալ չէ տրտում Հայաստան :

Ելէք Տաճատ . . . եւն :

Կ. Վ. ՊԱՂՃԵԱՆ

ՅԱԽՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ս.ԶԳՍՅԻՆ ՍՍՀՄՍՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՕԳՈՍՏՈՍ 1860

Հայրենեաց սիրով վառուած վեհ սրտեր ,
 Ի՞նչ կը յապաղէք ելնել 'ի հանդէս .

Ի՞նչ կը յապաղէք . — սիրտ կը դիմանայ ,
 Սիրտ որ ազգասէր ըլլալ կը ցանկայ :
 Տեսնել Հայրենեաց այսքան բիւր աղէտ ,
 Եւ դու անտարբեր ցարդ մնալ յաւէտ .
 Խեղ ատելութեան և չար նախանձու ,
 Սերմերն ու ոգին հեռո՞ւ մղենք հեռու :
 Սիրտ սրտի կասցուած , թեւ թեւ ի տուած ,
 Հայրենեաց սիրոյ ասպարէզն բացուած .
 Օն վաղենք յառաջ 'ի սուրբ խաչն վստահ .
 Օն երթանք յառաջ , և անձնանուէր ,
 Հայրենեաց օգտին ըլլանք ուխտանուէր :
 Հայ մի վհատիր , սիրտ առ և սիրտ տուր ,
 Տկարք զօրանան , քաջք խրախուսին .
 Վատերը բացուին , վատերը զատուին ,
 Ճշմարիտ Հայերն յառաջ թող անցնին :
 Խաչ , սէրն են նշան ճշմարիտ Հայուն ,
 Խաչ , սէրն են սլարծանք ճշմարիտ Հայուն :

Սիրոյ դըրօշներ ,
 Թող արդ սլարդուին .
 Հաշտութեան ձայներ ,
 Թող արդ հնչուին :

Հայն մէկ սիրտ եղաւ ,

Սիրով միացաւ .

Սուտ են որ ըսեն ,

“ Հայք զիրար կատեն ” :

Սուրբ Արարատեան մայր տաճարն գիրկը ,
Եկէք , հայկազունք եկէք միանանք .

Եւ սփոփենք մեր վշտացած մօր սիրտը ,
Օրհնելով Տէրը , որ մեզ պարգեւեց :

Մեր Ազգին կապն ու հոգին ,

Ազգային Սահմանադրութիւն .

— Յաւերժացի արդիւնաւէտ :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՅ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանեայց սեւ տխրագին օրերը ,
Փարատեցան , նոր հորիզոն բացուեցաւ .
Մեզի համար չեն այն մթին ամպերը ,
Զի արշալոյս սրայծառ դարձեալ փայլեցաւ :

Յուրախութիւնն , ո՛հ Հայեր ,
Որդիք Հայկայ ւ'Արամայ .
Ձեզ փառաւոր սողոստայ ,
Հորդեն երկինք լուսաբեր :

Դուք դիւցազանց ճետ էք , Հայեր , քաջ եղիք ,
Յառաջ գացէք , յառաջ , ահա՛ ասպարէզ .
Մայր Հայաստան ձեզ կը նայի աւասիկ ,
Մեղմացուցէք իր արտասուքն աղբկէզ .

Թշուառութեան քաժակը ,
Մինչեւ տակը քամեցինք ,
Արդ ուղարկեց մեզ երկինք ,
Աւետաբեր հրեշտակը :

Այն հրեշտակը որ Վարդանայ վեհ ոգին ,
Ի'Աւարայրի նահատակաց սուրբ գունդը
Ներկայացոյց Ամենակալ Արքային ,
Մինչ կրակադաշտ Պարսիկն երթայր անդունդը :

Արդ՝ ձեզ կուգայ , հայկազունք ,
Նոր աւետիս բերելով .
“ Ձէ՛ այլ ձեզ բաղդըն խռով .
Դուք քաջարեաց , ո՛հ մանկունք ” :

Օ՛ն խայտաշէք , Գողթան երգեր թո՛ղ հըն-
չեն ,
Թո՛ղ արձագանք տան և հովիտք , բլուրներ .
Մեր սիրտերը , որ սուրբ սիրով կը արօրեն ,
Թո՛ղ միանան ու կորնչի անսուրբ հեռ :

Ի՛ամեն տարի ցնծութեամբ ,
Մէք այս շքեղ հովտին մէջ .
Հեշտին պարուց ելեւեջ ,
Ընեմք դարձեալ միութեամբ :

ՍԻՄՈՆ ՀԱՅԿ Մ. ՅԷԼԵԱՆ

Ի ՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրեշտակ՝ Մասեաց մրտենիներ ՚ի ձեռին ,
Արդ մեզ ձօնէ համբոյր սիրոյ կաթոգին ,
Մեզըր հոսին իր գեղեցիկ շրթունքէն ,
Վարդեր ծըլին իր զուարթագին ժրպիտէն :

Իւր մասունքը կը հիւսեն ,
Դիւցազանց պերճ պսակներ .
Հայ բաղդին վրայ սփռեն ,
Յոռսաշող նշոյլներ :

Յաւերակաց Հայաստանի երգ հնչենք ,
Տան արձագանք այն սրտերուն որք քաջ են .
Աւեր՝ զալիս հեղահամբոյր ողջունեն ,
Ծաղիկք՝ ծաղկանց թեթեւ թեօք կը գդուեն :

Այն քնքոյշ վարդենիք ,
Զոր երկինք մեզ ալուին .
Ո՛հ եղան հովանիք ,
Անմեղաց սե բաղդին :

Հայուն սրտին խորին վերքերն թաղուեցան ,
Դամանակին հզօր ձեռք ՚ի դամբան .
Հայուն աչքին ալ քաղցրանան դառն արցունք ,
Սէր կը հնչեն մինչդեռ իրեն պարզ շրթունք :

Վարդանայ վեհ դափնիք ,
Թո՛ղ նորէն ալ ծըլին .
Մինչ Հայկաց քաջ որդիք ,
Զուարթ երգեն Հայրերնին :

Մեր արտասուաց մէջ մարեցան ո՛վ Հայեր ,
 Աստուածային այն ահաւոր կայծակներ ,
 Երբ Հաշտութեան ձայնք կրկնեցին ամեն
 սիրտ ,
 Երբ քաղցր աչօք մեզ ժպտեցաւ ո՛հ Երկինք ,

Ընդ դարձաւ Աղաւնեակն ,
 Տալով մեծ աւետիս .
 Զուարթ բերաւ յաղթանակն՝
 Հաշտութեան վեհ Աղբին :

Օ, արթնուն քաջերն ՚ի բնագաւառն ՚ի հան
 դէս ,
 Ո՛ւր պերճ փառաց եղեւ որրան և՛ ասպա
 ղէզ .
 Հրճուի երկիր , ցնծան երկինք զուարթագէմ ,
 Մինչ դայ յուսոյն չքնաղ հրեշտակ երկնա
 ճեմ :

Երկնային զուարթունք ,
 Ո՛հ սիրոյ երգերով .
 Կը նետեն մեզ ծաղկունք ,
 Անուշիկ նայուածքով :

Ընհուն վշտացդ մէջ տե՛ս Ոգիդ կուսական ,
 Որդիքդ ինչպէ՛ս արցունքդ սրբել խոստանան .

Լանջք Հայկազանց քաղցրիկ երգերդ՝ կը կըրկ
նեն .

Հայոց կուսանք քայլերուդ տակ վարդք սըվ
ուն :

Բրաբիոն մանուշակ ,
Ո՛վ սիրուն Հայրենիք .
Պիտ՝ հիւսուին քեզ պսակ ,
Մինչ հաշտ են մեզ երկինք :

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ի ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայուն աչքէն ալ չը հոսէ դառն արցունք ,
Հերիք լացաւ , հերիք հեծեց իւր բաղդին .
Հայն իւր վշտերըն մոռցած տայ ընկերին ,
Սիրոյ համբոյր , սիրոյ ժըպիտ եւ ծաղկունք :

Նոյեան աղաւնին ,
Ձիթենեաց ճիւղեր :
Սփռելով գետին ,
ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ բերէր :

Ահա եւ այսօր ՍԱՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ,
Իբրեւ աղաւնին բերաւ Հաշտութիւն .

Ոսկի թելերն թող հնչէ հայ քնար ,
Որոց ննջեն ընդ հովանեաւ սուրբ շիրմաց :
Համբոյր սիրոյ դրօշմեն յերեսս իրերաց ,
Խաղաղութեան ձայնիւ թնդայ թող աշխարհ :

Չայն տուք դիւցազանց ,
Որ յԱրտազ ննջեն . . .
Աստեղք Հայկազանց ,
Նորարոյս փայլեն :

Աղէ սիրտ սրտի խառնէ միութիւն ,
Զի յաւերժացի ՍԱՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԵՐԳ

Հայկազունք պար բռնենք
Թե 'ի թե օն ելնենք
Զնծու թեան ձայներով
Եւ զուարթ սրտերով

Զի ահա 'ի նոր բաղդ
Չայն կուտայ երկինք արդ

Ի սուրբ կոչում ուխտեմք հաստատ
Անձնուէր դո՛ւ պատրաստ :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՅ

ԵՐԳ

Մ Ե Ծ Ի Ն Վ Ա Ր Դ Ա Ն Ա Յ

Ի ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

որ

ԿԱՏԱՐԵՑԱԻ Ի ԴԱՇՏՆ ԱԻԱՐԱՅՐԻ

Հո՛ւր բարկութեան համայն հայոց .

Բորբոքեալ ղերդ բոց բարկաճաթ .

Ու կայծակնեցրս բիւր բիւրոց ,

Զարթոյց ՚ի մարտ սարս տառնապատ :

Օ, ի վարանիմք արդ աստ եղբարք ,

Դատարկ ձեռամբ , դատարկ ձեռամբ .

Ձեռամբ յարտադ տղմուտ օն դրոյդ ՚ի դրոյդ ,

Ի դրոյդ թռչիմք սրանամբ, սրանամբ , սրա
նամբ :

Հուր զէն 'ի ձեռին
Ու վրէժ ահագին
Սղասեն և կան
Քաջք Արշակունեան

Եւ յոր երկինք հանդիսատես
Զաշխոյժ նախնեաց հեղու 'ի մեզ

Հապօն քաջք քաջաց
Ընդ սասան կուրծս
Մխեցցուք մկունս
Ու ժգին 'ի հարուած

Ռ. ՄԵՏԻՖԻՍԵԱՆ

ՈՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԱՆՁՈՒԿՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ Ա.

Հայաստան քաղաք իմ Հայաստան ,
Ողիքս յանունդ հալեցան .
Մինչև ցերբ ես 'ի քէն պանդուխտ ,
Ողւայս իմ երբ լըցի ուխտ :

Արդեօք աչքս անցկալից ,
Երբեմն ըղքեղ տեսցե՞ն .
Աչքս այս արտասուտից ,
Երբեք դադարեցե՞ն :

Շուրթն իմ 'ի հողդ կենսաւոր ,
Տացե՞ զհամբոյրն ուխտաւոր ,
Արդեօք զլուխս վըշտակած ,
Հանգիցե՞ քոյդ 'ի ծոց :

Հայաստան սէր իմ Հայաստան ,
Ողիքս 'ի տենչդ հալեցան .
Մինչև ցերբ 'ի քէն պանդուխտ ,
Սրտիս իմ երբ լըցի ուխտ :

Բ.

Հայաստան , պերճ իմ Հայաստան ,
Ո՛վ երկիր նուիրական ,

Հընոյ կենաց և որորան ,
Հեշտարար երկնից խորան :

Ի քո սուրբ հովանիս ,
Ո՛ղնթդէհ տանէր զիս .
Ո՛ր ի ստուերսդ երազմոյն ,
Ըզնախնեացս հեղցէ քուն :

Ընմահու թեանց վեհարուն ,
Ծըծել անդ զօդ և զաւիւն .
Եւ զաստեացըս վըշտաց ,
Գըտանել կատարած :

Հայաստան իմ քաղցր Հայաստան ,
Ոգիքս յանունդ հալեցան .
Մինչև ցերբ ես ՚ի քէն պանդուխտ ,
Սրտիս իմ երբ լըցցի ուխտ :

Գ .

Հայաստան , սիրուն Հայաստան ,
Յուսոյ խարխիս մարդկութեան .
Դու ու իմ լոկ ակրնկալեաց վայր ,
Յոր աչք իմ ձըգին յամայր .

Ո՛ր զմին դէժ տայր լընուլ ,
Զիմս ըղձից 'ի.քեզ հայլ .
Ո՛ր զփափաքս յորտուն ,
Իբր ըղսիւդ մի թեթե .

Հասուցանէր մինչ առ .քեզ ,
Եւ զայս ողջոյնս սրտակէզ .
Եւ զհառաչս ողւոյս բիւր ,
Տո՛ր ընդ բլուր տայր 'ի սփիւռ :

Հայաստան , քաղցր իմ Հայաստան ,
Ողիքս 'ի տենչդ հալեցան .
Մինչև ցե՛րբ ես 'ի.քէն պանդ ուխտ ,
Սրտիս իմ երբ լըցցի ուխտ :

Գ .

Հայաստան , իմ վեհ Հայաստան ,
Երանութեան օթարան .
Ո՛ր տայր զաւուրս իմ ցաւալիս ,
Փոխել ո՛հ երանելիս .

Ոչ փառօք փայլելով ,
Ղաղանցուկ ոչ ոսկւով .
Այլ 'ի զ.քեզ տեսանել ,
Սուրբ ըղտարսդ ողջունել ,

Զաւերակօք քո փարել ,
Եւ զհարցս անդուստ ձայն լըսել ,
Եւ զնոցին հետս անանց ,
Համբուրել գեանամած :

Հայաստանն քաղցր իմ Հայաստան ,
Ողիքս յանունդ հալեցան .
Մինչև ցերբ ես 'ի քէն սանդուխտ ,
Սրտիս իմ երբ լըցի ուխտ :

Ե .

Հայաստանն անոյշ Հայաստան ,
Դու զոգիս լընուս համայն .
Դու խրախոյս , փառք իմ և վիշտ ,
Յոր սիրտ իմ թըռանի միշտ :

Ես պատիւ , զինչ և զերկ ,
Խանդ , ըղշունչ և սին զերդ .
Ի բաղինդ արգագիր ,
Կախեցից լիաճիր :

Մի լոկ խնդրեալ փոխարեն ,
Զի ըզքեզ աչք իմ տեսցեն ,
Զի մի՛ ցմահ անձկալից ,
Զերդ սերկեան գոչեցից :

Հայաստանն իմ քաղցր Հայաստան ,
Ոգիքս յանունդ հալեցան ,
Յինչև ցերեք ես ՚ի քէն պանդուխտ ,
Սրտիս իմ երբ լըցցի ուխտ :

ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Համոռ ու սէնա օլ Խիւտայի դատիրէ ,
Քի սէմատէն լուծֆ իյլէտի ալէմէ ,
Զ իատարի էնտէր ճիհան քերէմըիդ ,
Թաճտարի սուլթան ԱՊՏԻԼ ԱԶԻԶ ԽԱՆ :

Շէհրի իգպայլ իլէ ատալէթքեարի ,
Օլտուն սէրիր սալթանաթտէ էյեամի ,
Քի իտուպ պէնտի շէֆաաթլէ գուլլէրի ,
Բայէթ իտէր մէշադգաթտէն հէր պիրի :
Էյ շակիրտան քեաֆֆէմիդտէն եէք տիհան ,
Հադդ ադիդէ շիւքր իտէլիմ պի փայան ,
Գըլսըն հիւսնի նազար իլէ ֆիրավան ,
Պէջլէ եէվմի ֆիւրուզայի սայէպան :

ՆԱԳԱՐԱԹ

Իմրանիլէթ պախշէնտէյի հադդ ճէլիլ ,
Շահըմըղըն իթսիւն հօմըիւնիւ թավիլ :

ՅՈՐԴՆԱՅ Կ. Փ.

ԵՐԳԵԱՅ Ա. Յ.

Ե Ր Գ Ք

Գ . ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԺԱՄ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ

Հովիտ ծածկեալ 'ի ծոց լեռանց ,
Գողարիկ պատկեր իմ Հայրենեաց .
Երբորդ անդամ սիրոյ նուազ ,
Քեզ գայ ձօնել Հայ պատանեակ :
()ն երգեցէք Հայկեան զուարթունք ,
Սիրոյ է ժամն , դադրին արցունք :

Հրեշտակն Հայոց յերկնից սլանայ ,
Նայուածքներէն ժրպիտ շողայ .
Եւ անդ ժպտեն վերականգնին ,
Համբաւ երակք Հայաստանին :
Հայկեան կուսանք ճն փութացէք ,
Նորածին վարդըս սփռեցէք ,

Փայլուն աստղեր ահա շողան ,
Երբ հաշտութեան երկնից նըջան .
Հայկեանն փառաց՝ նոր դարդարել ,

Հայկեան քընար՝ նոր երգք տաւ զել :
Հայ սրատանիք ծն ձայնեցէք ,
Գողտրիկ ձայնով ՕԲՍ օրհնեցէք :

Ո՛հ Հայրենիք ալ թող չի լան ,
Մասեաց սարեր արձագանք տան .
Առ Եփրատէս , Տիգրիս գետեր ,
Ո՛ւր կան թաղուած քաջաց ոսկերք .
Հայ ծերունիք վիշտ ձեր մառցէք ,
Մանկանցդ ճակտէն ըզյոյս տեսէք :

ԱՐՐԱՀԱՄ Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Մայր-Արաքսի ափերով ,
Քայլամուրդ գնում եմ .
Հին հին դարուց յիշատակ ,
Ալեաց մէջը սլքտրում եմ :

Բայց նոքա միշտ յեղյեղուկ ,
Պշտոր ջրով եղերքին .
Դարիւ դարիւ խփելով ,
Փախչում էին լալագին :

Արաքս՝ ինչո՞ւ ձկանց հետ ,
Պար չես բռնում մանկական .
Դու դեռ ծովը չը հասած ,
Սգաւոր ես ինձ նման :

Ինչո՞ւ արցուք ցայտում ե՛ն ,
Քու սէգ հպարտ աչերից .
Ինչո՞ւ արագ փախչում ես ,
Այդ հարազատ ափերից :

Մի՛ պղտորիլ յատակդ ,
Հանդարտ հոսէ՛ խայտալով .
Մանկութիւնը քու կարճ է ,
Ըսւաւ իր հասնիս դէպ ՚ի ծով :

Վարդի թփեր թնձ բուսնին ,
Քու հիւրընկալ ափի մօտ .
Սոխակները նոցա մէջ ,
Երգեն մինչև առաւօտ :

Մշտադալար ուռիներ ,
Սառ ծոցի մէջ քու ջրին ,
Ճկուն ոտորն ու տերև ,
Թնձ թաց անեն տապ օրին :

Ափերիդ մօտ երգելու ,
Հովիւք թող գան համարձակ .
Գառն ու ուրբու վճիտ ,
Զուրը մտնեն միշտ արձակ :

Սէջքը ուռցուց Արաքսը ,
Փրփուր հանեց իւր տակից .
Ամպի նման գոռալով ,
Էսպէս խօսեց յատակից :

« Իսիզան , անմիտ պատանի ,
Նիրհըս ինչո՞ւ դարեւոր .
Վրդովում ես , նորոգում ,
Իմ ցաւերը բիւրաւոր :

Սերելի մահից յետ ,
Ե՞րբ ես տեսել , որ այրին
Ոտից ց'գլուխ պճնուի ,
Իւր զարդերով թանկագին :

Որի՞ համար զարդարուիմ ,
Որի՞ աչքը հրապուրեմ .
Հատերին՝ ինձ ես ատելի .
Հատերին՝ ես օտար եմ :

Իմ ազգակիր գիժ քուռը ,
Թէ՛ և այրի ինձ նրման .
Ըստրկօրէն տանում է ,
Գայթակղիչի կուռ շղթան :

Բայց նա ինձ չէ օրինակ ,
Ես Հայ Հայիս կը ճանչնամ ,
Օտար փեսայ չուզելով ,
Ես միշտ այրի կը մընամ :

Կար ժամանակ , որ ես էլ ,
Շքեղազարդ հարսի պէս :
Հաղար ու բիւր պշրանքով ,
Փախչում էի ամերէս :

Յատակս պարզ ու վճիտ ,
Կոհակներս ոլորուն .
Լուսաբերը մինչև ցայգ ,
Զրիս միջին էր լողում :

Ի՞նչս մնաց այն օրից ,
Ո՞ր ջրամօտ գեղերս .
Ո՞րը իմ շէն քաղաքից ,
Ո՞ր բերկրալի տեղերս :

Տուրքը ջրի ամեն օր ,
Իր սուրբ ծոցէն Արարատ ,
Մայրախընամ ինձ սնունդ ,
Պարգեւում է լիառատ :

Բայց ես այն սուրբ ջրերով ,
Սուրբ Ակոբի աղբիւրին ,
Պիտի ցօղեմ արտօրայ քն ,
Իմ ատելի օտարին :

Կամ կենսատու իմ ջրով ,
Ափերիս մօտ կըկզած ,
Իր աղօթքը կատարէ ,
... Կամ ... հոտած :

Սինչ իմ որդիք (ո՛վ գիտէ) ,
Ճարաւ , նօթի , անտէրունչ ,
Օտար աշխարհ յածում են ,
Թոյլ ոտքերով կիսաշունչ , ... :

Հեռու հեռու քչեցին ,
Բնիկ աղգը իմ Հայկեան ,
Նոցա տեղը ինձ տուին ,
Անգութ խուժանքն Պարսկական :

Դոցա՛մ համար զարդարեմ,
Իմ հիւրընկալ ամերը .
Եւ կամ դոցա՛մ հրապուրեմ,
Ճպուռոտ, պլշած աչերը :

Քանի՛ որ իմ զաւակունք ,
Էսպէս կու մընան սլանդուխտ .
Զիս միշտ սգաւոր² կը տեսնէք ,
Այս է անխաբ իմ սուրբ ուխտ , . :

Լշտջխօսեց Արաքսը ,
Յորձանք տուեց տհազին ,
Օղակ օղակ օձի պէս ,
Առաջ սողաց մոլեգին :

ԲԱՄԱՐ ԲԱԹԻՊԱՆ

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Սանկութեան օրեր , երաղի նման (1) ,
Անցաք գնացիք , այլ չէք դառնալու ,
Ո՛հ դուք երջանիկ , ո՛հ անհոգ օրեր ,
Ընդունակ միայն ուրախացնելու :

(1) Տէս Հիւսիսային , 1839 թիւ 9 :

Թող նա թարգմանէ զրպարտութիւնը :
Թող մխիթարուի ծովի ամերում ,
Մենք ազատութեան ենք միայն թարգման ,
Միայն այս խօսքըս ունիմք բերանումք :

Ո՛վ Հայր , ո՛վ դու Հայր , որ երկնքում ես ,
Խընայիր թշուառ մեր անտէր ազգին ,
Մի տար զոհ գնալ թշնամիների ,
Նա այլ չէ լըսում Դելֆեան հարցուկին :
Կո՛ն Էմմանուէլ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԻԲԱՆՈՅԱՆՑ

ՀՐԱԺԵՇՏ

ՔԱԶԱՄԻՐՏ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ

Մեր Հայրենեաց փափուկ հոգեր ,
Արեան գետակ են դարձուցեր ,
Եւ այն դաշտերն Ազատութեան ,
Թշնամեաց սուրբ կը շողշողան :

Բռնաւորին սեւ թեւոց տակ ,
Քանի՛ դարեր հեծենք թշուառք .
Արիւն արցունք գիշերն ամեն ,
Հերիք ինջան մեր աչքերէն :

Քաշած աղէտքըս ալ կը բաւեն ,
Վրէժխտնրու թեան հրաւէրք հնչեն .
Աւ չեմ կրնար շղթայից տակ ,
Գերի տեսնալ իմ քորքն ու եղբարք :

Այսօր ինծի թող օր մ'ըլլայ ,
Յաղթանակի և կամ մահուան .
Գերի մնալէն քաղցր է ինձ ո՛հ ,
Հանգչիլ փառօք նախնեացս 'ի հող :

Օ, ի որն արդեօք իմ հայրերէն ,
Հանգիստ մահուամբ լուռ ննջած են . . .
Այլ պատերազմ և յաղթանակ ,
Միշտ թողուցին մեզ յիշատակ :

(՛)ն խաչանիշ դրօշովս փութամ ,
Հայրենաւրէժ 'ի պատերազմ .
Վատ ազգերուն գահն կործանեմ ,
Եւ յաղթական նըլազս երգեմ :

Օ, ի խրախուսեն իմ Հարց ստուերք ,
Ազգիս շղթայք ալ խորտակել .
Իմ Հայրենեաց քաղցր ապագան ,
Սրտիս կուտայ ոյժ քաջութեան :

Այո, հոն տեղ մահն ինձ քաղցր է,
Ազատութեան երբ փողն հնչէ .
Հոն զոհուեցան շատ մեծ քաջեր,
Պարզէլ յեթերս ազատ դրոշներ :

Հոն թշնամոյն արիւններով,
Դիականց վրայ անջինջ գրբով .
Իմ հայրենի փառքն դրոշմեմ,
Եւ իմ ճակատս անոնց ցուցնեմ :

Իայց Աստուծմէ այս կը խնդրեմ,
Որ օր մ'ուրախ սրտով տեսնեմ .
Ազատութեան յաղթանակով,
Վերադարձն իմ սուրբ հարցըս քով :

ԱՌ

ԱՍՏՂԸՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՅ

Մեր սիրուն հայրենեաց,
Բեւեռը շողշողող .
Մեր սիրուն քաջազանց,
Աճիւններն ցարդ հսկող :

Պայծա՛ռ աստղ որ այժմիկ ,
 Լայսդ կ'ընես թափանցիկ .
 Մինչև Հայ սրանդխտոց ,
 Սրտերուն կուտաս բոց .
 Ո՛վ քաղցր Յոյս , դու մխիթար ,
 Տարագիր Հայոցս թշուառ .
 Ի՛նչ աշխոյժ նոր 'ի նոր ,
 Ի՛նչ աշխոյժ ոգևոր .
 Կարծարծես սրտերնուս ,
 Ո՛վ Հայոցս միակ Յոյս :

Չէ՛ , ալ չվհատիք բնաւ ո՛վ Հայեր ,
 Մեղքաջաւեր են Յոյս և Ժամանակ .
 Չէ՛ ալ չվհատիք բնաւ ո՛վ Հայեր ,
 Ժամանակին հետ յառա՛ջ ընթանանք ,
 Յառա՛ջ ընթանանք , հոն ուր հրաւէր ,
 Հրաւէր կարդան մեզ նախահարց աստղեր :

Թէ՛ Հայկայ որդիք եմք ,
 Թէ՛ Հայկայ արիւն կրեմք ,
 Ամենքս ալ 'ի սուրբ սէր ,
 Հայրենեաց 'ի նուէր .
 Քաջ որդիք սրանծալի ,
 Ըլլամք միշտ արժանի :

Յ Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Մինչդեռ գիշերոյ խաղաղ թափուհին ,
Յարժաթեայ կառացն ժպտէր զուարթագին ,
Ի բարձանց երկնից սիրոյ հրեշտակներ ,
Մեզ կը սփռէին դամնեայ պսակներ :

Բանդուռներն երգէին զվեհն Ազատութիւն ,
Որ մեզի բերէր փրկութեան ողջոյն .
Պճնէին ծաղկամբք դամբանքն լռին ,
Ո՛ւր Հայ դիւցազանց ոսկերքըն հանդէին :

Երկնքէն ժպտին պաղպաջուն ասաղեր ,
Երբ կը ծածանին Հայոց գրոշակներ ,
Ազատ Մասիսի լեռանց ծայրերէն ,
Հայրենահրաւէր ձայներ կը հնչեն :

Դժոխոց դռներըն խորտակելով ,
Վարդան և Մեսրոպը 'ի վեր վազելով .
Կանգնեն յաղթանակ պերճ Ազատութեան ,
Վերանորոգեն փառքեր Հայութեան :

Ո՛հ ինչպէս հրճուին Հայոց զաւակներ ,
Մինչդեռ կը տեսնեն նախնեաց հին փառքեր ,

Լուռ կրնայ մնալ մեր սիրուն քրնար ,
Մինչդեռ Աստղին Հայկայ շողայ լուսավառ :
ԱՐՐԱՀԱՄ ԱՅՂԱԶԵԱՆ

Պ Ա Ն Դ Ո Ւ Խ Տ

ԵՒ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ

Մինչ Հայրենի զուարթ յափանց տարադիր ,
Պանդուխտն թշուառ հեծէ յաղէտս տըրտմալիր ,

Միայնութիւն սուգ և հառաչք անդադար
Նա յուսաբեկ դիտէ օտար 'ի յաշխարհ ,
Բիւր սփոփանս ազդեն 'ի սիրտ թշուառին ,
Արմենուհւոյն աչերն 'ի գութ երբ ժպտին :
Ո՛հ , մինչ նախնեաց թշուառութեան յիշա-
տակ ,

Բերէ 'ի տես ըղթնամուտն յաղթանակ ,
Աւերակաց ահեղ բեկորք տխրական ,
Եւ մահաբոյր ցուրտ դամբանաց տեսարան :
Նկուն վիճակ եղբարց , սուսերն անխնայ ,
Թէ Պանդխտին չըթողուն յոյս դուզնաքեայ .

Բիւր սփոփանս ազգեն յայնժամ եւ այլն :
Ի՞նչ չարաշուք բաղդին 'ի ձեռս խաղալիկ ,
Վճիռ անդարձ են միշտ նմա ողբ լալիք .
Ճնշիլ ընդ ցաւօք , ծիւրիլ յանձուկ հայրենեւ
եաց ,

Մինչ սգաւոր յաւարտ աւուրց իւր կենաց .
Բիւր սփոփանս ազգեն 'ի սիրտ եւ այլն :
Գարուն զուարթ հէք մահացուաց այցելու ,
Ոչ Պանդխտին թուի այնքան կենսատու .
Արմենուհւոյն քան զմրմունջ դողդոջուն ,
Որ 'ի կիթառ երգէ զՍէր զուարթուն ,
Առոյգ 'նդ հուպ յարուցեալ յողբոց տխրաւ
նուէր ,

Գոչէ Պանդուխտն՝ «Երկնազդեցիկ է քոյդ Սէր» :
Բիւր սփոփանս ազգես 'ի սիրտ թշուառի ,
Արմենուհիդ , մինչդեռ 'ի Սէր դու ժպտիս :

Ռ. Կ. ԹԵԼԵՅԵ

ՄԱՐՇ

Մնացես բարեաւ սէր իմ սէր ,
Հրաւէր մարտին որոտաց :

Թէ չեմ քաջաց ես ընկեր ,
Չըկայ բաժին ինձ փառաց :

Մի՛ լար հոգւոյս իմ հատոր ,
Գուցէ դառնամ ոհ մի՛ լար .
Թ'անկայց մարտին ես 'ի գող ,
Տեղցուք յերկինս մեք զիրեար :

Լիքայրադաւ չէ նախանձ ,
Որ բորբոքեալ յիս վառի ,
Ի սուրբ հողոյ Հայկազանց ,
Բառնամ զլուծ օտարի :

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ Ն

ՀԱՅՈՑ

Սուսայք մասեաց ելէք 'ի դաշտ ,
Հայել Հայոց Սատղիկըն հաշտ ,
Ի դաշտ , յորում սիրով Հայեր ,
Կարդան փառաց հըրաւէր :

Տեսէք Հայոց տանն հորիզոն ,
Կոյս մի շըքեղ և ըզգօն .
Աչք վառվռուն , դէմք գեղանի ,
Հայուն սիրով նա ժըպտի :

Կեցցէ միշտ յաւերժ
Կոյսն զուարթուն ,
Վատին 'ի վըրէժ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ :

Տեսէք յաջմէ բոց սիրալոյս ,
Վառենք պատրոյկ սրտերնուս .
Եւ 'ի ձախմէ սիրոյ դրօշակ ,
Հայէր մտնանք անոր տակ :

Սամանակին խորէն անբաւ ,
Կուսին մատն էր երեւեցաւ .
Յրուէց մտաց ամպեր մթին ,
Բացաւ սիրոյ մեղ ուղին :

Կեցցէ միշտ յաւերժ
Կոյսն զուարթուն ,
Վատին 'ի վրէժ ,

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ :

Հայեր յառաջ , նենգ ոխ 'ի բաց ,
Կուսին ելնենք արդ 'ի յայց .
Եղբայր եղբօր ձեռք սիրտ տուած ,
Համբոյր մի տանք սիրազգաց :

Կ'աց Հայ Աստղիկդ , կ'աց անսասան ,
Շնորհիւ վեհին Օսմանեան .
Եւ քեւ կեցցեն մանկուհիք Հայոց ,
Ի սիրարժարժ քոյին ծոց :

Կեցցէ միշտ յաւերժ ,
Կոյսն զուարթուն ,
Վատին 'ի վրէժ ,

ՍԱՀՄԱՆԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ :

Մ. Մ. ԹԻՍՏԻՆԵԱՆ

ՀՐԱԺԵՇՏ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

ՅԱԽԱՐՏ ԱՌԱՋԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ

ԽՄԲԵԱԿՆ

Մինչ ծովամաց կան 'ի խշտիս արփւոյն սլաք
բոցեղէն ,
Եւ սեանկար ամպոց ծածկոյթ զաչկունս երկ
նից սքօղէն .

Արդ գիշերայն ,
Մինչ լուեկայն ,
Նիրհէ բնութիւն ,
Օ'ն մեք համբուն :

Բզմանկտկան մեր շրթնեկաց ,
Պարզեալ ըզծիրս յերգ նուագաց :

Ի սոյն ատեան , ուր բիւր մատեան ,
Ժամանակին գան յերևան ,

Եւ ուր անցեալն 'ի հայելւոջ ,
Ի ներկային խուսափի ո'չ .

Օ՛ն մեր զերկնից սքանչելիս ,
Գեղգեղելով 'ի դրուատիս ,

Չայնքս հնչեցեն յայս Վայր յօրհն
ներդ ,

Ջգանդ արձանաց տացեն այերբ .

Եւ ժպտեացի երկինք 'ի վեր ,

Որ զտիւն արար և ըղգիշեր :

Որ զյաւիտեանցն զժամանակ ,

Չափեալ տարւոյն 'ի յեղանակ .

Պճնէ գարնամբ զուարթագեղ ,

Պարուց հաւուց 'ի բիւր գեղգեղ :

ԺԱՄԱՆԱԿՆ

Ը- խֆելին

Եւ զի՛ զուարթ ձայն մանկական ըղճերունւոյս
խըռովէ նինջ ,

Ջոր քնէած զեփիւռ գարնան յիմ թարթւանս
սրփուէր այն ինչ . . .

Մի՛ , մանկունք , մի՛ երգովք անժամ ըզժամաւ
նակս առնէք գնատ ,

Թէ՛ ձեզ դարուն , ձըմեռն յաւերժ պատէ
զանշուքն իմ ցուրտ ճակատ :

Թողէք յայս վայր ինձ միայնոյ նուիր
 րական ,
 Փակել զաչկունս . աւուրք անցցեն և
 աշնան .
 Այլ ձմերայնոյն հողմունք ուժգին թէ
 անդէն ,
 Ի խոր քնոյս ըզծերունիս զարթուսցեն .

Ի յեւս Արփւոյն լերինք սպիտակ խառն ընդ
 կարմիր մինչ շողան ,
 Յայն երբ աչկունքս ողջունեսցեն զԱրեւելեան
 տեսարան ,

Իցիւ յայնժամ և դուք 'ի նուագ գե
 ղաւոր ,
 Ողջունելիք ըզձամանակս ալևոր :

ՅՈՅՍՆ

Է- Ժամանակն

Խուն ինչ այլ ևս մնասցիր արթուն . . .
 Ես աջակից յաւերժ անքուն պսակեմ 'ի
 գլուխս .
 Ի փունջ վարդից քաղցրաբոյր ,

Թմբիր յաջացդ այն ինչ անհետ , զՅոյս ընդ-
սոցին 'ի համբոյր .
Գեղածիծաղ տեսցես հաշտ ,
Քընարանիդ քո 'ի դաշտ :

ԱՌ ԽՄԲԵԱԿՆ

()ն երգեցէք ճայնիւ հեշտ ,
Զալւորին հրաժեշտ :

ԽՄԲԵԱԿՆ

Նինջ մահաստուեր որոյ թևովք սեւա,
Թոյր ,
Ժամանակին աչկունք ծածկի 'նդ վարա-
գոյր .

Երբեմն զուարթ ,
Վեհ ակնարկինք՝ ողջ 'ի սեւա .
Յայտնեն մեզ արդ ,
Ըզտխրալին “ մնայք բարեալ ” :

ԱՌ ՅՈՅՍՆ

()րհնեալ ես Յոյս ջահեալ՝ յերկնից ,
Որ բաժո՞վես զսիրտ տրտմալից ,
Եւ զտխրանաց խաւար անլոյս ,
Փոխես խնդից 'ի յարշալոյս :

Դու հրաժեշտիս 'ի տխուր ժամէն ,
Մեզ խոստանաս ըզդարձ անդրէն .
Զուարթ աւուրց յորս քե ցնծան ,
Դըրունք Յարկիս ասպնջական :

Ի Յոյսդ անխրթար ,
Ժպտեցուք մէք յար ,
Զի ուխտեմք մընալ ,
Ի գիրկդ հիւրընկալ :

Քե առցուք խրախոյս ,
Քե մէք ջահալոյս .
Քե առցուք խրախոյս ,
Ո՛վ բաղարիկ մեր Յոյս :

Ե. Մ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ

Ի ԹԱԳԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՏՐԴԱՏԱՅ

ՅԵՏ ԲՈՆԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՍԱՍԱՆԵԱՆ

Յաղասն 'ի վեր 'ի Մասիս ,
Արիք որդիք հայկեան :

Տրուեալք 'ի մի խումբ պարու ,
Բառից հողմոց փող ազգու՝
Յատուածախրախոյս ձայն :

Նախնի կամար բազմերփեան ,
Ահա պատի զնովաւ՝
Ամպրոտայոյզ մըրըրկաց ,
Հաշտարան պատերազմաց ,
Տարփալին ցոլացաւ :

Չայն որոտաց ձայն ահեղ ,
խորանաձև յարկէն ,
Արիազունդ տուն Հայկայ ,
Ջտապալեալ դահիդ արբայ ,
Վերականգնեմ անդրէն :

Երդուեալ յաղեղն երկնածիր ,
Բարձի զբաղդ ձեր 'ի միտս ,
Թաթ ձեր յեթեր սըլացաւ ,
Հակառակորդըն սուղաւ ,
Վայր սանդարամետո :

Դիւցազանց պար Թորգոմեան ,
Տըխրազգեաց յե'ղիսեանս ,
Ըզըրթագոյն գիմաց մէզ ,

Յաստեղաց բոց վառին շէկ .

Յաւեաեաց հըաւիրանս :

Արդ իմ օրի սպառազէնք ,

Տուք կայթս հսկայաքայլ .

Դաշտք 'ի պըղինձ բոցաօցին ,

Աերինք 'ի նշոյլ շլաօցին .

Զսկատիցդ , 'ի զեռալ :

Ահա ձեզ Հայկ երկնաճեմ ,

Հայր ձերում բանակի .

Աստարափակ հովանեաւ ,

Զձեօք 'ի բարձանց փարեցաւ .

Անթափանց նիզակի :

Խումք տար առեալ զարքայիւ ,

Զօրավարք Աբամայ .

Բոլորեցէք համերամ ,

Պսակ փառաց անթառամ .

Կեցցէ Տրդատ մեր արքայ :

ԲՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ

ԿԱՄ

ՃՇՄԱՐՏԱՆՄԱՆ ՊՏՈՒՂ ԵՐԵՒԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ

Յաւուր միում մէկ քարահատ
Գնաց գործիքով յանապատ .
Որոնելով գտաւ մէկ քար ,
Որ վասն արձանի էր յարմար :

Սկիզբն արար նրան տաշել ,
Այս կողմից միւս կողմ քաշ քաշել .
Երբ որ քարըն յոյժ նեղացաւ ,
Կամաւ Տէրին լեզու ստացաւ :

Եօաց քարհատին , ո՛վ տգէտ ,
Ի զուր են քեզ կոչում վարպետ .
Ընդէ՞ր ես չարչարում դու զիս ,
Ինձանից ի՞նչ շինել կուզիս :

Քարհատն տուաւ սլատառիսն ,
Թէ՛ նրբան որ արարածք կան .
Ամենեքեան են սլարտաւոր
Լինիլ աշխարհին հարկաւոր :

Իսկ դու անկեալ ես աստ անշահ ,
Իբրեւ յամառեցեալ ագահ ,
Աստուած ոչ ստեղծ անշահ բան ,
Որ յաւերժ անպիտան մնան :

Սէտան որոյ՝ երբ որ քեզ տեսայ ,
Ինքքս ինձ խորհիլ սկսայ ,
Որ քեզնից մէկ արձան շինեմ ,
Քաղաքի հրապարակն դնեմ :

Յայնժամ քարի պէս անլեզուն ,
Իբրեւ լուսաւ որեալ գիտուն .
Ասաց . յիմար , գնա՛ բանիդ ,
Զուր նեղութիւն մի տար ջանիդ :

Լռաջ քեզ շինի պիտանի ,
Դու ես գլուխ անպիտանի .
Քանզի արարածք ամենայն ,
Իրանց նախնին դրութեան կան :

Միայն մարդըն իւր չարութեամբ ,
Իսկն ասեմ , յոյժ տգիտութեամբ
Յաւէտ խոտորնակ հակելով ,
Բնական օրէնքըն քակելով :

Ստեղծողըն ստրջացոյց ,
Իւր երկար կեանքը կարճեցոյց ,
Նախ կապրէին ամբս հաղար ,
Այժմ հարիւր ամ էլ գժուար :

Թէ մարդն կեանք ունիլ կարէ ,
Առան զի միտքըն աւար է :
Քորահատն՝ երբ այս լսեց ,
Քարին աղաչել սկսեց :

Թէ արի՛ , ինձի ողորմի՛ր ,
Ասածներիդ միտքը պատմի՛ր ,
Միթէ մեր կենաց կարճութեան ,
Պատճառն է օրէնքն բնական :

Լէյս , պատասխան ետ քարն ,
Մարդից խելօք է տալարն ,
Կամ իւրաքանչիւր անբանն ,
Թռչունն՝ ձուկն՝ դադանն :

Տաբին մէկ ընդ իգականի ,
Պողոթերութեան սէր կանի ,
Իսկ դուք դարձուցիք դայն ՚ի խաղ ,
Թէ ծեր և թէ տըղայ մատաղ :

Գիշեր՝ ցերեկ միշտ անդադար ,
 Նրանով էք անում մադար .
 Էնքան ճնշվումէք՝ թալկանում ,
 Մինչ ձեր նիւթըն ջուր է դառնում :

Մին պտուղ որ ջրից լինի ,)
 Կորա կեանքըն ինչ կու լինի .
 Տասն , քսան կամ երեսուն ,
 Քառասուն , յիսուն կամ վաթսուն :

Լհա՛ տեսեր , որ աղդ մարդկան ,
 Է անբանից դլուխ անբան .
 Իսկ դու կամիս ղիտ տաշելով ,
 Յայսկոյս յայնկոյս քաշքաշելով .

Կանգնել հրապարակի մեծ արձան ,
 Որ ինքդ ես կոճղ անպիտան .
 Լաւ նայիր սերմանահանին ,
 Տես՝ ո՞րքան զգաստ է բանին :

Որ միշտ ցորենի լաւերն ,
 Կընտրէ , ո՛չ թէ որդնակերն .
 Վասն ղի սերմըն որդնակեր ,
 Ո՛չ կարէ լինիլ պողպարեր :

Նոյնպէս թուլացեալ նիւթ մարդկան ,
Պտուղ կուտայ նուազական .
Զի՛ լրացած հարիւր տարին ,
Կը մնայ կենաց ճանապարհին :

Թէ կատարէք կարգն բնական ,
Կապրէք որպէս Մաթուսողան .
Սէյեանդ ՚ի զուր մի՛ բարբառեցել ,
Մարդից ի՞նչ կամիս պահանջել :
1857 մայիս 25 Ի Վայոց Ձորն Հայոց :

ՊԱՆԴՈՒԽՏՆ ԱՌ ԼՈՒՍԻՆ

Նուաղեալ կենաց իբրեւ յոյս ,
Մութ և տխուր ես ո՛ր կոյս .
Եւ եւ լուսին , ո՛հ և դուն ,
Սիրտ մի ունիս զգայուն ,
Ազդ մի թշուառ Հայրենիք .
Որ բող առեր ես զամպիկ :

Բնութիւն դեղոյդ երաժիշտ ,
Քեզ աստեղաց հոյլք նաժիշտ .
Ի՛նչո՞ւն սիրուն ժըպիտ մի ,

Կարգեց դշխոյ զքեզ երկնի .
Ցողէ նշոյլդ տխրանոյշ ,
Պանդուխտ հոգւոյս ցաւոց բոյժ ։

Ո՛հ փշրեցան սիրտս ու քնար ,
Ես ալ քեզի պէս զաշխարհ .
Պանդուխտ քայլով չափեցի ,
Ճաղկունք ծըլին սոսկ քեզի
Չեկաւ զեփիւռ մ'անուշիկ ,
Շոհեւ իմ դէմքս յուսալիք ։

Հող մ'ունէի Հայրենի ,
Դըրախտ շքեղ աշխարհի .
Աւերակացն արդ պահպան ,
Քիւրտն և անոր հրացանն .
Ցուցուր ժանտից , ո՛ր լուսին ,
Զաղիր ոսկերք Ասասկին ։

Եղգ մ'ունէի այն Հայն էր ,
Որ երկրիս վրայ տարուբեր ,
Կ'երթար օտար աղգերէն ,
Մուրալ լեզու և օրէն ։
Լուսին , ցուցուր Դու Հայուն ,
Փառքն իւր նախնեաց շիրմերուն ։

Սիրտ մ'ունէի, ան կոյսն էր,
Որ իմ հոգիս էր գրաւեր .
Ճաշկէ հասակ ծաղկի դէմք
Հուր աչքն առին շիրմաց վէմք,
Մեր պանդուխտն ալ, լուսին,
Դու այցելու ել շիրմին :

Ս. ՀԵՔԻՄՅԱՆ

ԱՔԼՈՐՆ ԾՆԱԻ ԶԱՔԼՈՐ

Ի հանդէպ «Ա'խ, Յովհաննէս վարդապետ
ի՞նչ անեմ ձեր աքլորին» յԱչքդ նիրհէ
ասացելոյն :

Նստի՛ր, Շիրին, ասեմ քեզ . մէկ օր մեր
տան թարթումը,
Մէկ այսմաւուրք ճարեցի՝ հին գրքերի կար-
գումը .
Էս պատմութիւնս կարդացի աքլորների վար-
քումը,
Ճափ զարկի ծիծաղեցայ զարմանք մնացի աք-
լորին :

Բայց ինձ հաւատան Շիրին , բովանդակ մէջ
աշխարհին (1) ,
Բայց յԱստուծոյ՝ մարդ չ'իտէ աքլորիս ծնած
տարին (2) ,
Աղամ երբ որ ստեղծաւ , սա տանուհինդ
տարուան էր ,
Նոյն երբ տապան մտաւ , սա փղից մեծ հայ
վան էր :

Աշտարակի շինութեանն հազար սա նարդիւ
ւան էր ,
Մովսէս գրեց , հաստատեց թիւ ու տարի
աքլորին :
Յիսուսն տարին մէկ անգամ նստած տեղէն
կըխաղար ,
Կուկլուկուկու կանչած ատեն երկինք՝ դե
տին կը դողար ,

Ովկիանոս ծովի մէջ ծընկներէն ցած կ'ըղար
Ահագին էր տեսութիւնն զարհուրելի աք
լորին :

(1) և (2) Ամենայն տանց վերջումն կրկնեա՝ զայսուսիկ տողես :

Տեպընն սիրուն , գեղեցիկ , ոսկեթել զումաշի
պէս ,
Փառք ու պատիւն աւելի Մըսըր նստած Փաշ
շի պէս ,
Պոչումը կար գերաններ՝ Սօղանլուոյ մէջի պէս ,
Բոլոր գաղանք՝ անասունք էին գերի աքլորին :
Լուր մէկը չափեցի կանգնած տեղէն դար
ի վար ,
Ոտէն մինչև կտուցը երեք վերստէն աւել էր ,
Քըճէճ ըրած ատենը սարեր՝ ձորեր կ'աւել
րէր ,
Խեւք չէր հասնիր հաստափոր՝ խոր ծերունի
աքլորին :

Լքլորիս գլխի վրայ քիրած ու քար հանեցին ,
Տասն տարի բանեցան՝ հաղիւ մէկ բերդ՝ շի
նեցին .
Կակարթի քեարթերումն մեծկակ թօփեր
հանեցին ,
Այ կուգար էն բերդին որ չէր խոնարհիւ
աքլորին :

Փորումը՝ թէլցու էին , մեծ քեարվանն էր
խանի պէս ,

Կիսէն շատը մնումէր խաբարա վրանի պէս :
Ոտների հաստութիւնն էր ձիթհանքի գերաշ
նի պէս ,
Ամեն բանն էր կարգէ դուրս այս անձուկի
աքլորին :

Աշխարհս երբ որ բաժանեց մեծ թագաւորն
Վաղարշ ,
Աքլորս ոտով գլխով վանքին ելաւ բաժին՝
մաս ,
Եջմիածնայ ամբարից , Աստուծոյ օր , ճաշէ
ճաշ ,
Կուտ կուտային ութ սօմար խաշած դարի
աքլորին :

Երբ որ ինձ նոր վարդապետ , տարան , ձեռն
նագրեցին ,
Գիր՝ կտակով միաբանք աքլորս ինձ յանձնե-
ցին .
Երբ Մկրտիչ վարդապետը Տնտեսապետ կար-
գեցին ,
Ըստ ժլատ էր , վայ եկաւ ծեր խղճալի աքլո-
րին :

Աբլորս այսպէս քչակեր քանի մ'տարի ապրե-
ցաւ ,
Ամէն աւել թե կախած՝ կուտ ու ջրէն կըտ-
րեցաւ ,
Յանկարծ այս առաւօտուս չողոտեցաւ՝ սատ-
կեցաւ ,
Քիչ մնաց՝ որ ասէի , Տէրն ողորմի աբլորին :

Շուտով մեր սպասաւորք հարիւր մշակ բռ-
նեցին ,
Ամէնքն առան մէկ մէկ ութ փըթանոց սուր
կացին ,
Մինչև հիմա հազիւ թէ յօտակեցին՝ ջարդե-
ցին ,
Կշռեցին , հազար փութ եկաւ կաշին աբլորին :

Բժիշկներն ինձ ասացին . աբլորէն ել որ ուտէ ,
Համ ծերութեան , համ ցաւի ամեն կերպով
օգուտ է ,
Միտք արի յիմարի պէս , թէ չ'անեմ ինձ ա-
մօթ է ,
Կանչեցի միաբանից անփորձ ճաշի աբլորին :

Առաւօտէն մէկ մշակ ձեռքը սուր սաթը մը
առաւ ,

Աբլորէս մէկ հոխա միս ծեծելով՝ հողին ե-
լաւ .

Պէտք էր՝ որ քոֆթա լինէր , վերջը չոր կաշի
գաւառ ,
Բարկուծենէս քիչ մնաց՝ որ թքէի աբլորին :

Վահքի աշտուն ասացի . եահնուցը՝ լաւ միս
հանէ ,

Ասաց . էն լաւ կտորը խիստ թթուած ու
տտհամ է .

Ես էլ կացին չի կտրէ , ակռայ երբ կարնայ
ծամէ ,

Վախտին ուրիշ միս ճարէ , յոյս մի՛ անի աք-
լորին :

Յոյսս կտրած աքլորից՝ ոչխար ու գառ մոր-
թեցի ,

Բովանդակ միաբանից ճաշ տուեցի , ճամբե-
ցի .

Դարձայ տխուր նստեցայ , շատ բարակ մը-
տածեցի ,

Թէ աշխարհումս կայ արդեօք մարդ արժանի
աքլորին :

Միաբնակաւ , որ ես քեզ դառ խոստացեր
 եմ , Շիրին ,
 Արի , դառի փոխարէն հաճոյ եղի՛ր աքլորին ,
 Կաշի տո՛ւր դաբբաղներին , պօլոճիկն ախ-
 տարին ,
 Միսը ծախէ՛ սապօնչոյ , հախէն արի՛ աքլորին :
 Ա. Վ. Ա. ՀԱՅ. ԿԱԹՕԼԻԿՑ

Նուրու ֆերրի միհրումահըն ,
 Բույի մալի Խաքի բահըն ,
 Է՛յ Շահինշահի քերէմքեար ,
 Սատէլէթ տիր պարի կեահըն :

Օլտու կէօնիւլէր քիւշատէ ,
 Խաւքի ալէմ հէփ սէֆատէ .
 Զէյպ ու ղիյնէթին կէօրիւրէր ,
 Սայէյի պէհճէտ ֆեղատէ :

Բաքս խտէր կէօքտէ մէլէքլէր ,
 Միւսթէճապ օլտու տիլէքլէր ,
 Իշպու տէվրի նէվզուհիրի ,
 Կէօրմէմիշ չէշմի ֆէլէքլէր :

Է՛յ շէհի Կահիպ աթայա ,

Մաղհէրի թէվթիքի ալեա :
Իտէր պիր բուղըն հէղար սալ :
Եւմնիլէ հաղրէթի Մէվլա :

ՆԱԳՍԱՐԱԹ

Պուլտու տէվրի էմնիւ էման :
Սայէյի լուծֆոււնլա ճիհան :

ԻՅՈՐԴՈՐԱԿ

Լյ խիւտալէնտի ճիհան ,
Վէյ շէհին շահի դէման .
Էրմէնիյան Միլլէթի ,
Լուծֆոււն իլէ շատիւման :

Նաղմէյայի խօշ նէվա ,
Հէմէիւ պիւլպիւլ տէր հավա :
Փիւր թէրէննիւմ խլէմէք ,
Արըղու էթտիք Շահա :

Ղանի օղէմսին , սանա
Ճանըմըղ օլթուն ֆէտա ,
Հիւսնիւ էնղարըն պիղէ .
Քիմիայի պի պէհա :

Ողջոյն քեզ ո՛ր դաշտ և սիրուն ափունք ,
Ուր այսօր սիրով խմբին Հայկազունք .
Հարց Հայաստանեայց սրբազան աճիւնք ,
Թո՛ղ ցնծան Հայոց 'ի սուրբ միութիւն :

Հէգ Հայաստանի եմք մեր զաւակներ ,
Հայեր զձեզ հոս Հոս կոչողն է սէր .
Եւ հայրենիք սուրբ հայրենիք :

Հրեշտակն Հայկազանց ,
Հոս կը սաւառնի .
Յառաջ , պսակաց
Ճակատք արժանի :

Սահմանադրութիւն ,

Սահմանադրութիւն .

Յորչափ մնայ երկիրս և դու ,
Կեցցես :

Ըռ հայրենեաց սէր ,
Որդիք անձնանուէր
Ի շինութիւն տանն Հայկազանց ,
Կեցցէն :

Ոգին միութեան
Որ զմեզ միաբան
Հոս դումարեց սիրոյ հանդէս ,
Կեցցէ :

ՆՇԱՆ ԶՈՂՐԱԳՆԱՆ

Մ Ի Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ի ԶՈՐՐՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐԶ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ո՛չ զուարթ գարուն , ո՛չ օր մի սիրուն ,
Եկաւ ու պարզեց մեզ այդն Հայութեան :
Որ գեղածիծաղ ժպտէր խնդագոյն ,
Քան սուրբ արշալոյս Սահմանադրութեան :
Որ առաւօտեց Հայոց սրտերուն
Սէր և միութիւն :

Ո՛չ Արարատայ աւերակներէն ,
Սիրաւառ արեւ ծագեց կենսական ,
Ո՛չ Մասիս հնցած ծերուկ ծոցերէն ,
Քան զանբիծ արեւ Սահմանադրութեան ,
Որ ելաւ ծագեց Հայոց սրտերուն ,
Սէր և Միութիւն :

Յայն արիւնհաների վայրերն ուր մէկիկ ,
Մէկիկ անկան փառօք Հայոց Ազգութեան ,
Ո՛չ շնչեաց հովիկ մի սրտազոյլիկ ,
Քան զանոյշ զեփիւռ Սահմանադրութեան ,
Որ հեշտիկ փչեց Հայոց սրտերուն
Սէր և Միութիւն :

Ի գլխակորիկ շուշանիկն ու վարդ ,
Որ 'ի սրգապատ հովիտն Աթինեան ,
Ո՛չ երգեաց բնաւ թռչնիկ մի զուարթ ,
Քան սիրուն սոխակ Սահմանադրութեան ,
Որ իջաւ երգեց Հայոց սրտերուն
Սէր և Միութիւն :

Ի պաղուկ լեռանց ձիւհապատ ծայրէն ,
Չ'իջան առուակներ արծաթանման ,
Ո՛չ վճիտ գետեր հեղիկ խոխոջէն ,
Քան զովուկ նեկաար Սահմանադրութեան :

Որ վաղեց յորդեց Հայոց սրտերուն ,
Մէր և Միութիւն :

Գարուն է եկեր Հայութեան ՚ի գաշտ ,
Ծլեր ու ծաղկեր Մերն ու Միութիւն .
Ում Աստուած վերէն ժպտելով ՚ի հաշտ ,
Տուաւ պարգեւեց Սահմանադրութիւն :
Որ նա պիտի տայ Հայոց սրտերուն
Կեանք ու զօրութիւն :

Պ. Վ. ՊԱՐԵՐԳ

ՊԱՐԵՐԳ

Ո՛հ ինչ անուշ ինչ գեղեցիկ ,
Մեր Հայրենեաց ղեփիւռիկ ,
Շնչէ զուարթ մեր սրտերուն ,
Տալով աշխոյժ զօրութիւն ,
Առ ինքն կոչէ զմեզ Հայեր ,
Գշուել յիւր ծոց ծնելասէր ,
Պար խմբելով երթանք լեռ ձոր ,
Համբոյր սիրոյ տալ մեր մօր :

Հոն պարզ վճիտ և գեղեցիկ ,
Մեր Հայրենեացըն ատուիկ .

Հորիզոնէն արդ բարձրացած ,
Կուտայ Հայոցըս յոյս փառաց .
Անոր ուղղենք արդ մեր աչեր ,
Անոր վարուինք ում Հայեր :
Պար խմբելով երթանք լեռ ձոր ,
Համբոյր սիրոյ տալ մեր մօր :

Ս. Գ. Գ. ՓԱՓԱՅԱՆՑ

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Ո՛հ ինչ անուշ եւ ինչպէս զով
Առաւօտուց փչես հովիկ ,
Ծաղկանց վրայ դուրգուրալով .
Եւ մազերուն կուտին փափկիկ ,
Բայց չես հովիկ իմ Հայրենեաց ,
Գնա՛ անցիր սրահս 'ի բաց :

Ո՛հ , ինչ աղու եւ սրտադին ,
Ծառոց մէջէն երգես թռչնիկ ,
Սիրոյ ժամերն 'ի յանտառին .
Ըղմայլեցան 'ի բո ձայնիկ ,
Բայց չես թռչնիկ իմ Հայրենեաց
Գնա՛ թռի՛ր սրահս 'ի բաց :

Ո՛հ , ի՞նչ մբմունք հանեա վտակ
Ահանաքիտ և հանդարտիկ ,
Քու հայելուցդ մէջ անապակ
Նային զիրենք վարդն ու ազջիկ .
Բայց չես վտակ իմ Հայրենեաց ,
Գնա հոսէ սրտէս 'ի բաց :

Թէպէտ թռչնիկ եւ հովն Հայոց
Աւերակաց թռչին վերայ
Թէպէտ սղտոր վտակն Հայոց
Նոճիներու մէջ կը սողայ .
Նոքա՝ հառանջք են Հայրենեաց ,
Նոքա չերթան սրտէս 'ի բաց :

Մ. ՊԵՏԻՓՈՍԵՆ

ԵՐԳ

ՍՈ. ՀԱՅՍՍՏԱՆ

Ողջն ընդ քեզ Հայաստան ,
Մեր գիւցազանց գերեզման .
Ողջն Հայոց թաղուհի ,
Պսակեալ փառօք հայրենի :

Երկինք խրկէ քեզ հրեշտակ ,
Բիւր վարդք ծըլին ոտքին ասկ ,
Իւր մէկ նայուածքն երկնագեղ ,
Քու արտասուացդ ըլլան դեղ :

Ո՛հ ինչ անուշ նըւագներ ,
Պիտի հնչեն սոխակներդ .
Երբ քու ճակատըդ պսակէ ,
Ճաղկէոնեան դափնիէ :

Ս'անուկն յորոց կը խայտայ ,
Եւ ծերունւոյն սիրտ ցնծայ .
Երբոր նշուք կը ժպտին ,
Հայ աստեղաց նորածին :

Ո՛հ շիրմացդ քով ա՛լ հանդէի ,
Անմահութեան վեհ ոգի .
Մինչ զուարթունք 'ի բարձանց ,
Պսակս ուխտեն Հայկազանց :

Փափուկ մատունքդ թող դրոշմեն ,
Այն տառերով ոսկեղէն .
Մեր սրտին մէջ " սէր և լոյս" ,
Մեր հոգւոյն մէջ " կեանք եւ յոյս" :

Քու վըշտերուդ փոխանակ ,
Երկինք կանգնեց յաղթանակ .
Քու վէրքերուդ ալ դարման ,
Քեզի Օրէնք շնորհեցան :

Ա. Յ. ԱՅՂԱՅԱՆ

Ա.ԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ո՛վ քաջազունք , ձեզ հրաւեր ,
Փութալ առնուլ զմերկ սուրեր :
Եւ հաստատել մեր Հայրենեաց ,
Գահ սրբազան միշտ անմուսաց :

Ազատութիւն մեր Հայրենեաց ,
Ազատութիւն մեր խեղճ եղբարց ,
Ազատութիւն Ձեզ , վառ սրտեր ,
Ազատութիւն դեռ չէք լսեր :

Երկին , Աստուած տան հրաման ,
Ա՛հ , հրաման ազատութեան .
Հուտ սթափինք , զինուոր դրուինք ,
Եւ անվեհեր պատերազմինք :

Լեռներ , ձորեր , Մասիս անդամ ,
Աղատութեան կուտան պատգամ .
Հապա երթանք 'ի Հայաստան ,
Քաջ նախահարց հանգստարան :

Բաւ է այսչափ , ցնճ դերութիւն ,
Օ՛ն , ովքաջեր , 'ի յաղթութիւն .
Երկինք , Աստուած մեղ են պաշտպան ,
Ազնտ , ազնտ , մեր Հայաստան :

ԿԱՐԱՊԵՏ Դ. ՏԱԿԷԱՆ

ՄԱՐՇ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Յառանջ , յառանջ . — Ո՛վ հայկազունք ,
Յառանջ յառանջ . — Ո՛վ քաջազունք :
Օ՛ն , դիմենք շուտ — 'ի Հայրենիս ,
Եւ դունդազունդ — Ընենք դերիս .
Հայկեան ոյժն — Առած լահան ,
Եւ կրօնքն — Նաեւ պաշտպան :

ԿԱՐԱՊԵՏ Դ. ՏԱԿԷԱՆ

ՄՈՒՍԱՅՆ

Ո՛ր սգատերև յեցեալ նոճոյ՝ ՚ի ստորոտ
 Զաղիս Հայոց լարեալ ՚ի քնար տխրանուէր .
 Աջն իմ ՚ի լար , աչկունքս ՚ի վեր մերթ յա-
 րօտ ,
 Ցերբ հնչեցից ՚ի վանդ ողբոցն իմ զայեր :

Ո՛հ ժպտեսցի՛ն աչկունք բաղդին յիս արդեօք ,
 Թէ որպէս ցարդ՝ նոյն և յապայն անողոր .
 Ե՞րբ ծագեսցէ երջանկութեան քաղցր արեգ ,
 Եւ փոխեսցի տխրանըւադ ողբս յօրհներգ :

Ի՞՞ր ոչ , լուսնեակդ , վառ ՚ի վառ ,
 Ախտով յամպոց դողացեալ .
 Եւ զերթ կանթեղ իւզաստառ ,
 Մերձ ՚ի խաւար դող շիջեալ :

Ո՛հ միայնիկ և մնջիկ ,
 Ողբամ ըղբադ խաբուսիկ .
 Եւ թէ լըռէ իմ հագադ ,
 Լսեմ ձայնիս զարձագանդ :

Հեծէ սրախս իմ խռռոջ ,
Մատուներս 'ի լար հըպին ոջ ,
Այլ զի՛ տեսիլ անսովոր . . .

(առանկ եղանակի)

Մինչ կամ աստէն մենաւոր .

Աչկունքս արդեօք զիս խաբեն ,
Այլ ո՛չ , դոքա հրեշտակք են .
— Ողջոյն երկնից զոյգ տատրակք ,
— Ողջոյն կրկին աղաւնեակք
Սէ՛ր ե՛ի ԳՈՒԹ :

— Ողջոյն , հրեշտակդ ողբերգակ ,
— Ահա՛ դու չես միայնակ .

Սի արդ խռովիր , չեմք խաբուսիկ երեւոյթ ,
Նա քեզ ծանօթ . Սէր իմ անուն , իսկ սա
Գու՛թ ,
Կայ դու պահ մի , տըխուր ողբոյ տունը աւ
ւարտ ,
Աւր շոր երգեն զաւակք երկրին , ուր կաս
արդ :

Ա. Ռ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒ

1. Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու ,
 Ո՛վ հեշտ բարբառ մայրական ,
 Փափկահնչիւն բառերուդ ,
 Նման արդեօք այլ տեղ կան :
 Դու նախ ինձ հնչեցիր ,
 Նախ սիրոյ , ո՛հ , հեշտ խօսքեր :
 Այն նախ զքեզ թո՛թովելւ ,
 Դեռ իմ մտքէն չէ ելեր .

Իմ մայրենի քաղցր լեզու ,
 Կեանց անսասան , կեաց յաւէտ ,
 Կեաց միշտ լեզուդ հայկարժան ,
 Կեաց ծաղկալից ծաղկաւէտ :

2. Ի՞նչ դառն վիշտ է սրտիս ,
 Երբ շաար տեղ ու լեզու
 Բռնի իրեն զիս քաշէ ,
 Սրտէս արիւն կը հեղու .
 Ո՛հ զայն օտարն ես սիրել ,
 Բնաւ չեմ կարող 'ի սրտէ ,
 Չէ այն չէ քաղցր իմ լեզու ,
 Որ սիրով զիս կ'ողջունէ .

Իմ մայրենի քաղցր լեզու ,
Կեանց անսասան , կեաց յաւէտ :
Կեաց միշտ լեզուդ հայկարժան ,
Կեաց ծաղկալից ծաղկաւէտ :

3. Լեզու համակ սիրաշարժ ,
Քանի ճոխիպերճ ու սլայծառ ,
Մինչ կը հնչեա դուն քեզի ,
Սրտերն ամեն դողացար ,
Հնչէ՛ հնչէ՛ յա իտեան ,
Ղեհ՝ դիւցազանց պերճ երգ դու ,
Թոթու է փոշիդ խոր մութէն
Ե՛ւ երեսն պերճ երգ դու :

Իմ մայրենի քաղցր լեզու ,
Կեանց անսասան , կեաց յաւէտ ,
Կեաց միշտ լեզուդ հայկարժան ,
Կեաց ծաղկալից ծաղկաւէտ :

4. Յաւերժական Սուրբ Գրոց մէջ ,
Կեաց միշտ նորէն ու նորէն ,
Կըսեալ անոյշ քու սուրբդ ,
Թող ամեն սիրտ արծարծեն ,
Շնորհ ունեւ Արարչէն .

Կամ պէտք ուրայ տղօթել ,
Շրթունքս օրտէ բօրբօքած .
Կազազակէ անարգել :

Իմ մայրենի քաղցր լեզու ,
Կեաց անսասան , կեաց յաւէտ ,
Կեաց միշտ լեզուդ հայկարժան ,
Կեաց ծաղկալից ծաղկաւէտ :

Ի ՎԱՀԱՆ

Մ Ա Մ Ի Կ Ո Ն Ե Ա Ն

Որդիք Հայկայ , որդիք փառաց ,
Զարթիք կոչէ ըզձեզ Աստուած ,
Տեսէք Մասեաց 'ի գլուխ ազատ ,
Ըզբազդ Հայոց նորահրատ ,
Աչք ձեր 'ի գոյն լուսացին բոց ,

Սիրտք վառեցին սիրտք Հայոց ,
Եւ մխեցին կուռ բաղուկք ,
Քան 'ի հնոց գեղարդունք ,
Յազատութեան ասպարէզ ,
Թափել շանթիս սատակալքէ՛ք :

Օ՛ն փողեցէք , ելէք ՚ի դղորդ ,
Աստուած է՝ ձեր առաջնորդ ,
Լուսյք , փառք ձեզ կարգան հրաւերք ,
Տեսէք անդուստ հարց ստուերք ,
Անվրէժք առ ձեզ կարկառեն ձեռս :

Որդիք , խո՛ւլ հարցդ էք յաշերս ,
Արիք ընդ ձեզ դաշնաւոր ,
Արդարութիւնն է հրդօր ,
Եւ զլայնալինն առեալ Հայկ ,
Էջ քաջորդւոցն ՚ի բանակ :

Օ՛ն . . . ոյք ՚ի Հայս մըտին զերդ Բեւ՝
Ուսան սա վայր է անել ,
Ըզսուր մահու ած շուրջ պահպան ,
Տէր յեղեմեանն Հայաստան ,
Ասէ . Ո զսոյն կոխէ սահմանս ,
Մի ողջ դարձցի յիւրն ՚ի վանս ,
Որ վասն Հայոց ած երկաթ՝
Ինք պնդեցի յայն կաշկանդ ,
Եւ զոր կոխել դայր անահ ,
Համբուրեցէ թողամահ :
Արիք իմ քաջք , որդիք Հայկայ ,
Քրիժուց ձեր օր հ ս ի լ ս ի լայ

Երկինք դինեալ են՝ դատել հուրք :
 Պըղծողսն ըղձեր երկիր սուրբ ,
 Թէ ղձեր խնդրեն արդ տէգ , աղեղ :

Տո՛ւք , թափեցէք կարկտի տեղ .
 Ցասումն արդար է ձեր չայք ,
 Անցեալ դռէ , Մի՛ դըլայք ,
 Ազատութեան օր սա ձեր ,
 Նոցա՝ անտիւն հաս դիշեր :

Երեք , ծաւալ տուք բարձր յայեր :
 Քրիստոսապսակ ըղդրօշ ձեր .
 Զէնք ուր Փըրկչին նշան կայ կուռ՝
 Միեւս անկցի կոր յաթուր .
 Օ՛ն զաջդ ՚ի վեր ձըգէք յերկին՝

Երդումըն տուք ահագին .
 Մի ձեռքդ իջեն՝ մի սուսեր ,
 Դարձցի հանգչել ՚ի յաղդեր ,
 Յորչափ դեռ շիթ մի վերջին ,
 Մընայ յերակս ոսոխին :

Հայա իմքաջք , օ՛ն անդր յառաջ ,
 Զեղ հովանի կայ սուրբ խաչ ,

Բըթեոցին յայն տէգը և փըքին ,
Զոր լարեոցէ թըշնամին ,
Անշ , ոյց հասին փառք 'ի վըսեմ :

Թըռչիլ դահէդ յերկնից սեմ .
Ահեակ ոտամբ գլուխս ոսոխս ,
Թոպել գլորել 'ի դըժոխս ,
Մուծանել դաջն յերկնից սահման ,
Աղատ թողեալ ըղչայաւոտան :

ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Չէն օրերս մեղ օր խնդութեան ,
Օն եկէք մեք միաբան .

Երբ արդէն եմք բազմած սեղան ,
Երգենք զարնենք նուագարան :

Կազմենք երգոց ժողով սիրուն ,
Նուագենք գինիս սյս պաղպաղուն .

Տես սիրուն սա փրփուր .
Ընկեր դուն ալ լեցուր :

Ահա , բարձրացուր գինեղդ բաժակ ,
Ահա իմն ալ բարեկամ ,

Ջարնենք բաժակ տանք երկար կեանք ,
Սեղանակցացս հազար ամ :

Օրուարթութիւնս սա կը բերէ ,
Գինիս արխարած ոգիներէ .

Մարդիկ կ'ընէ զուարթ ,
Աղէ ընկեր խմէ արդ :

Տեսա՞ր ուրեմն , ինտուժերես ,
Թախծութենէդ ելար արդ .

Գինիս կ'ելլէ ուր ասպարէզ ,
Խըրախութեանց կըլլայ զարդ :

Հնազա մանուկ լեցուր նորէն ,
Սեղանակցացս համօրէն .

Արդ վայել է խնդալ ,
Ընկեր պարպէ մէյ մ'ալ :

ՏԱՃԿԵՐԻՆ

Պիտ թաղըմ սատէ եիւրէք մուսսուն փաքի
սիւպեան ,

Տէր ինամընէ կէլտին տէյէրէք եւ՛ Րահման :
 Օլտու առլի իլէ ալէմ հէմէ Միլլէթ սէրպէսթ ,
 Պու նէ՛ ինսաֆ վէ նէ՛ նիյմէթ վէ նէ՛ լուլթ
 ու ինայէթ :

Կիւն կիպի տօղտուղու ան հիւսնիւ միւր
 վէթքեանըն ,
 վէրտի ֆէրմանը իլէ ճիւմլէ սէղիմէ տէրման
 Էօմրիւնի շէվքէթինի պի աաէտ իլլէ եա
 Րապս ,
 Տիւնէա տուրտուգճէ , տուրա Տէվլէթի Ա
 լի-Օսման :

ՆԱԳԱՐՍԹ

Եէղտանի սիւպհան ,
 Սէն իլէ իհսան ,
 Եաշասըն պինլէր ,
 ԱՊՏԻԼ ԱԶԻԶ ԽԱՆ :

ՅՈՐԴՆԱՅ Է. Գ.

ԵՐԳԵԱՅ Ա. Յ.

ՀԱՌԱԶԱՆՔ

Սա տխուր վիճակ տարաբաղդ Աղդիս ,
 Ինչ արիւն արցունք կըհոսեցնէ ,

Նոր նոր յոյս տաճող Հայոցս աչերէ :
 Սա մեր անողորմ բազդին հարուածներ ,
 Քանի սրտառուչ հաւաքանքներով
 Ճմլեն Հայ սրտերն , դող տան ու երեր .
 Ո՛վ Տէր , բաւ չէ՞ն ինչ որ մինչև ցարդ :
 Կրեցինք սուր , ցու , աւար ու աւար ,
 Ո՛չ դու հաշտութեան ծիածան զուարթ
 Մեր սուրբ Հայրենեաց երկինք պարզեցեր
 Եւ դեռ չշնորհած զԱրեն Հայրենի
 Կը զրկես զմեզ Աստուծոյ Հայրենի :
 Մէկ սիրտ , մէկ ոգի . ամենքս մէկ անուն
 Մէկ յոյս , մէկ հաւատք կըրող մէկ արիւն
 Մէկ տարագայի և անկալու ,
 Ինչո՞ւ չմիանանք ՚ի մի յոգ սիրոյ :
 Մի՛ զմեզ , Տէր , մի՛ պատժեր անաչառ ,
 Կեցուր քու շանթերդ բարկութեան ար-
դար ,

Զիրար սիրելու , օգնել իրարու ,
 Կուխտեմք աւատիկ ուխտ սուրբ ՚ի սրտե՛
 Եւ խաղաղութեան թող դայ հրեշտակ ,
 Միութիւն և սէր պահել ՚ի սիրտ մեր :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋՍԱՆ

Մ Ա Ղ Թ Ա Ն Ք

ՎԱՄՆ ԱԶԳԻՆ

Տէր կեցո դու զհայս ,
Եւ արա զնոսա սրայծառ ,
Կեցո զհայս ,
Զողորմութիւնդ վերին
Հաճեաց ձօնել նոցին ,
Զի նովիմք մարդասցին
Ապրիլ յաստիս :

Ո՛վ տէր մեր , տէր փութա ,
Զազգ մեր համայն փրկեա .
Ի թշնամեաց :
Կափա զաչո նոցուն ,
Հատ զսրմատոց զբուն ,
Եւ զազգ մեր արտասուն ,
Արա հզօր :

Լ'Զովդ համատարած
Զազգ մեր արտահալած ,
Փոյթ դումարեա ,
յԱշխարհ արարատեան ,
Ի վայր մեր ծննդեան ,

Որ այժմ է սեփական
Օտար ազգաց :

Ի քո լըեալ տեղի ,
Զաթոռ հայրապետի
Սեր հաստատեա .
Զերկարութիւն կենաց ,
Հօր մեր աստուածազնեաց
Շնորհեա պետին մեր հարց ,
Որ զմեզ հովուէ :

Ի ՂԶ ՍՐՏԻՍ

Տուք ինձ ճերմակ ճախրապըաց ,
Օղապարիկ երիւար .
Տնւք , զի ուղացեալ թռեաց ՚ի բաց ,
՚ի Ձքնաղիկն իմ աշխարհ :
Այն ուղացայց յիմ հայաստան ,
Յերկիր յաւերժ ծաղկաղարդ ,
Ուր խոխոջան անմահութեան ,
Գեաք եղեմայ ալեղարդ :

Ուր բարձրանայ խըրոխտ 'ի վեր ,
Արարաան իմ օրօրան .

Ուր հոտ բուրե խընկանուէր ,
Հոտ զուարթարար հայու թեան :

Ուր եւ երբեմն պայծառացեալ ,
Քաջ բանաստեղծք թորգոմեան ,
Քնարօք իւրեանց սփեւարեալ
Գեղգեղելին սրբաբան :

Ո՛հ , ածէք ինձ զիմն սիգաքայլ ,
Սիրտ իմ մաշեալ նուաղի .
Քանի ամբ են՝ զի չեմ տեսեալ
Ըշհայրենիս ցանկալի :

Հայաստան իմ , սնւրբ Հայաստան ,
Հոգւոյս պայծառ յիշատակ .

Ի՛նչ թողէր զիս 'ի բացական ,
Վայրս դառնաշունչ , դժնդակ :

Մաշիմ մաշիմ ես աստանօր ,
Ընդ աստեղօք հիւսիսի .

Հայիմ . . . աւանդ ես չքաւոր

Ո՛հ , Հայրենիք քաղցրելի :

Ս. ՇԱՀԱՅՐԱՅԱՆ

ՏԱՐԱԳԻՐ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ

Տարի մ'ալ անցաւ

Գնաց տահեցաւ

Այլ դու Հայ զինուոր

Թափառական մնաս

Յերկիր հեռաւոր :

Սուգ անմխիթար

Զքեղ շուրջ պատած

Եւ դժբաղդ սիրտդ ալ

Յուսաբեկ եղած ,

Սուրդ ու քո տէգդ

Ժանգոտ վար դրած ,

Եւ զօրեղ արմուկդ

Տիգիդ յեցուցած ,

Դիր դու Հայ զինուոր

Քու յոյսդ առ Աստուած :

Վեր վերցուր դլուխդ

Տես , ով է կանգնած ,

Առ քեզ կ'ակնարկէ :

Ազատիչն Աստուած ,

Յաղթութեան պսակ

Իւր սուրբ ձեռքն բռնած :

Առ ուրեմն նիզակդ

Ոտք ելիր կանգնէ
Եւ սրտիդ խորէն
Անոր փառք խրկէ .
Վհատիր մի՛ բնաւ
Քաջ զինուոր դու Հայ .
Զի այսուհետեւ
Էն Աստուած դժած
Ընդ քեզ է յաւէտ .
Յազդասէր մրցանող
Կուտայ քեզ պսակ
Բոլոր ճգանցդ փառք
Ցանկալին ազատութիւն :

Մ. Ս. Յ. ԱՆԴՐԵԱՍԱՆՅ

Ի ԲԱՐԵՐԱՍՏԻՎ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ

ԱՊՏԻԻԼ ԱԶԻԶ

ԱՐԺԱՅԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ

Տանն Օսմանեան արեւ պայծառ ,
Եւր Հահնչահ Արքայն արդար

Դայ հասանէ զուարթ գիւմօք՝
 Յիւրն 'ի յաթոռ բազմիւ փառօք :
 Լ'նդրէն դարձին թագաւորիս ,
 Զբերկրառիթ նաւակատիս՝
 Այլք ալեաց խրախոյս կարդան ,
 Մեզ աւետեն կարկաշտձայն :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Գոռան թնթանօթք , փայլակին վառօդք ,
 Բարախեն անիւք , կարկաչեն ալիք ,
 Հնչէ փող սրինդ , որոտան լերինք :

ՀԵՏԵԻԱԿ

Շէվքէթլու Սուլթան ԱՊՏԻԻԼ ԱԶԻԶ խան ,
 Կեցցէ 'ի դահուն փառօք մշանջեան :

Լ'նսառացան սուինք զօրաց ,
 Բանակ ստուար քաջ զինուորաց .
 Աւագանին վսեմափայլ՝
 Յօսկեճամուկ համազգեստեալ :
 Թափորակապ և խմբովին՝
 Զծովեղերք գան գումարին .
 Սիրաք 'ի թնդոջ աչկունք 'ի ծով ,
 Զոտիւք Վէհիս փարեւ անձկով :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Եւէք ընդ առաջ Ինքնակալիս քաջ
Ղեհք աւագորեար՝ արքունեաց կաճառ ,
ՂՏէր մեր բարեփառ անէք յիւր տաճար :

ՀԵՏԵՒԱԿ

Շէվքէթլի . . .

ՆՐԳԵԱՅ Ա. Յ.

ՅՐԴԵԱՅ Յ. Մ. Մ.

Բարձացն Տէր 'ի յերկրի զփառս Օսմանեան ,
Զօգոստափառ մեր իշխան ,
Պահեա որպէս բիբ ախան :

Պաշտպանեա զմեզ ընդ բազկաւ Արքայիս
գլթած ,
Ինքնակալ մեր Ղեհափառ ,
Կեցցէ՛ 'ի դահուն բարեփառ :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

ԱՊՏԻԻԼ ԱԶԻԶ ԽԱՆ արքայ Բարեխնամ ,
Պսակ Օսմանեան հզօր Պետութեան :
Հատու արա Տէր՝ զսորին սոռսեր ,
Բազուկ թշնամոյն եղիցի նկուռն :

ՅՐԴԵԱՅ Յ. Մ. Մ.

ՆՐԳԵԱՅ Ա. Յ.

Փարատեցաւ երկնից կապոյտ ,
Անն անմահին ակնարկեաց .
Յարին Հայկայ սերունդք ընդ փոյթ ,
Հընչել նուագս օրհնութեանց :

Խրախոյս Հայկազունք ,
Յաւերթ փրկութիւն .
Օ՛ն երգենք , մանկունք ,
Սահմանադրութիւն :

Եւամանակին 'ի խոր յատակ ,
Արցունքն Հայոց սուղեցան .
Լւեաց ողբոյ դառն աղաղակ ,
Սըգոյ ծիծաղն աստ փոխան :

Խրախոյս . . .

Այն էին սրտեր թափուր ,
Ճակատն՝ յամօթ աղբութեան .
Քաւ . նուաղեալ ժայթքեաց հուր ,
Անյոյք յանկարծ Հայք յարեան :

Խրախոյս . . .

Որ 'ի կամարն աստեղազարդ ,
Հզօր բանիս ինքնիշխան .

Մեզ տուողին շնորհայն առատ ,
Զաւուրո հայցեմք տուր երկայն :

Խորին մաղթանաց ,
Ուղերձ միաձայն ,
Առ պետն Օսմանեանց ,
Ապտիւլ Աղիզ Խան :

ԵՐԳԵԱԼ Ի ԴԻՄԱՅ

Ա. ՀԱՄԱԶԴԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

Ի Մ Ա Հ

ԳԱՖՐԻԷԼԻ ԵՐԱՆԵԱՆ

Քու ցուրտ շիրմիդ վրայ ուր վահ , կայ թու
զուած ,
Առոյգ հասակդ և սրտիդ հուր երկնասլաց ,
Չէ թէ միայն սփռենք ծաղիկք լի ձեռքով ,
Չէ թէ միայն արցունք անհուն ցաւերով :

Այլ և ձօնենք վշտահար ,
Երգերն անոյշ Քընարին ,
Որոյ փափուկ թելերը ,
Դու հիւսեցիր սրտագին :

Այն նըւագներն որ քու բերնէդ սըլացան ,
Երթալ յողջոյն աւերակաց ցիր և ցան .
Լըսեց զանոնք ՚ի դամբանացն Հայրենի ,
Եւ սփռեցաւ Հայաստանեայց վեհ Ոգի :

Ի սէ զանոնք և դու ալ ,
Մահուան քունէն արթնցիր .
Այն քնարին թեւերով
Յանմահութիւն ե՛լ թռի՛ր :

Մ. ՊԵՏԻՔՍԱՇԼԵԱՆ

Ա Ռ

ՍԷՐ ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ :

()տար երկիր թափառած ,
Անքուն աչօք կամ ցաւած .
Իմ սիրելւոյս կարօտցած ,
Չկայ մէկն որ կարեկից
Ըլլայ ցաւած իմ սրտիս :

Ով Հայրենիք իմ սիրուն ,
Ահ , տոչորէ զիս անունդ .
Արդեօք պիտի չքտեսնեմ
Քու լուսափայլ զուարթ դէմքդ :

Հառաչանք բիւր 'ի սրտէս ,
Արտօսք հեղում աչերէս .
Իմ սիրելոյս կարօտցած ,
Չեն ինձ երբէք մըխիթար
Ոսկի պատիւ սէր օտար :

Ըյլ ես անոր սիրուն զոհ ,
Կ'ընեմ զամենքն սրտով գոհ .
Միայն թէ յոյս մ' ունենամ ,
Իմ սէրս տեսնել միանգամ :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՔԱՋԵԱՆ

Դ Ա Շ Ն Ա Կ

ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՄԱՆ

ՀԱՅԿԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻՆ

ՈՐ Ի ԽԱՍԳԻՒՂ

()'ն մեր նախնի դարուց կարգամբ հըրաւէր ,
'Նախնի դափնեաց' սուրբ ձեռաց հիւսպսակօք .
Մեր հայրենի փառաց մանկուհին անվէհեր ,
Գան յերևան գեղեցկահիւս գիսակօք :

Գունդ ՚ի գունդ ,
Սիրտք ՚ի թունդ :

Եւ մանակաց՝ անցից՝ վսեմ կրթութեան ,
Եւ նոր դիպաց՝ նոր զգացմանց կարգադիր :
Ահա մեզ նոր՝ արդ կը կանգնի տեսարան ,
Թէ՛ կրթութեան՝ թէ՛ հաճոյից արգադիր :

Հոս ձայն կուտանք մենք ծաղկալից
Հայաստանի սուրբ դաշտերուն .
Եւ կը ցրուի սրտիս թախիժ ,
Երբ հայրենեաց յիշեմք զանուն :

Ո՛վ սուրբ Հայաստան
Փառաց օթեան ,
Որբ զաւկրներդ հոս
Քեզ պիտի ողբան :

Հոս երազ՝ անմահ ,
Քո նախնի փառաց ,
Մեզ պիտի վառէ
Ի սէր հայրենեաց :

Մայրիկ Հայաստան ,
Փառաց գերեզման .

Որք որդիքդ՝ այրիդ
Հոս սկիտի ողբան :

Մէկ մայր մ'ունինք մերն Հայաստան և հոգին
Եղբայրութեան սրտերնուս մէջ կը սոնգայ .
Օ՛ն չարադէպ մեր բաղդն ու սէր կաթոգին ,
Հոս միութեան ուժոյն ընենք ենթակայ :

Եւ ձեռք , ջանք ,
Միմեանց տանք :

Բնդհանրական սէրն և հոգին Հայութեան ,
Մեզ մուսայից օթեանիս նուիրի .
Հիչեն Հայ փառք՝ անուն՝ նոր՝ սուր յաւիտեան ,
Նորէն Սիսակ , Գեղամ 'ի կեանս հրաւիրի :

Կը վերածնին Հոս ոսկի դարք ,
Հոս տեղ մտքեր կրնան սրուիլ .
Կը շտկուին Հոս անկիրթ բարք ,
Հոս և ծիծաղ կրնայ դտուիլ :

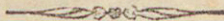
Ով սուրբ Հայաստան ,
Քաջաց օթեան .

Հոսիկ որդիքդ հոն ,
Գիրկըդ պիտի գան :

Հոս ոճ Հայ լեզուին ,
Նոր զարդ՝ ձե կառնու .
Կեանք անմեղ և՛ երկինք ,
Կազդեն սրտերու :

Քաղցրիկ Հայաստան ,
Մեր հարց օթեան .
Ծոցդ որդիքդ որ գան ,
Ե՛ր պիտի ողբան :

Գ. Գ. ՉԱՓՐԱՍՏԱՆԵՆ

LIBERTY AND JUSTICE

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

Ի ԲԱՐԵՆՇԱՆ ՕՐ

ԻՆՆԵՐՐՈՈՒ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ն. Ո. Յ.

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԳ.

Ողջոյն քեզ, ով երջանիկ Օր,
Որ կը ծագիս մեզ ի յերկնից լուսաւոր .
Քեզ Հայկազունք կըստասէին մեծայոյս,
Ե՛կ տալ նոցա կեանք և լոյս :

Խաւանք օրեր, օրեր արեան,
Շատ մեր Թըշուառ հայրեր ո՛հ շատ ունեցան .
Մեզ երանի՛, երկինք բաժին մեզ տուին
Ըզքեզ, ով Օ՛ր կենսաւորին :

Օր՝ որ 'ի թեւ բոցափետուր
Բերիր Հայոց ազատութիւն երկնատուր ,
Եւ ժանգահար տըգիտութեան չըղթաներ
Մեր ոգիէն խըզեցեր :

“ Ամենք՝ եղբայր էք հաւասար ,
Մեզի պատգամ՝ որոտացիր տիրաբար ,
Հայ երակաց մէջ վառեցաւ նոր աւիւն ,
Հալածեցաւ բըռնութիւն :

Սեզ վեհ Սահման բերիր Պարտքը ,
Եւ իրաւունք մեզ ճանչցուցիր մեր փառքը .
Արթընցան Հայ ոգիք այս մեծ բառերու
Ըզգալ իմաստ կենսատու :

Հայն ինքըզինք և իւր պատիւ
Եթէ ըզգաց՝ և այն է քո՛ շնորհիւ .
Բարձր ըզգացմունք , որ նոր իրեն տըւաւ յոյս
Եւ ազդութեանց մէջ խրախոյս :

Դու ըզթեւեր քո լուսահեղ
Տարածեցիր մեր խաւարին մէջ ահեղ ,
Ըսիր . “ Մոռցէք անցեալ ողորմ ձեր պայման ,
Դարձուցէք աչքդ ասպազան :

Լսադան ձեզ ծիրանազարդ
Ողջոյն կուտայ , յայն նայեցէք ոգեզուարթ ,
Լալու սովրած այդ աչուըներ սրբեցէք ,
Յուսոյ ձեր սիրտը բացէք :

Ձեր հեծութիւնք բազմադարեան
Յաւոց հովտէդ մինչ 'ի բարձրեալն ամբարձան
Ջուարթնոց երգոյն մէջ ձեր հառաչ խառնե-
ցաւ ,
Եւ Տէր 'ի գոլթ շարժեցաւ :

Լինարկեց Ն'առ Հրեշտակն Հայոց
Աւետաւոր ձեզ իջանել սիրաբոց ,
Մէկ ձեռք սրսակ , միւսով բերել լուսազգեաց
Ըզ Դաշնագիր ձեր կենաց :

Հայեր , ելէք զըւարթադէմ
Ողջունեցէք ըզձեր Հրեշտակ սիրաճեմ .
Նորա թեւեր Մասեաց սարէն ծածանի
Հայ ազգութեան հովանի :

Սըրտէդ լըքումը մերժեցէք ,
Հայ ըլլանուդ պատիւն ո՛հ լա՛ւ հասկացէք .
Ձեր իրաւունքն է սուրբ , ոգւով սիրեցէք ,
Ձեր պարտք վըսեմ է , լըցէք :

Վեհ Պարտք , ձեր սուրբ Կրօն պաշտել ,
Եւ Հայրենիք քան զամենայն վեր սիրել ,
Իրեն տալ զոհ հանգիստ , պատիւ , մեծու
թիւն ,

Մինչեւ անգամ զԵսութիւն :

Հայ Կրօնից նըշանն է Սէր ,
Հայ Օրինաց գիրք ՄիՈՒԹԻՒՆ տայ պատուէր .
Օ՛ն դուք Սիրոյ և Միութեան զինուորներ
Զարկէք նախանձն և ըզհեռ :

Խաչակրութիւն մի Հայկական
Հաստատեցէք դէմ անմիաբանութեան .
Ով որ ձեր հետ այս սուրբ մարտին չէ կըցորդ՝
Նա չէ Հայոց ժառանգորդ :

Հայեր , պսօր վըկայ երկինք ,
Ուխտեմք սիրել իրաւունք , Պարտք , Հայրենիք ,
Գոչեմք . Մեռնիմք մեք , բայց կեցցեն
ՀԱՅՍՍՏԱՆ

Կեցցէ՛ք ԱՊՏԻԻԼ ԱԶԻԶ ԽԱՆ :

24 մայիս 1869 .

ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՅ

ԽՂՃՈՒԿ ԶԷՆ

Ընցաւ տարին , Հայոցս էլ փառք ընցաւ հիետ ,
Դրախտի սարէն դարուն յետին բարիեւ ետ .
Կտրիճքն առան զէնքերն իջան տակ հողին ,
Վախ մըր գլխուն սեւ՝ մուր էկաւ էն օրին :

Հայու աչքիէր թող միէզ լան ,
Ա՛խ միէզ լան , վախ միէզ լան :

Հայեր՝ դերի էղանք բաղդին անողոր ,
Աստուած՝ հրիեշտակ՝ մարդ չլսիէց մըր բողոր .
Մըր լալերու ձէն ծածկուաւ Տարնոյ տակ ,
Մշու դաշտիէր պահին սրտիցս հառաչանք :

Հայու աչքդք թող միէզ լան ,
Ա՛խ միէզ լան , վախ միէզ լան :

Մըր աշխարհի քակվուկ շէնքերու ներքեւ ,
Նստուկ մամ՝ պապ՝ ճժեր մանցին անարեւ .
Նօթի՝ տկոզ , ախ չկայ տիէր տիրական ,
Անդ ութ քրտու զլմին եղած էնք խուրպան :

Խարիպ աղբերք թող միեզ լան .
Ա՛խ միեզ լան , վա՛խ միեզ լան :

Ս'ատղաշ աղջիկն՝ ու հարս հալաւ մի չունի ,
Որ իր մարմին անօրէնին դէմ ծածկի .
Էնպէս դրած ձեռքերն աչից՝ ամջրկոտ ,
Գու՛թի՛ Սիրու՛ Ողորմու՛թեան է կարօտ :

Հայ աղջկներ թող միեզ լան ,
Հայու հարսներ թող միեզ լան :

Կեցէք՝ Մշու դաշտի քամիք , քիչ մ'կեցէք ,
Մըր ողբաձէն բարիեւն էլ ձըր հիէտ տարէք .
Ու իէք ընցնիք ՍՍՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կամարից ,
Հոնկուց ըսէք խարիպ մը Հայ աղբերից :

Ս'ըր արտըսունք սրբիէն թող մըր աչվընուց ,
Քընդի տատէն էլ չըլանք էլ չըլանք :

1870 մայիս 24

Հայ աղբ

ՁԱՅՆ

ՀԱՅՐԵՆԵԱՅ

Օտար ափուներ ցրուած 'ի սփիւռ ,
Ով սիրասուն իմ զաւակուներս ,
Ձեր հայրենիք տրտում տըխուր ,
Ձեզ կը գիտէ արցունք յաչկունս :

Իմ տաճարներս սէր կը կանգնէ ,
Իմ նախատիներս արիւն սրբէ :

Ոհ այս քանի տարի անցաւ ,
Ուխտեցիք ինձ սէր , յոյս և կեանք :
Ամուլ մըցում , հեռ վիշտ և ցաւ ,
Այս իմ բաժին , այս է ձեր ջանք ,

Իմ տաճարներս սէր կը կանգնէ ,
Իմ նախատիներս արիւն սրբէ :

Հնոց՝ ով դուք , որ օտարին
Փառաց սլատուոյ էք խնկարկու ,
Անմահութեան դրոշմ , սէր ազգին ,
Նախնեաց բրտիներ ծախած չըբոյ :

Իմ տաճարներս դուք չէք կանգնեցր ,
Իմ նախատիներս դուք չէք սրբեր :

Կանցնին այսպէս անթիւ օրեր ,
Ես յաւերակս նստած յերեր ,
Իբրեւ այրի հրոյ մատնած ,
Կոյս ոյր օժիտն է անարդուած ,

Գոչեմ տաճարս ո՞վ կը կանգնէ ,
Իմ նախատիներս ո՞վ կը սրբէ ,

Ե. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԱՐՏԱՍՈՒՅ ՀԱՅ ՄԱՆԿԱՆ

Ի ՄԱՀ

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՆԱՅ

ԴԻԻՅԱԶՆԵՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ի այգէք սրտանիք և կուսանք Հայոց ,
Սո՛գ առնու Մասիս , և Հայոց լեռներ .
Զի ահա՛ մահուան անգութ զերանդի ,
Որբացեալ թողու զաշխարհ հայրենի . . . :

Հայոց աշխարհիս քաջ բազկաւ որդին ,
 Փռուած է Մասեաց շուքերուն ներքեւ ,
 Շնչասպառ լանջացն հառաջանք յետին ,
 Գոչէ նա Աստուած , Կրօնք ու Հայրենիք :

Իր սրտահառաչ ձայնից զուգակցին ,
 Ահագնատեսիլ դրօշակակիրներ ,
 Սպիտակազգեաց չորս դին դեզերին ,
 Գերեզմաններէն հազար դիւցազունք . . . :

Եւ արիւնլուայ մարմնոյն առննթեր ,
 Սեւ քօղն երեսին լուռ մունջ շուարած ,
 Չեռն 'ի ծնօտ Ղուոնդ դաղտնի կ'արտասուէ ,
 Կը ճմլի Յովսէփ ցաւօք տրտմազգած :

Ըրեւն ու լուսին ամպի տակ փակուած ,
 Լուսոյ ճակատնին 'ի մութ են ծածկեր ,
 Մասեաց արձագանդք կոծեն տրտմազին ,
 Սիրուն Հայաստան սեւեր է հագած :

Հրեշտակն Հայրենեաց տրտում թախծադին ,
 Իջած է այսօր Հայոց գերեզման ,
 Արիւն արցունքով տապաններ ցօղէ ,
 Քարդանայ բերնէն խօսք մը կ'սպասէ :

Իրուժանքն Վասակ վատ քան զՎայեն ,
 Պատրաստ Հայրենեաց տալ դառն հարուած
 Սրբոյն Գրիգորի որդւոյն հարազատ ,
 Փրշանիւթ պսակ հիւսեց Վարդանայ :

Եղեցան երկինք ընդ սեւ ոճիրն այն . .
 Լըռեցին անմահ կաճառք դիւցադանց .
 Եւ սրտաբեկեալ Հայոց զաւակներ ,
 Ի՛ ղէն կ'դիմեն 'ի վրէժ լուտանաց :

Սասեաց ծիածան 'ի մութ կ'սքողի ,
 Մութ տիրէ Հայոց սրտեր հաւասար .
 Յօղէ տրտմութեան առատ անձրեւներ ,
 Հապճէպ կ'խուսեն պարերն ու հրճուանք :

Բօթ գութեց յանկարծ թէ մատնիչք գուն
 գունդ .

Գան ասպարափակք և ըսպառաղէն .
 Ո՛վ իմս Հայրենիք արեանըդ կարօտ ,
 Կատղած գաղաններ 'ի ղէն կ'դիմեն :

Եւ գալարելով վիշապանըման ,
 Կ'վազէ Մատնիչն աշխարհը քանդել .
 Կործանել տենչայ զԱթոռ եւ Սեղան ,
 Եւ յաւերս նորա իր դահը կանգնել :

Տղաք ճիշ բառնան , կ'դողան մայրեր . . .
Ամենքն ալ կ'իյնան ի' ծոց սուրբ Փրկչին .
Յառաջ մատչելով ծերերն ալեպսակ' ,
Կրկնեն պատանեաց ըզհին յաղթանակս :

Իսկ անդրդուելի պատուարն Հայկազանց ,
Ընտիր զօրապետն ախոյեան կանգնած .
Ահա թշնամին գոչէ անվրդով ,
Հոն կ'սպասէ մեզ Մահ կամ Յաղթութիւն .

Ընուշ զաւկերներ՝ սիրուն մանկըտիք ,
Ալէկ է մեռնիք , արդ ձեր երկրին մէջ .
Բան թէ այն դաժան վայրի գազանին ,
Անդու թ ճիրանաց ճարակ փշրուիք :

Փութացէք հասլն , չ'անցնի ժամանակ ,
Թողունք այս տեղեր վատեր չը հասած ,
Բարէ տխրութեան դառնն վայրկենիս ,
Ըսաւ ու ոքողեց դէմքն տխրամած :

Եւ յիշատակներ յառնելով ՚ի սիրտ ,
Իջուց այտերէն արտասուեաց հեղեղ .
Օն առէք խրախոյս ո՛ր առաքինիք ,
Ժամ է արդ արեան . . . եւ ահեղ վրիժուց :

Լնօրէն Մուշկան դողաց դալկադէմ,
Երբոր բանակին ցրուիլը տեսաւ .
Պահեստի զօրքերն օդնութեան կանչեց ,
Եւ յօրինուածովք սերտ ճակատեցաւ . . .

Հոն ընկաւ Վարդանն ՚ի խռանս սուսերաց ,
Մխուեցաւ սողապատն արի վեհ սրտին ,
Կարծես կը լողար արեան ծովին մէջ ,
Պարսիկն ահաբեկ կար անոր տեսքէն :

Իսկ նա հեծելով կարեւէր սրտիւ ,
Ազգատեաց չարին Վասակայ դործեր .
Դռչեց Հայրենիք . . Հայրենիք սիրուն ,
Առ զվերջին իմ շունչ . . եւ զվերջին ողջոյն . .

Քաղցրիկ Հայաստան . . Վարդանայ երկիր
Մի տար ոսկորներս ՚ի ձեռս օտարին . . .
Ծոցիդ մէջ հանգչիմ՝ Մայր իմ Հայաստան .
Մեռնիմ թողլով սիրտս Հայ զաւկըններուս :

Դողցես արեւէ խամրած մանուշակք՝
Կիսաբաց աչօք գետինը բռուած . . .
Դարձուց քաջ Վարդան աչք Հայ զաւակաց
Զըրկուած տեսաւ իրենց արեւէն :

Ղմէցան աղիք հսկային Հայոց ,
Ընդ ահեղ տեսիլ տիրապատ քաջաց . .
Կարկառէ՛ Երկինք , գոչեց , Ձեռն Հայուն ,
Կամ կարճեցուր կեանքս , ա՛ռ շունչքս աղատ :

Շառաչիւնք զինուց , հարուանձք սուսերաց . .
Մոլեգնեալ զօրաց ահեղագոչ ձայն . .
Հողմերէ գիզուած փոշւոյ կարմիր անձս . .
Դիակներէ բլնւր . . . Այս էր դաշտն ահա . . :

Հոն , ահա գիւցաղն անվեհեր Վարդան ,
Ընդունեց պսակ երկնային փառաց . .
Եւ հրեշտակներու 'ի թեւս ապաստան ,
Երկնասլաց Հոգին այսպէս կ'իսօսէր . . . :

“Լ՛ու մնաս բարով , Հայոց աշխարհիկ . . .
Ահա ես կ'երթամ նով իմ հարցս Երկինք . . :
Կռուեալ քաջաբար՝ անվեհեր մեռնիմ ,
Այս լոկ է իմ ցաւ՝ որ Քեզմէ զատուիմ . . . :

Լացէք պատանիք , օրիորդք Հայոց ,
Սո՛ւգ հագնի՛ Մասիս , սո՛ւգ մտէ՛ք լեռներ . . .
Ո՛հ կ'իթողում Քեզ անուշ Հայրենիք . . .
Ահա կ'պատէ զիս մահուան բստուեր . . .

Ո՛վ կրնայ չ'ողբալ բաղդին այս հարուած ,
 Մթնցաւ արեւս . . պատեց զիս խաւար . . .
 Ուրացող ձեռաց ճարակ պիտի մնայ ,
 Վարդան զուգաբաղդ ընդ Հայաստանի . . . :
 Թո՛ղ լայ տխրաձայն ողբանուադ կարապ ,
 Ողբա՛ քաջազնիս ազիտղորմ մահ . .
 Ա՛ռ երկինք թշուառ Հայուն վերջին շունչ . . .
 Ա՛ռ քաջիս սրտիկն անարժան քեզ նւխտ . . . :
 Բաւ ու դոցեց վեհ արտեւանունքն ,
 Յաղթանակին ծոցն ինկաւ լի փառօք . .
 Թաթխած մատու ընեւն կրակ արեան մէջ ,
 Խաչանիշ կնքեց իր լանջքն և ճակատ . . :
 Մեռաւ . . . մեռցնելով անթիւ Վասակներ . .
 Անմահ Յիշատակ թողլով դարերու . . .
 Եւ Մասեաց ՚ի ստոր մեծաստատն Ստուեր՝
 Դեռ կ'թափառի Պաշտպան Հայերու . . . :
Ս, ՍԳՍԱՅԱՆ

Ա.Ռ.
ՄՍՅՐՆ ՀԱՅՍՍՏԱՆ

Երկիր քաջազանց , քանի՜ սուգ աչեր ,
 Յօղեցին լալեօք քու քաղցրիկ հողեր .

Քանի լուռ հառաչք սրբախից խորերէն ,
Անձկաւ քեզ թըռան օտարաց երկրէն :

Դառն է , ո՛հ զաւկաց մօր գրրկէ կորզիլ ,
Եւ դառնագոյն մօր անզաւակ ծիւրիլ .
Այլ այն ձեռքն որ քեզ տասպալեց դահէդ ,
Կարող է գըթով կանգնել անկումէդ :

Քամեցիր լըռիկ 'ի սպառ դառն բաժակ ,
Լըրաւ Երկնից կէտ ցասման վրիժակ .
Տես սիրուն որդիքդ ձեռք ձեռքի տըւած ,
Ինան յառաջաքայլ ուժով օրինաց :

Համբոյր սուրբ 'ի շուրթն , սէր վառ 'ի սրտի ,
Իմեն սիրտիւ քեզ ո՛չ յուսով սնտոի .
Թէ սոյն ձեռքն որ քեզ տասպալեց դահէդ ,
Կարող է գըթով կանգնել անկումէդ :

Թ. ՆԱՅԱՐԵԱՆ

Ի ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ՍԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1. Ոչ այնպէս հրճուի յորբանի մանկիկ ,
Ի ծուծ մայրենի ըստեանց ուռուցիկ .
Եւ ոչ այնպէս զուարթ 'ի տես սիրելւոյն ,
Բաբախէ կարօտ սիրտ կուսին զգայուն :

Որպէս մեք Հայերս որք մօրէ քաղցրիկ ,
Դարերով անդուծ բաղդին խաղալիկ .
Մերձ 'իշունչ յեաին ոգւով սրտաթուհա ,
Տընծագին խայտամբ 'ի քոյ վերածնունդ :

Ով յոյս միակ դու Հայուն ,
Սահմանադրութիւն .
Ի միութեան և 'ի սէր ,
Կեցցես աներեր :

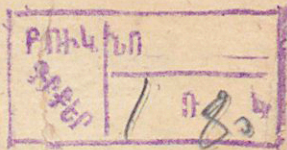
2. Քեւ Հայոց լերինք դաշտեր արգասու ,
Ծիծաղին 'ի լոյս պայծառ արեւու .
Նենդ դաւ և զրկանք նախանձու ոգի
Իրաւանց սիրւոյ քեւ ետուն տեղի :

Եղբայր արդ եղբօր ուխտ դընէ հաստատ ,
Սիրալիր շըրթամբ համբուրէ ճակատ .
Քեզմով միշտ ապրիլ և քեզմով դործել ,
Ըզբեզ իր խըղճին առաջնորդ ունել :

Ով յոյս

0015823

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0015823

